

ΑΧΑΪΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΚΩΝΣΤ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

- Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ Μελαγχολία (ποίημα)
ΜΙΧ. ΠΕΤΡΙΔΗ Καθυστερημένος νόστος (ποίημα)
ΚΛ. ΜΙΜΙΚΟΥ Κεραμεικός (διήγημα)
ΛΕΩΝ. ΖΩΗ Έγγραφα ἐκ Πατρῶν ἀνέκδοτα
→ Γ. ΒΑΛΕΤΑ Φιλολογικά στὸν Καρκαβίτσα. Α'. Βιβλιο-
γραφικά. Β'. Βιογραφικά. Γ'. Κριτικά. Δ'. Ἀνέκδοτα.
ΤΑΚΗ ΔΟΞΑ Ἀμίλητο δειλινὸ (ποίημα)
ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑΣ Μαβίλης
Π. ΠΑΤΡΙΝΟΥ Ἐκεῖ τὸ βράδυ κεντοῦσες (ποίημα)
ΚΡ. ΔΑΝΗΛΟΥ Ἡ φυγὴ (διήγημα)
Μ. ΝΕΖΕΡΙΤΗ Ὁ Πετροπόλεμος
Γ. ΦΛΙΑΣΙΟΥ Τὸ τραγούδι σου (ποίημα)
Α. ΑΝΑΠΛΙΩΤΗ Ἀναπλιώτικο (ποίημα)
BACON Γιὰ τὶς μελέτες
ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟΝ Ἡ Μνήμη τοῦ Μαβίλη. Παῦλος Νιρ-
βάνας. Ἡ διάλεξις τοῦ καθηγητοῦ κ' Βέη. Ὁ πρῶ-
τός μας χρόνος. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπαρχία.

“ΑΧΑΪΚΑ”

ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ-ΤΕΧΝΑΙ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΧ. 40

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛ. 1

Προπληρωτέαι

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥ ΔΡΧ. 8

Τὸ περιοδικὸν εὐρίσκεται πρὸς πώλησιν :
ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ Πρακτορεῖον Ἐταιρίας Ἑλλην. Τύπου
Βιβλιοπωλεῖον Π. Συναδινού.
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ Διεθνὲς Βιβλιοπωλ. Ἑλευθερουδάκη
ΕΝ ΑΙΓΙΩ Πρακτορεῖον Ἄγγ. Ζαγκλίφα.
ΕΝ ΠΥΡΓΩ Βιβλιοπωλεῖον Θεανούς Καπογιάννη.
Ἐγγραφὰι συνδρομητῶν, ἀλληλογραφία, ἐμβά-
σματα καὶ πᾶσαν πληροφορίαν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ
Διευθυντοῦ (ὁδὸς Μαιζώνος 175, Πάτραι).

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ

Α. ΚΟΥΛΟΥΜΠΗ ΠΑΤΡΑΙ

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ ἐπαρ-
χιῶν καὶ Ἀθηνῶν ὅπως μᾶς ἀποστείλωσι διὰ τα-
χυδρομικῆς ἐπιταγῆς τὴν συνδρομὴν των, καθότι
δὲν διαθέτομεν ἀντιπρόσωπον διὰ νὰ μεταβῇ
πρὸς εἰσπραξίαν των.

ΑΧΑΪΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΕΤΟΣΑ. ΑΡΙΘ. 4. - ΠΑΤΡΑΙ ΔΕΒΡΙΟΣ 1937

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

Ἄργησες, ἄστρι, νὰ φανῆς στὸ θλιβερὸ οὐρανὸ μου.
Τώρα χειμῶνας πλάκωσε, τώρα τὰ χιόνια κλώθουν,
Τὰ περιστέρια πέταξαν κ' ἔρχονται τὰ κοράκια
Κι' αὐτὸ τὸ αἶμα τῆς καρδᾶς πέρνει νὰ κρουσταλλιᾶζη.
Ἄπέραγο τὸ πέλαγο ποῦ μᾶς χωρίζει, Ἀγάπη!
Γιὰ σέ φουντώνουν πασχαλιές γιὰ μένα κυπαρίσια,
Ἐσὺ στὴ θύρα φαίνεσαι κ' ἐγὼ ἀπ' τὴ θύρα βγαίνω,
Βρίσκεσαι στὴν Ἀνατολή, μὰ γὼ τραβῶ στὴ Δύση.
Χαρὰ σέ σένα, λυγερὴ κι' ἀλοίμονο σέ μένα!

30 Νοεμβρίου 1910

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΣΗΜ. Α. Ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸν «Καλλιτέχνη» τοῦ Γερ. Βώκου,
Ἀθῆναι 1910, σελ. 295. Σχετικῶς κοίτα καὶ τὴ μελέτη τοῦ κ. Γ. Βαλέτα (Μέ-
ρος Δ') ποῦ δημοσιεύεται στὸ τεύχος τοῦτο καὶ μιλεῖ γιὰ τὸ μοναδικὸ γνω-
στὸ ποίημα τοῦ Καρκαβίτσα.

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΟΣ ΝΟΣΤΟΣ...

Τὸ ὑδρόμελι τοῦ νόστου γεύτηκα
καὶ μύριζε—ἔλεγα—τὸ στόμα μου βδομάδες.
Τῆς πατρικῆς μου στέγης τὸν ἀγέρα ἀνάσσανα
κι' ἐντὸς μου χύθηκαν ἀρώματα
φερμένα λὲς ἀπ' ἀνθοπλούμιστες κοιλάδες.

Τὸ ἀλαφροσάλεμα τῆς θάλασσας
σιμᾶ στοὶ ἀκρόγιαλό μας σὰν ξαναθωροῦσα,
τὰ περασμένα, ταυγινά μου χρόνια νεύρουμουν
καὶ στῆς ζωῆς τῆ σιτάχτη σκύβοντας
φωτιά, σὰν τὴν παλιά, ν' ἀνάψω ἀποζητοῦσα.

Τὶ καταδικασμένη ἀπόπειρα!
"Ὅ,τι στοὶ φύσημα τῆς μπόρας πάει οβησμένο.
κι' ἤλιων πυρὲς νὰ τὸ ἀναστήσουν δὲ δυνάστηκαν.
Κ' ἐγὼ σὲ θάματα πιστεύοντας
τὸ ξάναμμα δὲν ἔπαυα νὰ περιμένω !...

Σὲ κοριτσιῶν μαντηλοδέματα
χαριτωμένα, γύρω στὶς ἀβρὲς πλεξίδες,
τῆς θύμησής μου γυροφέρνουν τὰ πετάγματα
καὶ μοῦ ξυπνοῦν ὄνειροπάρματα
κ' ἐφηβικὲς ἀγαπησιάρικες ἐλπίδες.

Τριζοβογγώντας τὰ καράβια μας,
στῶν μισεμῶν τους τίς πικροκλαίενες ὄρες,
παλιούς νησιώτικους καημούς ἐντὸς μου ξάναβαν....
....Καὶ τώρα πίσω τους θὰ μ' ἀφιναν
ἢ θὰ με παίρνανε μαζί τους σ' ἄλλες χῶρες ;

Τοὺς γυρισμούς τους ξαναγιόρταζα
ὄχι ὅμως μὲ τῆς πρωτινῆς χαρᾶς τὴ λαύρα.
Κανένα τώρα πιά ἀπ' τίς ξενιτιὲς δὲν πρόσμενα.
Σὰν ἔλειπα, οἱ δικοί μου σβύστηκαν...
Γι' αὐτὸ ἴρθα ἐδῶ μὲ σωθικά καὶ ροῦχα μαῦρα....

Στὶς ἐκκλησιές, στὰ ῥημοκκλήσια μας,
μὲς σὲ θυμιάματα καὶ δάφνες καὶ μυρσίνες
γιορτὲς καποτινὲς νὰ ξαναζήσω πόθησα.
Μὰ μέσα μου, οἱ ἀλύπητοι καιροί,
μ' ἄλλα μαζί, τίς ἀπονέκρωσαν κ' ἐκέϊνες.

Τὸ ὑδρόμελι τοῦ νόστου ἂν γεύτηκα
κι' ἂν τοῦ σπιτιοῦ μας ξανανάσσανα τὰ γέρι,
μὰ μήτε τίς σκιὲς τῶν περασμένων μπόρεσα
νὰ ζωντανέψω.... "Ἄς δράμη ἔν' ἄρμενο
στάγυριστα τὰ ξένα νὰ με ξαναφέρῃ.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Κάθομαι ἀπόψε στὸν ἀνοιχτὸν ἐμπρός μου ἐξώστη καὶ κοιτάζω
Τὰ μάκρη πέρα βλέπω τῆς αἰώνιας θάλασσας. Κυκλοβολῶ τεφρά-
τὰ βλέμματά μου ἐπάνω τῆς, δίχως νόημα κανένα καὶ σκοπὸ.
Ἴσως μιὰ σκέψι δοκιμάζει νὰ μὲ κερδίση· ἀλλὰ ἡ ἀργυροροῆ τοῦ
πόντου τὴν παρασύρει ἀμέσως στὸν ἰδικὸ τῆς ρεμβασμό.

Πράσινη ἢ θλίψι ἐνὸς κισσοῦ περιπλέκεται στοὶ λεπτοὶ κιγκλι-
δωμα γύρω καὶ ἀπλώνεται, ὑπουλα, νὰ μὲ φτάση, κάτω ἐδῶ στὰ
πόδια μου νὰ μὲ περιζώση στοὶ χλωρὸ τῶν φύλλων τῆς βρόχο.

Μιὰ σῦρα πνέει ἀργή· ἔρχεται, νομίζεις, ἀπὸ τὸ στήθος κοι-
μισμένου ἀνίδεα παιδιοῦ. Ἄκουω μόλις, τὸν ψίθυρο τῆς ἀντικρυ-
νῆς λεύκας, πῶς ταπεινὸς κρατεῖ τῆς ἐρημιάς μου ἴσο.

Κάθομαι ἀπόψε καὶ γαληνεύω. Ἐνῶ αὐτὲς οἱ γαλανὲς καὶ χρυ-
σὲς καὶ ρόδινες στιγμὲς τοῦ δειλινοῦ, ἀπόψε, ζωγραφίζουν ἐντὸς
μου τὸ νόστο μιᾶς ἴδιας, πρὶν, ὥρας φθινοπωρινῆς.

*
* *

"Ὅπως ἀπόψε—ἀναλογίζομαι.

Κάτω ἀπὸ τὸ διάφωτο τῆς Ἀττικῆς οὐρανό, ὠδεύαμε ἀργὰ οἱ
δυὸ μας. Στὸ πλευρό μου ἐκείνη, τῆς γαλήνης ξανθὴ κόρη κ' εὐγε-
νικὴ τῶν στοχασμῶν μου φίλη καὶ σύντροφος. "Ὁδεύαμε μόνοι. Καὶ
τὰ χέρια μας σφιχτὰ ἦταν ἐνωμένα.

Τῶν βημάτων μας ἡ ρέμβη, ὕστερα ἀπὸ ἕναν περίπατο στοὶ δρα-
μα τῆς Ἀθηναίας φύσης, μᾶς ὠδήγησε πρὸς τὰ λευκὰ ἐρείπια τοῦ
Κεραμεικοῦ.

Περνώντας τὴν εἴσοδο, ἐννοιώσαμε, ἔξω ἀπὸ τὸ κιγκλιδωμά
τῆς, πολυθόρυβο νὰ σπάζεται τὸ κύμα τῆς σύγχρονης ζωῆς, ἡ ἀν-
θρώπινη τοῦ δρόμου κίνησι, καὶ νὰ κατασιγᾷ. Ἡ ὑποβολὴ τῆς δει-
λῆς ὥρας καὶ τῆς πολιτείας τῶν ἀρχαίων νεκρῶν ἢ μακαριότης ἀ-
πλώθη τώρα στοὶ πνεῦμα μας, ἐνῶ ἡ ψυχὴ μας ὠρίμαζε τὸ δέος
τῆς κοινῆς μοίρας, τῆς ἀναλλοίωτης δύναμης τοῦ θανάτου.

Ἐμπήκαμε. Καί, ἀσυνείδητα σχεδόν, ἐσφίξαμε τὰ χέρια μας
θερμά...

*
* *

Σιωπηλοὶ περιήλθαμε τὸν ἀναστατωμένο χῶρο, ὅπου στὰ ὑπο-
χθόνιά του ἐνεκρώθη τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ ἡ ζωὴ καὶ ἐμαρμαρῶ-
θη ἡ ἀνθρώπινη δόξα καὶ ὁ πλοῦτος ἀμαυρώθηκε φθαρτός.

Γύρω τῆς περιοχῆς σκορπίζονται λείψανα ἀμορφα τοῦ κόσμου
ἐκείνου, τῶν μαρμάρων τὰ θραύσματα. Ἴσοπεδωμένοι ἢ κατακρη-

μνισμένοι οί τάφοι. "Αταχτα όναστημένα τὰ κλασικά έπιτύμβια. "Εδω όρθώνονται πελώριες λήκυθοι, δάκρυα γεμάτες μνημοσύνης· κ' έκει, οί λαξευτοί λίθοι άποθανατίζουν μάταια τ' όνομα ένός νεκροϋ.

"Ελάχιστα πεϋκα, σκορπισμένα γύρω, ύψώνουν τόν άνίσχυρο, νεανικό κορμό τους—σμαράγδινη ύποψία ζωής στο νεκρό Κεραμεικό.

"Αλλά ή συγκίνησι προσφέρεται άκρατη και άγνη στο άνάβλεμμα τών άνάγλυφων παραστάσεων, στο καλλιτεχνικό αίσθημα τών μαρμαρωμένων νεκρικών πομπών.

Μορφές πολυφίλητες και πολύδακρεις—κόρες και σύζυγοι, οίκογενειακά συμπλέγματα και έξαίσιοι έφηβοι—διαιωνίζουν τό εύγενικό πένθος τοϋ έξόδιου άποχαιρετισμοϋ.

"Η συγκίνησι μας έρρίγει τὰ χείλη τους και έδάκρυζε στα δμμα-τα όλων τών μορφών αύτών, όπου ό Χρόνος συχνά πληγώνει τοϋ μαρμάρου τήν άρμονικήν άκεραιότητα και τής τέχνης τό έντελές...

* *

Είχαμε πλέον τελειώσει σεμνά τό μνημόσυνο τής παρουσίας μας, κ' έκινήσαμε άμίλητοι νά φύγουμε,

Τό δειλινό—δπως έδω, άπόψε—περιέζωνε με γαλανές και χρυσές και ρόδινες στιγμές τόν "Υμηττό, ένω στα βάθη τοϋ Σαρωνικού ναρκισσικά πνιγόμενος ό ήλιος έλυωνε δέσμες άπεφθου χρυσοϋ στις ίερες επάνω γλυφές τοϋ Παρθενώνα.

Στό πρώτο βήμα τής έπιστροφής μας, τής γαλήνης μου ή κόρη μ' έκράτησε έξαφνα κ' έσκυψε νά διαβάση τό λυρικό ένός τύμβου αφιέρωμα:

ΤΡΥΦΕΡΑ ΠΡΑΞΙΩΝΟΣ ΓΥΝΗ

"Εστάθη στοχαστική τότε εκεί, εύλαβητικά έμπρός στο χωμα, όπου μαζί του ίσως άκόμη ζυμώνεται, από τό πεπρωμένο χέρι τοϋ καιροϋ, ή σποδός τής νεκρής εκείνης Τρυφεράς.

Αίσθάνθηκα δυνατά και έμπιστευμένα νά με σφίγγη τό άβρό τής φίλης μου χέρι. "Εμεινε έτσι σκυφτή, δυό στιγμές. Κ' έπειτα γοργή τώρα και έλαφρή, μ' ένα κίνημα τής κεφαλής χαριτωμένο, πίσω κρεμώντας τὰ πυκνά, ξανθά μαλλιά της, έστράφη νά μοϋ έκφράση τό μυστικό τοϋ άπλοϋ της λογισμοϋ:

—«'Ωραία που είναι νά ζή κανείς!»

Τήν έκοίταξα τότε πολύ μέσα στα κασιτανά, ύγρα μάτια της, όπου αναδεύεται λαμπρά ή ένθεη φλόγα τής ζωής. Δέν τής άπάντησα. Και μόνο έσκυφα πρός αύτήν άπαλά, νά τής φιλήσω τὰ σφά έκείνα μάτια τής Ζωής, συμφωνώντας άμίλητα μαζί της...

ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΣΤ. ΜΙΜΙΚΟΣ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Συνεχίζω τήν, από τοϋ 2ου φύλλου τών «'Αχαϊκών», δημοσίευσιν τών άνεκδότων ιστορικών έγγραφων, τών σχετιζομένων πρός τήν πόλιν τών Πατρών, ύπ' όψιν έχων τόν σκοπόν, τόν όποιον άπ' αύτής τής πρώτης έμφανίσεως των προφρόνως έταξαν τὰ «'Αχαϊκά», τής συγκεντρώσεως μελετών άφορωσών ιδίως εις τήν ιστορίαν, τήν λαογραφίαν και τήν έρευναν τοϋ πνευματικού πλούτου τής 'Αχαΐας (*).

* *

«Πανευγενέστατε, είλικρινέστατε, άκρε παμφίλιτατε πιστότατε φίλε και γεΐτον, πρύτανι τής νήσου Ζακύνθου, άκριβώς σάς χαιρετοϋμεν, έρωτώντες διά τήν αγαθήν σας ύγείαν. φιλικόν σας γράμμα άσμένως έλάβομεν και τὰ έν αύτῳ καλώς έγνομεν. διά τήν ύπόθεσιν όπου μäs γράφετε έπειδή και έδόθη είδησις εις τους άνωτέρους μας, διά τοϋτο προσέμεν προσταγήν από αύτούς, και καθώς άποφασίση, οϋτως θέλομεν ακολουθήσει. προσέτι σάς φανερόνομεν, ότι τό κραταιόν δοβλέτι φυλέτον τους βασιλικούς άχτιναμάδες όπου έχάρισθησαν εις τήν επτάνησον ρεπούπλικαν δέν έδειξε κανένα σημείον έχθρας και διά τοϋτο καμμία πείραξις, μήτε παρσαμικρά ζημία άκολούθησεν έκ μέρους μας εις τους σοϋδιτους ρεπουπλικάνους, καθώς καλότατα τό ήξέρετε, όθεν έπρεπεν άμοιβαίως νά ενεργηται ό ίδιος αύτός τρόπος. έξάφνωσ δμως και άνελπίστως έπιστοποιήθημεν, ότι δυό τραμπάκουλα όπου έφόρτωσαν εις τήν νήσον, Κῶων διά τήν κωνσταντινούπολιν, τό έν σιτάρι πολιτικό κοιλά χιλιάδες τέσσαρας, βασιλικώς ύστερεϊ, και τό έτερον άλλως και αύτό μερι μέλι με δυό τούρκους μέσα και οί καπεταναΐοι αύτών τών τραμπάκουλων ήλθον αύτόθι εις τήν ζάκυνθον, νερά και πόρτον τής ρεπούπλικας, πλούτισις τό σκέπος τοϋ κραταιοϋ δεβλετίου. έρχοντας δμως άλικοτίσθησαν αύτοϋ και τό πρᾶμα και οί τουρκοι με τὰ ρουχά τους και ό,τι ειχον, τό όποιον είναι ένάντιον εις τους βασιλικούς άχτιναμάδες, τό λοιπόν διά τήν άκραν μεταξύ φιλιαν και πολλήν γειτονοσύνην σας σάς έχομεν ρετζάν διά χατηρί μας όπου νά δοθῆ ή έλευθερία τών άνω δυό τούρκων με τό πρᾶμμά τους. νά έλθουν ένταϋθα, τό δε σιτάρι και άλλας εις μέλι μερι άς βαλθῆ εις έν μαγαζι και άς είναι φυλαγμένο. όθεν δέν άμφιβάλλομεν εις τήν άκραν γειτονικήν φιλιαν νά επιτύχωμεν τό ζητούμενον, όμοίως και ήμεϊς

(*) ΣΗΜ. «'Αχαϊκών». "Η σημασία τών άνεκδότων τούτων έγγραφων είναι κατά τοϋτο αξία περισσοτέρας προσοχής, καθότι άποδεικνύουν ότι ή άλληλογραφία τών Τουρκικών άρχων τών Πατρών πρός τας "Ενετικας τής Ζακύνθου, άρχομένου τοϋ 19ου αϊώνος, εύρίσκειται διεξαγομένη "Ελληνιστί.

ἔδω θέλει κάμομεν εἰς τοὺς σοῦδιτους ῥεπούπλικας καὶ ἅς ἔχωμεν μετὸν παρόντα φιλικὸν ἀποκριτικὸν δηλωτικὸν περὶ τῆς ὑγείας σας. ταῦτα καὶ θεόθεν τέλος ἀγαθόν. 1807 Ἰανουαρίου 25. παλαιὰ πάτρα. ἔ. π.»

(ὑπογραφή καὶ σφραγὶς τουρκικαὶ πλαγίως ἀριστερά)

* *

«Πανευγενέστατε, πιστότατε, ἄκρε καὶ παντοτεινὲ εἰλικρινέστα τε φίλε καὶ παμφίλτατε φίλε καὶ γεῖτον, ἀξιότατε Πρύτανι τῆς νήσου Ζακύνθου, ἀκριβῶς σᾶς χαιρετοῦμεν ἐρωτῶντες διὰ τὴν ἀγαθὴν σας ὑγείαν. ἀπὸ δύο τοῦ ἐνεστῶτος μιννὸς φιλικὸν σας ἀποκριτικὸν ἀσμένως ἐλάβομεν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα καλῶς ἔγνωμεν. Ἴδομεν ὅτι πάλιν σημειώνετε τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ προλαβόντως εἰς πλάτος ἐγράψατε, ἢ ὅποια ἀκόμη διαμένει εἰς τὴν προτέραν γνωστὴν σας κατάστασιν, μετὸ νὰ μὴ μᾶς ἦλθε προσταγὴ ἀπὸ τοὺς μεγαλητέρους μας τί λογιῆς ἀποφασίζουσιν διὰ νὰ ἀκολουθήσωμεν.

Ἴδομεν προσέτι καὶ τὰ ὅσα γράφετε διὰ τὸ κάρκιον τῶν δύο γνωστῶν σας μπαστιμέντων καὶ διὰ τοὺς δύο τούρκους, οἱ ὅποιοι ἦλθον ἔδω μετὰ ὅσα ἐφοροῦσαν μόνον οἱ ὅποιοι μᾶς ἀνήγγειλαν διὰ στόματος ὅσα ἠκολούθησαν.

πρὸς τούτοις ἴδομεν καὶ τὰ ὅσα διὰ τοὺς δέκα ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ νησίον Ἰθάκην, τοὺς ὁποίους ἔπιασαν οἱ φραντζέζοι εἰς μοθώνην καὶ τοὺς ἔστειλαν εἰς τριπολιζάν. αὐτὸ τὸ μπαστιμέντο εἶχε παντιέραν ῥωσικὴν καὶ ὡς ἐχθρικὸν τὸ ἔκαμαν μπουόνα πρέζαν εἰς φραντζέζοι, ἀνίσως ὅμως καὶ εἶχε παντιέραν ῥεπουμπλικάνικην, πάλιν δὲν ἠμπορούσαμεν νὰ μεσιτεύσωμεν, διότι ἡ φράντζα ἐκήρυξε πόλεμον τῆς ῥεπούμπλικας καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲν ἠμποροῦμεν νὰ βοηθήσωμεν μήτε τὸ ἓνα μέρος, μήτε τὸ ἄλλο.

διὰ τὴν βεβαίωσιν ὅπου κάμνετε ὅτι προθυμοποιεῖσθε διὰ τὸ ὄφελος τῶν ὑποκειμένων καὶ ῥαγιαδῶν τῆς κραταιοτάτης καὶ αυτοκρατορικοτάτης ὀθωμανικῆς βασιλείας, ἔχετε τελείαν πληροφορίαν, ὅτι καὶ ἐκ μέρους μας οἱ σοῦδιτοι τῆς ἐπτανήσου ῥεπούπλικας ἀπολαμβάνουσι τὰ σουρούτια, ἡγοῦν προνόμια ὅπου τοὺς ἐχαρίστησαν κατὰ τοὺς βασιλικούς ἀχτιναμέδες, χωρὶς νὰ δοκιμάζουσιν καμμιας λογιῆς πείραξιν, ἢ παραμικρὰν ζημίαν εἰς ἐτοῦτα τὰ μέρη, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκταθῶμεν περὶ τούτου. ταῦτα καὶ θεόθεν τέλος ἀγαθόν.

1807 φεβρουαρίου 26 παλαιὰ πάτρα ἔ. π.

(ὑπογραφή καὶ σφραγὶς τουρκιστὶ ἀριστερά)

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΝ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Α' ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ Β' ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ Γ' ΚΡΙΤΙΚΑ Δ' ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Μετὸ πρῶτο μέρος τοῦ μελετήματός μου αὐτοῦ, ἐπιδιώκω νὰ δώσω μερικὲς βιβλιογραφικὰς, βιογραφικὰς καὶ κριτικὰς παρατηρήσεις καὶ πληροφορίες γιὰ τὸν Καρκαβίτσα, πού ἔλειπαν ἢ παραβλεπόνταν ὡς τώρα. Ἐνα ἐπιστημονικὸ κοίταγμα τοῦ ἔργου του, πού προορίζεται νὰ συντελέσει στὴν καλλίτερη, στὴν πληρέστερη γνωριμιά μας μαζί του — οἱ φιλολογικὰς λεπτομέρειες, πού ὄταν λείπουν ἢ παραβλέπονται ὀδηγοῦν σὲ παρανοήσεις καὶ παρεξηγήσεις. Τὸ ὕλικό, ὅταν ἀργότερα συμπληρωθῆ, θὰ βοηθήσει ὁ ἓνα ἀσφαλέστερο κριτικὸ καὶ γραμματολογικὸ ἀντίκρουσμα τοῦ Καρκαβίτσα. Ἐδῶ γίνεται μιὰ ἀρχή, πού χωρὶς ἄλλο δὲν θ' ἀργήσει νὰ ὀδηγήσει στὴν ἐξαντλητικὴ ἀνερεύνηση τῆς ζωῆς καὶ τῆς γραμματικῆς δράσης τοῦ Καρκ. Τὸ δεύτερο μέρος θὰ περιέχει τὰ γραμματολογικὰ, τὰ ἱστορικὰ καὶ τὰ αἰσθητικὰ.

Α' ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΠΡΟΒΡΓΑΣΙΕΣ. Τὰ βιβλιογραφικὰ ἐπισημειώματα τοῦ Ἄγρα καὶ τοῦ Θρύλου τὰ μόνον — προωρισμένα νὰ κατατοπίσουν μόνον τὸν ἀναγνώστη, δίνουσιν ὀλίγιστες καὶ στοιχειώδεις πληροφορίες, χωρὶς πολλὰς ἐνδείξεις εἰς τὴν βιβλιογράφηση, σημειώνοντας τὰ ἔργα σὲ βιβλία καὶ τὰ γνωστότερα μελετήματα.

α') ΕΡΓΑ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ (1)

1) Διηγήματα. Ἀθήναι 1892. Β' ἔκδ. Ἀθήναι (Κολλάρος) 1921. Γ' ἔκδ. Ἀθήναι (Κολλάρος) 1927—8 μ. Σελ. 189 (+ 1). Ὁ πρόλογος τῆς Α' ἔκδ. παραλείφθηκε εἰς ἄλλες. Περιέχονται τὰ διηγήματα: Ἡ Φλογέρα του (—34), Γιάννος καὶ Μάρω (—70), Σπιθόγιαννος (—93) Ὁ ἀφωρεσμένος (—138), Νέοι Θεοὶ (—165), Ἡμέραι τῆς γρηῆς (—189).

Κρίσεις: Ἀριθμ. 134, 135, 136, 137.

2) Ἡ Λυγερή. Ἀθήναι (Μαῖσνερ—Καργαδούρης) 1896. Β' ἔκδ. Ἀθ. (Κολλάρος) 1920. Γ' ἔκδ. Ἀθ. (Κολλάρος) 1926. 8μ. Σελ. 156.

Κρίσεις: Ἀρ. 160, 156

1) Οἱ παραπομπὲς γίνονται πάντα εἰς τὴν νεώτερη ἔκδοσιν.

Βραχυγραφίαι:

Διηγήματα = Δ Παλιὰς ἀγάπης = Π Α

Ζητιάνος = Ζ Ἀρχαιολόγος = Α

Λυγερή = Λ Διηγήματα γιὰ τὰ παλληκάρια μας = Δ Π

Ὀλγία Πλώρης = Λ Π Διηγήματα τοῦ γυλιού = Δ Γ

3) Ὁ Ζητιᾶνος. Ἀθήναι (Μαῖσνερ—Καργαδούρης) 1896. Β' ἔκδ. Ἀθ. (Κολλάρως) 1921. Γ' ἔκδ. Ἀθ. (Κολλάρως) 1925. - 8μ. Σελ. 220.

Κρίσεις : ἄρ. 157, 158, 159.

4) Λόγια τῆς πλώρης. Διηγήματα Ἀθ. (Μαῖσνερ—Καργαδούρης) Τομ. Α' 1899—Β' 1902 Ἔκδ. Β' Ἀθ. (Κολλάρως) 1918. Ἔκδ. Γ' Ἀθ. (Κολλάρως) 1924 σελ. 245. Ἔκδ. Δ' Ἀθ. (Κολλάρως) 1937 σελ. 208. Ὅλες σὲ ἓνα τόμο. Περιέχονται τὰ διηγήματα : Ἡ θάλασσα (-20), Οἱ φρεγάδες (-28), Ἡ δικαιοσύνη τῆς θάλασσας (-52), Τὸ βασιλόπουλο (-58), Βιοπαλαιστὴς (-67), Ὁ ἐκδικητὴς (-72), Οἱ σφουγγαράδες (-89), Καβομαλιᾶς (-98), Ἡ Καπετάνισσα (-109), Θεῖον ὄραμα (-117), Κακότυχος (-131), Ὁ κάτω κόσμος (-139), Πειράγματα (-150), Γέρακας (-156), Κακοσημαδιὰ (-171), Ἡ γοργόνα (-176), Ναυάγια (-181), Οἱ κουρσάροι (-188), Τελώνια (-196), Τὸ γιούσουρι (-208).

Κρίσεις : ἄρ. 169, 170

5] Παλιᾶς ἀγάπες. Διηγήματα. Ἀθ. (Μαῖσνερ—Καργαδούρης) 1900. Β' ἔκδ. (Ἀθ. Κολλάρως) 1918. Γ' ἔκδ. Ἀθ. (Κολλάρως) 1925, σελ. 167. Ὁ πρόλογος τῆς Α' ἔκδ. παραλείφθηκε στὶς κατοπινές. Περιέχονται τὰ διηγήματα : Ὁ Ἐβυθὸς (-11), Τὰ δύο σκέλεθρα (-23), Ἡ κακὴ ἀδερφή (-36), Κρυφὸς καημὸς (-45), Ἡ μητριὰ (-53), Ἡ μάννα (-59), Ἡ γυναῖκα (-65), Ὁ ἀποσπασματάρχης (-78), Τὰ τυφλοπόντικα (-84), Ἡ πατρίδα (-97), Ἡ Σμυρνιὰ (-105), Ἡρώων τέκνα (-129), Τὸ πάλαιμα (-136), Ἡ θυσία (-154), Θεὸς Ἀθάνατος (-167).

Κρίσεις : ἀριθ. 183.

6) Ὁ ἀρχαιολόγος. Ἀθήνα (Μαῖσνερ—Καργαδούρης)— 12^ο μακρόστενο. 1904. Σελ. 232. Ἔκδ. Β' Ἀθ. (Κολλάρως) 1925 8μ. Σελ. 2.0. Περιέχονται ἔχτος ἀπ' τὸν Ἀρχαιολόγο (-182) καὶ τὰ διηγήματα : Πόθος καὶ πόνος (-188), Τὸ κόνισμα (-206), Τὸ στοιχειὸ τοῦ σπιτιοῦ τῆς (-212), Στὶς δόξες (-213). [Μὲ μοτίβο : Τρία πράγματα ἐχάλασαν—τὴν Ρωμανίαν ὄλην—ὁ φθόνος, ἡ φιλαργυριὰ—καὶ ἡ κενὴ ἐλπίδα].

Κρίσεις : ἀρ. 188, 191, 195, 197.

7) Διηγήματα γιὰ τὸ παληκάρια μας Ἀθ. (Κολλάρως) 1922. —160.

8) Διηγήματα τοῦ γυλιοῦ. Ἀθ. (Κολλάρως) 1926—160 Σελ. 189 († 2). Μὲ μοτίβο : Μαζὶ κι' ἐγὼ στοὺς κόπους σου—μαζὶ καὶ στὴ χαρὰ σου... Περιέχονται τὰ διηγήματα : Τζάν (-26), Φραγκαβίλλα (-41), Ὁ κλεφτοκοτᾶς (-58), Τὸ τάμμα (-70), Ἄρης φιλάνθρωπος (-79), Τὸ ζούδιο (-95), Τὸ σύγνεφο (-107), Ἀκαμάτης ἅγιος (-109), Οἱ καλικάντζαροι (-128), Τὸ μαγεμένο κουτὶ (-139), Εὔα (-143), Ὁ κουρδουκέφαλος (-154), Εὐέλπιδες (-185), Πάσχα στὰ πέλαγα (-189). [Ἀνάμεσα παρεντίθενται διάφορα δημοτικὰ πατριωτικὰ τραγούδια].

β') ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΜΜΑΤΙΩΝ

1) Διηγημάτων.

9] Ἡ Ἀσήμω. Ἑβδομάς Β' 1885, 130 κπ.

10] Ὁ Χρῦσανθος. Ἀθ. Β' 1885, 507—509—στὸν ἀρ. 5 μὲ τὸν τίτλο : Κρυφὸς Καῦμός.

11] Αἱ ἡμέραι τῆς γρηᾶς. Διήγημα κατὰ παραδόσιγ. Ἀθ. Γ' 1886, 207 κπ. = στὸν ἀρ. 1.

12] Ὁ λοχίας τῆς Κούτρας. Ἀθ. Γ' 1886, 330—333.

13] Σεισμοφοβία. Ἀθ. Γ' 1886, 435 κπ.

14] Ταμμένη κόρη. Ἀθ. Δ' 1887, φυλ. 2, 5—6.

15] Θανάσης Βρυώτης. Ἔστια ΚΕ' 641, 10. 4. 1888, 234α—37α = στὸν ἀρ. 5 μὲ τὸν τίτλο : Ἡ μητριὰ.

16] Ὁ ὄρνιθοκλέπτης. Ἐφημερὶς 9. 1. 1889, 1β—δ. = στὸν ἀρ. 8 μὲ τὸν τίτλο : Κλεφτοκοτᾶς.

17] Οἱ Σκάπουλοι. Παλαιὰ ἀνάμνησις. Ἐφημερὶς 16. 1. 1889, 1 γ.—ε.

18] Ὁ ἀντεροβγάλτης. Διήγημα τῆς ἡμέρας. Ἐφημερὶς 23. 1. 1889, 1—2 γ κπ.

Ἡ Φλογέρα του. Διήγημα. Ἔστια ΚΖ' 678. 1. 1. 1889, 9α—12β—682, 57—59β. = στὸν ἀρ. 1.

20] Νέοι Θεοί. Διήγημα. Ἔστια ΚΗ' 718—19, 1—8. 10. 1889, 209α—213β καὶ 188 = στὸν ἀρ. 1.

21] Ἡ Μάνα. Ἔστια 1890 Α' 2, 22α—3β = στὸν ἀρ. 5.

22] Ἡ Λυγερή. Ἔστια 1890 Α' 14 209α—12β—1890. Β' 34, 117α—β = στὸν ἀρ. 2.

23] Χωρὶς ἀγάπη. [Μυστικὴ γραφή]. Ἔστια 1891 Α' 19, 289 α—92 β.

24] Οἱ δύο ἀδελφοί. Εἰκόνες τῆς Ρούμελης. Ἔστια 1892, 34, 113 α—6 β.

25] Ἡ ἀγάπη μου. Μυστικὴ γραφή. Ἔστια 1892 Β' 31, 62 α—8α.

26] Λόγια τῆς πλώρης. Ἔστια 1893 Β' 46, 305α—308-α μὲ τὸν τίτλο Ἡ θάλασσα στὸν ἀρ. 4.

27] Λόγια τῆς πλώρης. Τὰ ἑπτὰ φουσαῖτα. Ἔστια 1893 Β' 49, 353 α—5α.

28] Χαλασμός. Ἡμέρολ. Σκόκου 1893, 135 κπ.

29] Λόγια τῆς πλώρης. Οἱ φρεγάδες. Ἔστια 1894 Α' 9, 129α—31α = στὸν ἀρ. 4.

30] Λόγια τῆς πλώρης : Ἡ δικαιοσύνη τῆς Θάλασσας, Ἔστια 1894 Α' 24—5, 369α—75β καὶ 390α—96α = στὸν ἀρ. 4.

31] Λόγια τῆς πλώρης : Κακοσημαδιὰ. Ἔστια 1895 Α' 7—10, 51 β [—76 α] = στὸν ἀρ. 4.

32] Νὰ μὴ μοῦ λυθοῦν. Ἀκρόπολις 29. 1. 1895. 2' στ'—3α.

33] Ἦτον ἄρρωστη. Ἀληθινὴ ἱστορία. Ἀκρόπολις [ἡμίφυλλον] 8. 12. 1896, 2α—δ.

- 34] Ζητιᾶνος. Ἐπιφυλλίς τῆς ἔφημ. Ἔστία τοῦ 1896 = στὸν ἀριθ. 3.
- 35] Ἡ πατρίδα. Ἑλλ. διηγήματα. Ἐκδότης Γ. Κασδόνης, Ἀθ. 1896, σελ. 425 κπ.=στὸν ἀρ. 5.
- 36] Ἡρώων τέκνα. Ἐπιφ. τῆς ἔφημ. Ἔστία τοῦ 1896 = στὸν ἀρ. 5.
- 37] Οἱ σφουγγαράδες. Λόγια τῆς πλώρης. Ἀκρόπολις 1. 1. 1899, 2 δ—3 β=στὸν ἀρ. 4.
- 38] Τὸ κόνισμα. Διήγημα. Διόνυσος Α' [1901], 307 — 16 = στὸν ἀρ. 6.
- 39] Στίς δόξεις. Ἀκρόπολις 19. 4. 1904 1 δ—ε=στὸν ἀρ. 6.
- 40] Ὁ Ἀρματωλός. Ἀπὸ τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Καρκαβίτσα. Ἀκρόπολις 1. 1. 1906, 3 β—δ—κς' συνέχ.
- 41] Καθένας στὴ δουλειά του. Ἡμερ. τῆς Μεγ. Ἑλλάδος, 1922, 346--353.
- 2) Λαογραφικῶν—ταξιδιωτικῶν ἄρθρων.**
- 42] Τὰ δυὸ στοιχεῖα (Γιὰ τὴν καταστροφή τῶν Λεχαιῶν). Ἐβδομάς Γ' 1886, σελ. 7.
- 43] Μικρὸν ἡμερολόγιον (ἐντυπώσεις ἐκ Κυλλήνης). Ἐβδομάς Γ' 1886, 42—4, 55-7, 65-6.
- 44] Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Μακεδονίᾳ. Οἱ σωζόμενοι ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ἐβδομάς Γ' 1886, 75-77.
- 45] Ἡ νῦξ τῶν Χριστουγέννων ἐν τοῖς χωρίοις. Ἐφημερίς 25.12. 1888, 5α—γ.
- 46] Τῆς Ἀγαθῆς τὸ πῆδημα. Ἀναμνήσεις Ρούμηλης. Ἔστία ΚΣΤ' 670, 30)10)1888, 709α—11α.
- 47] Τὰ Ἀναφιώτικα. Αἱ ἀγνωστοὶ Ἀθῆναι. Ἔστία ΚΖ' 696, 30.4. 1889, 381α—385β (-τέλος 697, 7. 5. 89).
- 48] Κράβαρα. Ὀδοιπορικαὶ σημειώσεις. Ἔστία 1890 Β' 41, 225α—28β (-τέλος 52, 401α-2β).
- 49] Τὰ Καρτέρια. Κερκυραϊκαὶ εἰκόνες. Ἔστία 1891Α 13, 193α-196α.
- 50] Μεγάλῃ πανηγυρὶς. Θεσσαλικά εἰκόνες. Ἔστία 1891Β 42, 233α—236β.
- 51] Ἀπὸ τοῦ Κισσάβου. Θεσσαλικά εἰκόνες. Ἔστία 1892 Α' 6, 81α—5β.
- 52] Ἡ πατρίς τοῦ Ρήγα. Θεσσαλικά εἰκόνες. Ἔστία 1892 Α' 9, 138α—42α.
- 53] Ὁ τεκνὸς τῶν Μπεκτισσῆδων. Θεσσαλικά εἰκόνες. Ἔστία 1892 Α' 11, 161α—165α.
- 54] Ὁ γάμος τῆς Ἀσήμωσ. Θεσσαλικά εἰκόνες. Ἔστία 1892 Α' 13, 193α—7β.
- 55] Αἱ φυλακαὶ τοῦ Ναυπλίου. Μιλτιάδης. Ἔστία 1892 Α' 16, 241α—5α.

- 56] Ὁ Κερατζῆς. Θεσσαλικά εἰκόνες. Ἔστία 1892 Α' 19, 298α-303α.
- 57] Αἱ φυλακαὶ τοῦ Ναυπλίου. Ἅγιος Ἀνδρέας. Ἔστία 1892 Α' 22, 331α—42α.
- 58] Αἱ φυλακαὶ τοῦ Ναυπλίου. Τὸ Βουλευτικόν. Ἔστία 1892 Β' 25, 385α—89β.
- 59] Αἱ φυλακαὶ τοῦ Ναυπλίου. Τὸ Μπουρτζι. Ἔστία 1892 Β' 26, 408α—411α.
- 3) Ἱστορικῶν μελετημάτων.**
- 60] Αἱ ἀηδόνες τῆς Ἀρτοτίνας. Ἱστορ. ἀνέκδοτα. Ἐβδομάς Ε' 1888, φ. 37.
- 61] Ἡ προέλευσις τῶν Κατσαντωναίων. Αὐτ.
- 62] Λυκογιάννης. Ἱστορικὴ σελίς. Αὐτ. φ. 7.
- 63] Καπετὰν Ἀγγελῆς Λιμνιώτης. Ἱστορικὴ σελίς. Αὐτ. φ. 25.
- 64] Λιμνιώτου ὑστερόγραφον. Αὐτ. φ. 26.
- 65] Ἱστορικά ἀνέκδοτα (Ὁ ἐχθρὸς τοῦ Βλαχοθανάση) Ἔστία ΚΣΤ' 666, 2.10.1888, 628 β—29α.
- 66] Τοῦ Γούγκα τὸ ἄθλον. Αὐτ. 629β—30α.
- 67] Σουλιώτικη ἀπάθεια. Αὐτ. 690β,
- 68] Γιαννάκης Κουτρούκης. Ὑποχιλίαρχος. (Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τοῦ ἰδίου) Ἔστία ΚΣΤ' 14, 8. 1. 1888, 521β—25α.
- 69] Περὶ Ἀθανασίου Διάκου. Ἱστορικαὶ σημειώσεις. Ἔστία ΚΕ' 644, 1)4)1888, 283α—6β.
- 70] Σταματάκης Ἀσφιακιανὸς Κουτρούκης. Ἱστορικὴ σημείωσις. Ἔστία ΚΖ' 684, 5. 2. 1889, 91β—94α.
- 71] Μαρία ἢ Πενταγιώτισσα. Ἔστία ΚΗ' 711, 15. 8. 1889, 97α-101α.
- 72] Εἷς χαρακτηρισμὸς [τοῦ Κολοκοτρώνη]. Ἀκρόπολις 23.4 1901, 1β.
- 73] Ὁ Καβαλάρης [μὲ δίστιχα]. Ἀκρόπολις 5. 5. 1902, 1ε.
- 4) Φιλολογικῶν καὶ πολιτικῶν ἄρθρων.**
- 74] Τὰ κατὰ τὴν Πανελλήνιον. Σκέτα-νέτα. Ἀκρόπολις 4.2.1895, 1γ-δ.
- 75] Γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ἔστία 1896=Ἐλευθ. Βῆμα 21.6.1936, 1 ἐμφ: δ-ε.
- 76] Ὁ ἄγνωστος Τρικούπης [μὲ τ' ἀρχικά Α. Κ.] Ἀκρόπολις 2.4. 1896, 1α-γ.
- 77] Οἱ Μανδαρίνοι. Ἔστία 19.2.1899
- 78] Τὰ ρούσικα ρούβλια. Νομᾶς Α' 1903, 75, 1-2.
- 79] Γύρω—τριγύρω στὰ σαράβαλα. Νομᾶς Β' 1904, 77, 1-2. [Π. Ἀβράμης].
- 80] Ταχυπαιστήρια—ταχυτυφλωτήρια. Νομᾶς Α' 1904, 80, 1—2 [Π. Ἀβράμης].
- 81] Πάτερ νόστερ καὶ Σία. Νομᾶς Β' 1904, 84, 1-2 [Π. Ἀβράμης].
- 82] Νεοπαλαιϊκός. Νομᾶς Β' 1904, 122, 1-2 [Π. Ἀβράμης].
- 83] Οἱ φρόνιμοι. Νομᾶς Γ' 1905, 166, 2.10.1905, 1β-2α.

- 84] Μπαΐ, Νουμάς Γ' 173, 20.11.1905, 1α-γ [Π. Ἀβράμης].
- 85] Θλίψη. Νουμάς Γ' 176, 11]12]1905, 1α-β.
- 86] Στὰ παιδιά τῆς Ἥγησῶς. Νουμάς Ε' 252, 17.6.1907, 1α-β.
- 87] Οἱ ἐλεύθεροι σκλάβοι. Ἀκρόπολις 23]9]1909=ἀποσπ. Νουμάς Ζ' 359, 27.9.1909, 5γ-6α.
- 88] Ὁ κῆρ Ἀλέξανδρος. Ὁ Καλλιτέχνης Α' 1911, 332-5=Ἑλληνικά Γράμματα Δ' 40, 1.2.1929, 182α-184α, [γιά τὸν Παπαδιαμάντη].
- 89] Τὸ Καλυβάκι. Πανελλήνιον Ἡμερολόγιον Λέσβου [γιά τὴ λαογραφία τῆς Λέσβου] 1914 Μυτιλήνη, 288-9=Χαραυγὴ 1914, 76-7=Ἡλεικά Χρονικά Α' 3, Σεπτέμβριος 1936, 65α-β=Ταχυδρόμος [Μυτιλήνης] 26]7]1936, 1ε=Νέα Ἑστία Κ' 1936, 1540-β.
- 5) **Συνεντεύξεις καὶ γνώμες σ' ἔρευνας.**
- 90] Ἀνδρέας Καρκαβίτσα. Συνέντευξη μετὸν Μποέμ. Ἄστυ 8.4.1893.
- 91] Γνώμη του γιά τὴν ἀνοιξη στὴν ἔρευνα τῶν Παναθηναίων IB' 1906, 4-5.
- 92] Γνώμη του στὴν ἔρευνα τῶν Παναθηναίων: Διαβάζουμε ἢ δὲ διαβάζουμε. Παναθήναια IB' 1906. Σ]βρης=Νουμάς Δ' 211, 3.9.1906, 6γ-7α.
- 93] Γνώμη του γιά τὸν Παπαδιαμάντη. Νέα Ζωὴ [Ἀλεξαντρίας] Δ' 1908, 283.
- 94] Συνέντευξή του γιά τὸ σοσιαλισμὸ καὶ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα. Ἀθήναι 28.5.1911, 1γ-δ.
- 6) **Γράμματά του δημοσιευμένα.**
- 95] Ἀπὸ 1894 πρὸς Κ. Χατζόπουλον. Νέος Κόσμος 23. 12. 1934, 5 γ--δ.
- 96] Ἀπὸ 1895 πρὸς τὸν ἴδιον. Αὐτ. 5 ε.
- 97] Ἀπὸ 8. 1. 1897 πρὸς Κ. Dieterich Νέα Ἑστία Δ' 1928, 787α--β.
- 98] Ἀπὸ 20. 5. 1897 πρὸς τὸν ἴδιο. Αὐτ. 787 β-8 α.
- 99] Ἀπὸ 10. 1. 1898 πρὸς τὸν ἴδιο. Αὐτ. 787 α.
- 100] Ἀπὸ 3. 7. 1902 πρὸς τὸν ἴδιο Αὐτ. 787 α-β.
- 101] Ἀπὸ 21. 5. 1905 πρὸς τὸν ἴδιο. Αὐτ. 787 β.
- 102] Ἀπὸ 7. 10. 1905 πρὸς Δ. Ταγκόπουλον. Νουμάς Γ', 167, 9. 10. 1905, 8 γ.
- 103] Ἀπὸ 1918 πρὸς τὸν ἴδιο. Νουμάς 1918, 117 α.
- 7) **Ἀναγνωστικὰ δημοτικῶν σχολειῶν.**
- 104] Ἀναγνωστικὸ Γ' Δημοτικῶν: Στὸν καιρὸ τοῦ Μεγ. Ἀλέξανδρου. Ἐκδ. Α' Ἀθ. [Ι. Σιδέρης] 1918, Ἐκδοσις Γ' Ἀθ. [Ι. Σιδέρης] 1920 [μετὴ συνεργασία Ἐπ. Γ. Παπαμιχαήλ].
- 105] Ἀναγνωστικὸ Δ' Δημοτικῶν: Ἡ πατρίδα μας. Ἐκδ. Α' Ἀθ. 1919. Ἐκδ. ΣΤ' Ἀθ. 1920 [μετὴ συνεργασία Ἐπ. Γ. Παπαμιχαήλ].
- 106] Ἀναγνωστικὸ Ε. Δημοτικῶν: Διγενὴς Ἀκρίτας. Ἐκδ. Α' [Ι. Σιδέρης] 1920 [μετὴ συνεργασία τοῦ ἴδιου].

8) **Μεταφράσεις διηγημάτων.**

107. Ὁ Χρῦσανθος [ἀρ. 10] ἀπὸ τὸν Aug. Boltz. Fra nkfurter Journal [παράρτημα] Φεβρουάριος 1887. [Βλ. ἀρ. 109].
- 108] Ἡ Ἀσίμω [ἀρ. 9] ἀπὸ τὸν Aug. Boltz στὸ περιοδ. τῆς Φραγκοφούρτης «Διδασκαλία» 1886 (Βλ. ἀρ. 109).
- 109] Aug. Boltz Hellenische Erzählungen. Ubersetzt und herausgegeben von Professor Dr Aug. Boltz Halle (Ot. Hendel) 1887 σελ. 89-108 [τὰ διηγήματα Ἀσίμω καὶ Χρῦσανθος] πρβλ. ἀρ. 107 καὶ 108.
- 110] G. Bayford Harrison. London. Στὴ σειρὰ τῶν ἐκδόσεων τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας πρὸς προαγωγὴν τῆς Χριστιανικῆς Ἐπιστήμης. Τευχίδιο μετὴ μετάφραση τοῦ: Ἀφωρεσμένου [κατὰ τὸν ἀρ. 296].
- 111] Urbans christliche Volksbüchen. Nr 15. Eine Erzählung von A. Karkavitsa. Deutsch von J. S. Dalman. Strigau. Verlag von Theodor Urban [1907]-160 σελ. 46 (-4 προλ.) Μετάφραση τοῦ Ἀφωρεσμένου ἀπ' τὴν ἀγγλικὴ [κατὰ τὸν ἀρ. 296 Βέης].
- 112] K. Dieterich A. Karkavitsas. Erzählungen. Λειψία 1907. Στὴ σειρὰ τῆς Παγκ. Βιβλιοθήκης. Με ἀφράζει 6 διηγήματά του μετὴ πρόλογο. (1)
- 113] K. Dieterich. Ἡ φλογέρα του. Aus fremden Zungen - Neugriechische Erzählungen. Leipzig 1910.
- 114] Mme J. A. Lambert-vander Kolf. Nouvelles grecques modernes. Rotterdam 1918-1920. Ἀπὸ τὰ Λόγια τῆς πλώρης [ὀλλανδικά].
- 115] Arist. Phoutrides. Modern Greek Stories. New York 1920 (Duffield and Company) [ἀνάμεσα σ' ἄλλα καὶ τοῦ Καρκαβίτσα].
- 9) **Ἐκλογές διηγημάτων.**
- 116] Μπαρτ Χίρστ. Διηγήματα ἑλληνικὰ σύγχερα. Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη. Ἀθήναι 1889.
- 117] Κ. Φ. Σκόκου τὸ ἑλλ. διήγημα... Ἀθ. [Κολλάρος] 1928. Ἡ θάλασσα 267 κπ.
118. Ν. Μπέρτου Νεολλ. Ἀναγνώσματα Β' Ἀθ. [Κολλάρος] 1913. Σταματάκης Ἀσφακιανός. 21 κπ.
- 119] Ν. Μπέρτου Νεολλ. Ἀναγνώσματα Β' Ἀθ. [Κολλάρος] 1913. Τὰ καρτέρια, 134 κπ.
- 120] Ν. Μπέρτου Νεολλ. Ἀναγνώσματα Α' Ἀθ. 1919. Σουλιώτικη ἀπάθεια. 23 κπ.
- 121] Α. Σαρῆ. Νεολλ. Ἀναγνώσματα Β' Ἀθ. 1920. Ἡ ἀνάστασις τῶν Βλάχων 38 κπ.
- 122] Ν. Κοντοπούλου. Νεολλ. Ἀναγνώσματα Β' Ἀθ. 1925 Καρτέρια 21 κπ.
- 123] Α. Σαρῆ. Νεολλ. Ἀναγνώσματα Β' Ἀθ. 1929. Ἡ οἰκία τοῦ Καινούριου.
- ΣΗΜΕΙΩΣΗ. Οἱ Σφουγγαράδες, ἡ Θουσία, ἡ Πατρίδα, ἡ μάνα, ἡ κακὴ ἀδερφή, εἶνε τὰ συνηθέστερα διηγήματα, ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὸν Καρκαβίτσα. στίς νεώτερες σχολικὲς ἐκλογές.

1) Πολλά ἀπ' τὰ διηγήματα αὐτὰ εἶχαν μεταφρασθῆ καὶ δημοσιευθῆ πρωτότερα ἀπ' τὰ 1896 σὲ διάφορα γερμανικὰ περιοδικά.

Γ') ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 124] Δ. Γ. Καμπούρογλου. Σημείωμα. Ἑβδομάς Γ' 1886, 262.
 125] Ἀνωνύμου. Σημείωμα. Ἑστίας Δελτίον 532, 8. 3. 1887, 1β.
 126] Ἀνωνύμου. Σημείωμα. Ἑστίας Δελτίον 546, 14. 6. 1887, 1α.
 127] Ἀνωνύμου. Εἶδηση ὅτι ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Ἐφημερίς 25. 12. 1888. 2 γ.
 128] Ἀνωνύμου. Καρκαβ.--Πλατανιώτισσες. Ἀκρόπολις 19. 12. 1890, 2 στ.
 129] Κ. Παλαμᾶ. Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα [ἀφιέρωση] Ἑστία 1890 Α' 24, 369 α.
 130] Ἀνωνύμου. Ἐπεισόδιον ἐκ φιλολογικοῦ ἄρθρου. Πρὸς τὸν κύριον Ἀνδρέαν Καρκαβίτσαν ἐπικούρον ἀνθυπάρχου. Ἐφημερίς 1. 3. 1891, 3 δ -- ε'.
- 131] Ἀνωνύμου. Κωμικοφιλολογικὸν ἐπεισόδιον. Ἐφημερίς 16. 1. 1811, 1 ε--2 ε.
 132] Κ. Κρυστάλλης. Γράμμα του ἀπὸ 5. 12. 1892. Ἰδέα Β' 8 1933, 117.
 133] Κ. Κρυστάλλης. Γράμμα του ἀπὸ 6. 8. 1892. Ἰδέα αὐτ. 234.
 134] Γ. Βλαχτσιάννη. Ἐπίκριση Καρκ. Ἄστου καὶ Ἐθνικὴ Ἰούλιος--Ἰούλιος 1892 [κατὰ τὸν ἀρ. 133].
 135] Ἐκδοση διηγημάτων. Ἀγγελία. Ἑστίας ἐξώφυλλο 52, 27. 12. 1892, 2.
 136] Ἐκδοση διηγημάτων. Ἀγγελία. Ἑστίας ἐξώφυλλο 3. 19. 1. 1892, 4.
 137] Κ. Παλαμᾶ. Βιβλία καὶ συγγραφεῖς. Διηγήματα--Ἡ ποίησις καὶ ἡ γλῶσσα Ἑστία 1892 Β' 30 31, 58α-60β καὶ 74β-76β==Τὰ πρῶτα κριτικά Ἀθ. [Φέξης] 1913, 140 151.
 138] Μποέμ. Σκετικά μετὰ τὸ ἔργο του. Στὸν ἀρ. 90.
 139] Α. Παπαδιαμάντη. Γνώμη του σὲ συνέντευξη. Ἄστου 27. 3, 1893.
 140] Γ. Σουρῆ. Γνώμη ἔμμετρον σατυρικὴ γιὰ τὸν Καρκ. Ἄστου 29. 3. 1893.
 141] Σ. Στεφάνου. Γνώμη του σὲ συνέντευξη. Ἄστου 6. 4. 1893, 2.
 142] Π. Συνοδινοῦ. Γνώμη του σὲ συνέντευξη. Ἄστου 18. 4. 22. 1893.
 143] Ι. Πολέμη. Γνώμη του σὲ συνέντευξη. Ἄστου 25. 3. 1893, 1ε.
 144] Σπ. Παγανέλλη. Γνώμη του σὲ συνέντευξη. Ἄστου 29. 3. 1893, 2.
 145] Κ. Παλαμᾶ. Γνώμη του σὲ συνέντευξη. Ἄστου 23. 3. 1893.
 146] Ἐμμ. Ροῖδου. Γνώμη του σὲ συνέντευξη. Ἄστου 22. 3. 1893.
 147] Κ. Κρυστάλλης. Σὲ γράμμα του ἀπὸ 5. 4. 1893. Ἰδέα Β' 1933, 233.

- 148] Ψυχάρη. Δὲ διαβάζουνε καὶ τρώγουνται. Ἄστου 9. 4, 1893 == P. M. 257.
 149] Γρ. Ξενοπούλου. Πεζογραφήματα. Ἄστου 30. 1. 1894.
 150] Μ. Μητσάκη. Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις [ἀφιέρωση] Ἀκρόπολις 6. 1. 1895, 3 α.
 151] Κ. Παλαμᾶ. Τὸ Ἑλληνικὸ διήγημα. Νέα Ἑλλάς [Δροσίνη Ἡμερ.] 1896, 267 καὶ 268.
 152] Γ. Καμπύση. Σὲ γράμμα ἀπὸ 18. 3. 1897. Νέα Ἑστία ΙΘ' 1936, 480 α.
 153] Γ. Καμπύση. Σὲ γράμμα ἀπὸ 20. 5. 1897. Αὐτ. 481 β.
 154] Γ. Καμπύση. Σὲ γράμμα ἀπὸ 3. 11. 1897. Αὐτ. 484 α.
 155] Γ. Καμπύση. Σὲ γράμμα ἀπὸ 1897 Αὐτ. 854 β.
 156] Κ. Παλαμᾶς. Ἡ Λυγερὴ τοῦ Καρκ. [κριτικὴ] Ἑστία 5. 1. 1897, 1α--γ==Τὰ πρῶτα κριτικά. Ἀθ. [Φέξης] 1913, 151-4.
 157] Α. Κύρου. Ὁ κόσμος. [Σημείωμα γιὰ τὸν Ζητιάνου] Ἑστία 16. 18. 1897, 2 β.
 158] Ἀθηναῖος. Κρίση Ζητιάνου. Ἐφημερίς 9. 2, 1898, 1β-δ.
 159] Ὁ Δεῖνα. Φιλολογικὴ ζωὴ. Σχόλιο γιὰ τὸν ἀρ. 158. Ἐφημερίς 9. 2. 1898.
 160] J. Hösslin. Ἀνάλυση καὶ κρίση Λυγερῆς Gosellschaft Λευσίας, φ. 10, 1898.
 161] Γ. Καμπύση. Γιὰ τὸν ἀρ. 160. Τέχνη Α' 1898, 47.
 162] Γ. Μακρῆς. Σχετικὰ Revue des Revues==Ἑστία 12. 5. 1898, 2β.
 163] Γ. Ξενοπούλου. Φιλολογικὰ ψευδώνυμα. Τέχνη Α' 1898, 33-5.
 164] Ὁ Δεῖνα. Χριστόγεννατικὴ φιλολογία. Ἐφημερίς 26. 12. 1898, 2α-β.
 165] Ν. Ἐπ(ισκοπόπουλος). Ποῖος ὁ καλλίτερος ποιητὴς μας. Ἄστου 31. 12. 1898.
 166] Ἐμμ. Ροῖδου. Πρόλογος εἰς τὰς : Σκηναὶ τῆς Ἐρήμου τοῦ Ι. Μεταξὺ Βοσπορίτου Ἀθ. 1899, σελ. 3.--Ἔργα [Φέξης] τομ. VII, 93.
 167] Κ. Παλαμᾶ. Αἱ σκηναὶ τῆς Ἐρήμου. Δύο λέξεις διὰ τὸν Ροῖδου. Ἀκρόπολις 14. 11. 1899, 2 γ - δ.
 168] Ψυχάρη. Οἱ Μπεντουῖνοι. Ἄστου 6. 3. 1900. P. M. Β' 1903, 229-45.
 169] Γρ. Ξενοπούλου. Κρίσις γιὰ τὰ Λόγια τῆς Πλώρης. Ἄστου Σ]βρης--8βρης 1899. [Βλ. τὸν ἀρ. 170].
 170] Κ. Παλαμᾶ. Γράμμα γιὰ τὸν Ξενοπούλου τοῦ ἀρ. 169. Τέχνη Α' 1899, 305-6.
 171] Κ. Παλαμᾶ Οἱ Μαξανιέλοι. Ἄστου 22. 2. 1899, 2 γ -- σὲ [ἀπάντ. στὸν ἀρ. 77].
 172] Ἀθηναῖος. Πρωτὶνὰ γράμματα. Ἄστου 23. 2. 1899.
 173] Γρ. Ξενοπούλου. Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸ Ἄστου. Μανδαρίνοι καὶ

Μαζανιέλου. 24. 2. 1899, 2 στ'.

174] Χρονογράφος. Εἰς τὸν ἀγῶνα μεταξύ μανδαρινῶν καὶ μαζανιέλων παρέμβασις ἐνὸς Παρίου. Ἄστυ 8 καὶ 10. 3. 1899 ἐπφ.

175] Π. Νιρβάνσα. Πρὸς τὸν Χρονογράφον, Ἄστυ 15. 3. 1899, 3 β.

176] Γ. Καμπύση. Ψυχαρισμὸς καὶ Ζωή. Τὸ περιοδικὸν μας. Α' 1900, 206.

177] Μ. Μαλακάση. Φιλολογ. γράμμα. Τὸ περιοδικὸν μας. Α' 1900, 254.

178] Ἄγγ. Φιλανθρωπινός. Τὸ νεώτερον ἑλλην. διήγημα κατὰ τὸν Karl Dieterich. Παναθήναια Β' 1901, 72-3.

179] Γ. Καμπύση. Σχετικά. Διόνυσος, Α' 1901, 126-32.

180] Μποέμ. Ἀπάντησὶ του σὲ γράμμα. Διόνυσος Α' 1901, 132-3 (ἀρ. 182).

181] Ν. Γκόζη. Γράμμα πρὸς Μποέμ ἐκ Πόρου. Διόνυσος Α' 1901, 126-3.

182] Μποέμ. Παλῆς ἀγάπες (κριτική) Διόνυσος Α' 1901, 71-3.

183] Ν. Πολίτου. Α. Καρκαβ. Ἐγκυκλ. Λεξικὸν Μπάρτ-Χριστ, τόμ. Ζ' [συμπλήρωμα] Ἀθ. 1902, 416 α.

148] Ἀνωνύμου. Ἐρημιὰ. Ἀπὸ τὰς σφαίρας τοῦ ἰδανικοῦ. Ἀκρόπολις 22. 2. 1902, 4 γ.

185] Κ. Χατζοπούλου. Γράμματα ἀπὸ 1902 πρὸς Κ. Dieterich. Νουμᾶς ΙΗ' 746, 10. 10. 1921, 99 α, 100 β.

186] Κ. Παλαμᾶ. Ἐχομεν ἢ δὲν ἔχομεν φιλολογίαν. Ἀκρόπολις 10. 3. 1902, 1 στ'-2 β.

187] Γρ. Ξενόπουλος. Κρίση Ἀρχαιολόγου. Παναθήναια Ζ' 1904, σελ. 61 [;]

188] Α. Παπαδιαμάντη. Γράμμα ἀπὸ 10. 5. 1904 πρὸς Γ. Βλαχογιάννην. Ο. Merlier, Γράμματα Παπαδ. Ἀθ. 1934, 190.

189] Ἀνωνύμου. Μνεῖα--κρίση διηγήματός του στὸν Ἀκρίτα. Ἀκρόπολις 19. 4. 1904, 1δ-ε.

190] Γ. Βώκου. Κρίση Ἀρχαιολόγου. Σειρὰ ἐπιφυλ. τῆς Ἑστίας Δεκεμβρίου 1904 [κατὰ τὸν ἀρ. 207].

191] Σχετικά : Ταχυδρόμος [Πόλης] 7. 1. 1905 [ἐπίκριση διηγ. καὶ γλώσσας του].

192] [Δ. Π. Ταγκόπουλος]. Σχόλιο. Νουμᾶς 131, 16. 1. 1905, 7 β [ἀπάντησὶ στὸν ἀρ. 83].

193] Ψυχάρη. Πρόλογος Ρ. Μ. Α' 20-2 καὶ 23.

194] [Α. Κύρου]. Κρίση Ἀρχαιολόγου. Ἑστία [17-23] Γενάρη 1905 [κατὰ τὸν ἀρ. 196].

195] [Δ. Π. Ταγκοπούλου]. Ὅ,τι θέλετε. Σχόλιο γιὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἀρ. 195. Νουμᾶς Γ' 132, 23. 1. 1905, 12α.

196] Δ. Π. Τ. [αγκοπούλου]. Ὁ Ἀρχαιολόγος. Κρίση. Νουμᾶς Γ'

133 30. 1. 1905, 11 β-γ.

197] Ψυχάρη. Μάθησι καὶ λευτεριά. Νουμᾶς Γ' 134, 6. 2. 1905. 1β [γνώμη γιὰ τὸν Ἀρχαιολόγο].

198] Κ. Χατζοπούλου. Γράμμα ἀπὸ 4. 3. 1905 πρὸς Κ. Dieterich. Νουμᾶς ΙΗ' 1921, 118 α.

199] Δ. Π. Ταγκοπούλου. Σχόλιο γιὰ τὸ Σβορώνο περὶ Ἀρχαιολόγου. Νουμᾶς Γ' 142, 3. 4. 1905, 12 γ.

200] Ψυχάρη. Τὶ λέγεται γλῶσσα Νουμᾶς Γ' 145, 24. 4. 1905, 3α.

201] Κ. Χατζοπούλου. Γράμμα ἀπὸ 16. 6. 05 πρὸς Κ. Dieterich. Νουμᾶς ΙΗ' 1921, 119α.

202] Δ. Asteriotis. Lettres néo grecques. Mereure de France 15. 8. 1905=Νουμᾶς 28. 8. 1905, 1α-2β. [κρίσις Ἀρχαιολόγου].

203] Δ. Π. Ταγκόπουλος. Οἱ φρόνιμοι [Ἀπάντησι στὸν ἀρ. 83]. Νουμᾶς Γ' 166, 2. 10. 1905, 9α-β.

204] Ἐνας Φρόνιμος. Ἀπολογία φρονίμων. Νουμᾶς Γ' 167, 9. 10. 1905, 1α-γ [ἀπάντησι στὸν ἀρ. 83].

205] Ἐνας. Γράμμα γιὰ τὸν ἀρ. 83. Νουμᾶς Γ' 167, 9. 10. 1905 8 β-γ.

206] Κ. Χατζοπούλου. Γράμμα ἀπὸ 15. 11. 1905 πρὸς Κ. Dieterich. Νουμᾶς ΙΗ' 1921, 138.

207] Κ. Dieterich. Κρίσις Ἀρχαιολόγου. Die Schöne Literatur 16.12.1905=Νουμᾶς 183, 29.1.1906, 6.

208] Κ. Χατζοπούλου. Γράμμα ἀπὸ 25.12.1905. Νουμᾶς ΙΗ' 1921-147, 148β.

209] Α. Κάμπανη. Ἡ παρακμή. Σχετικά. Ἀκρίτας Γ' 1905, 186.

210] Κ. Κrumbacher. Τὸ πρόβλημα. Ἀθ. [Μαρασλῆ] 1905, 140.

211] Κ. Dieterich. Κρίσις 1905=Νουμᾶς Δ' 187, 23.3.1906, 10 β-11β.

212] Κ. Παλαμᾶ. Ὁμιλία τοῦ 1905=Νουμᾶς Δ' 223, 26.11.1906 4β [γιὰ τὰ Ἀρχ.]

213] [Ἀνωνύμου]. Σύγχρονος ἑλληνικὴ φιλολογία. Ἀμάλθεια. 4. 1. 1906, 1.

214] Μ. Λυκιαρδόπουλος. Σύγχρονος ἑλληνικὴ φιλολογία Ζυγαριὰ (Μόσχας) Μάρτιος-Ἀπρίλις 1906,—Νουμᾶς 7. 5. 1906, 10β.

215] Κ. Dieterich. Ἡ ἀναγέννησι τῆς νέας Ἑλλάδας. Νουμᾶς Δ' 191, 26. 3. 1906, 9 β-γ καὶ 10β-11α.

216] [Δ. Π. Ταγκοπούλου] Ἡ φωτογραφικὴ τοῦ τέχνη. Νουμᾶς Δ' 193, 9. 4. 1906, 8 β.

217] Ζ. Λ. Παπαντωνίου. J. Rameau: Ἀτταβισμός (ἀφιέρωσι) Νουμᾶς Δ' 204, 25.6.1906, 7β.

218] Γρ. Ξενόπουλος. Ἀντρέας Καρκαβίτσας. Παναθήναια Ζ' 1906 [146], 121 κπ.

219] Κ. Παλαμᾶ. Ἐνα γράμμα. Παναθήναια Ζ' 147, 98=Νουμᾶς

- Δ' 223, 26.11.1906, 4α-β (ἀπάντηση στὸν ἀρ. 220).
- 220] Ph. Lebèsque. La Grèce litteraire d' aujourd' hui. Paris (É. Samsot). 1906.
- 221] K. Dieterich. Πρόλογος στὰ μεταφρ. διηγήματά του. (βλ. ἀρ.112)
- 222] Γρ. Ξενοπούλου. Τὸ ἀνωφελές 1907=Στάχνα καὶ παπαροῦνες. Ἀθ. 1923, 98, 58 καὶ 6.
- 223] Ἐπ. Δεληγιώργη. A. Kerkavitsas. Monde Hellenique Σ)βριος -- Ὀκτώβριος 1908 (μελέτη).
- 224] K. Χατζοπούλου. Γράμμα ἀπὸ 1908 πρὸς Π. Νιρβάναν. Φιλολογ. ἀπομνημονεύματα Ἀθ. 1930, 36.
- 225] A. Παπαδιαμάντη. Γράμμα ἀπὸ 15.5.1908 πρὸς Γ. Βλαχογιάννην. Merlier: Γράμματα, Ἀθ. 1934, 200.
- 226] Σ. Σκίπη. Φιλολογία καὶ ζωή. Νουμᾶς ΣΤ' 303, 6.7.1908, 2γ.
- 227] K. Χατζοπούλου. Γράμμα πρὸς Δ. Π. Ταγκόπουλον. Νουμᾶς KB' 1930, 76α.
- 228] K. Dieterich. Geschichte der byz- unb neugr. literatur. 2te Ausg. Leipzig 1909.
- 229] [Δ. Π. Ταγκόπουλος]. Σχόλιο γιὰ τὸ ἄρθρο του «Ἐλευθ. Σκλάβοι» (ἀρ. 87). Νουμᾶς Ζ' 359, 27.9.1909, 5γ.
- 230] A. Παπαδιαμάντη. Γράμμα ἀπὸ 3.6.1909 πρὸς Γ. Βλαχογιάννην. Merlier, δ. π., 209.
- 231] A. Καμπάνη. Νεοελληνικὸς πολιτισμὸς. Νέα Ἑλλάς 22.9.1913.
- 232] Δ. Ταχταϊζή. Προλογικὸ σημεῖωμα στὸν ἀρ. 89.
- 233] [Δ. Π. Ταγκόπουλος]. Φιλολογικὲς φλυαρίες. Νουμᾶς IB' 1914, 299α-β [γιὰ τὴ διάλεξη τοῦ Ροδά].
- 234] Dioscure. [Μπακάμπιαση] La litterature gr. moderne. Λωζάνη 1919. [Θρῦλος].
- 235] [Δ. Π. Ταγκοπούλου] Κρίση τοῦ ἀρ. 105. Νουμᾶς ΙΣΤ' 1919, 738α.
- 236] P. Γκόλφη. Κρίση τοῦ ἀρ. 106. Νουμᾶς ΙΖ' Β' 1920, 332β-3α.
- 237] Αἰμ. Φαγκέ—A. Καμπάνη. Ἡ παγκόσμιος λογοτεχνία. Ἀθῆναι [Βασιλείου] 1920, 190—1.
- 238] K. Dieterich. Ἄρθρο φιλ. Φιλολογικὴ Ἠχώ [Βερολίνου]= Νουμᾶς ΙΗ' 749, 15.11.1921, 154β.
- 239] Διαμαρτυρία διανοουμένων (δὲν ὑπογράφει). Νουμᾶς ΙΗ' 748, 1921, 133α.
- 240] Ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπείας τῆς διορισθείσης πρὸς ἐξέτασιν τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἐν Ἀθήναις (Μ. Μαντζαβελάκης) 1921, σελ. 37—55, 74—8, 82—9.
- 241] A. Φουτρίδη. Γράμμα ἀπὸ 25.3.1923 πρὸς Παλαμᾶν. Ἑλληνικὸς Τύπος Σικάγου 1.8.1933.
- 242] K. Παλαμᾶς. Νεκρολογία. Ἐμρὸς 27.10.1922.

- 243] Φ. Πολίτης. Νεκρολογία. Πολιτεία 7.11.1922.
- 244] Τ. Ἄγρα. Καρκαβίτσας (μελέτη). Μοῦσα Γ' 5, Δεκέμβρης 1922 87α—90β.
- 245] K. Παρορίτης. Ἀντρέας Καρκαβίτσας (μελέτη). Νουμᾶς Κ' 1 (770), Γενάρης 1923, 17-27.
- 246] A. Φουτρίδης Γράμμα τοῦ ἀπὸ Μάη 1923 πρὸς Κουγιάν. Ἐλευθερος Λόγος (Ἀθηνῶν) 29.9.1924, 2α (ἀπόσπασμα).
- 247] Σπ. Μελά. K. Θεοτόκης. Δημοκρατία 1923. ἐφ. 1, στήλη γ.
- 248] Hesseling—Pernot. Histoire de la litterature grecque moderne. Parts (Belles Lettres) 1924, 130—2 καὶ 159.
- 249] K. Παλαμᾶ. Καὶ ὁ Καρκαβίτσας; Ἐλευθερος Λόγος (Ἀθ.) 2-11.1925=Πεζοὶ Δρόμοι Γ' 1934, 85—9.
- 250] Ἀρ. Καμπάνης. Ἀντρέας Καρκαβίτσας. Πρωτῶν 14. 1. 1926.
- 251] Γρ. Ξενοπούλου. Ἡ προτομὴ τοῦ Καρκ. Νέα Ἑστία A 1927, 370β 1α.
- 252] Γρ. Ξενοπούλου. Διὰ τὴν προτομὴν τοῦ Καρκαβίτσα. Αὐτ. 502 α.
- 253] Π. Χάρη. Ἀντρέας Καρκαβίτσας. Νέα Ἑστία Β' 1927, 109 2α 1100 β [μελέτη].
- 254] Μ. Τσιριμώκου. Ἱστορία ἐκπαιδ. ομίλου Ἀθ. 1927 [ἀνατ. Ἑστίας], 4—5 καὶ 7.
- 255] Γρηγ. Ξενοπούλου. Κρίσεις γιὰ τὸν Καρκαβ. Νέα Ἑστία Δ' 1928, 787 α σημ.
- 256] P h. L e b é s g u e. Greek Literatur στὸ ἄρθρο Greek τῆς Encyclopaedia Britannica, τομ. 10ος, 847=Νέα Ἑστία Ε' 1929, 71 α.
- 257] Γ. Καλαματιανός. Ὁ Ἀντρέας Καρκαβίτσας εἰς τὸ ἔργον του. Ἡ Διάλεξις 1928, τεῦχ. 3-4 [μελέτη].
- 258] K. Σκόκου. Βιογραφικά. Τὸ νεοελλ. διηγήμα, τομ. Α' 1928-2 καὶ 267.
- 259] A. Τζαρτζάνου. Νεοελλ. σύνταξις. Ἀθ. [Κολλάρος] 1928, ζ' καὶ ιστ' [παραδείγματα].
- 260] Π. Χ(άρη). Οἱ προτομὲς τῶν λογίων. Ν. Ἑστία Ε' 1929, 434β
- 261] A. Κ[αμπάνη]. A. Καρκαβίτσας. Ἐγκ. Λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη Ζ' 300 β—1α.
- 262] Τ. Ἄγρα. A. Καρκαβίτσας ΜΕΕγκ. ΙΓ' [1930] 342α-3β.
- 263] Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία. A. Καρκαβίτσας. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον του, Ἑστία 15 καὶ 16. 12. 1930.
- 264] Π. Γιαννούκου. Περὶ ἐκπαιδεύσεως. Ἀθ. 1931, 245.
- 265] Ἀδ. Παπαδήμας. Εἰσαγωγή στὴ νεοελλ. λογοτεχνία. Ἀθ. [A. Κολολός] 1931.
- 266] Φ. Πολίτη. Νεοελλ. λογοτεχνία καὶ κοινωνία ἀστική. Πρωτῶν 4-11. 1931, ἐφ. 2α [ἀπάντηση σ' ἄρθρον τοῦ Καμπάνη στὴν «Ἐργασία».]

267] Γρηγ. Ξενοπούλου. Τὸ νεοελληνικὸ μυθιστόρημα. Νέα Ἑστία ΙΑ' 1932, 18 β-3α.

268] Ἡλία Π. Βουτιερῖδη. Σύντομη ἱστορία τῆς νεοελλ. λογοτεχνίας. Ἀθ. [Ζητιάκης] 1933, 404-5.

269] Θ. Ξύδη. Ἀντρέας Καρκαβίτσας [μελέτη]. Ἰδέα Α' Δεκέμβριος 1933, 332-346

270] Ἀγγ. Τερζάκη. Τὸ νεοελλ. μυθιστόρημα. Ἰδέα Α', 5 καὶ 6, Μάης-Ἰουνίου 1933, 316-318 καὶ 378-381.

271] Ἀλκ. Γεωργαντέλη. Μικρὰ πορτραῖτα : Α. Κρβ. Λεοβιακὴ Ἐπιθεώρησις 19. 11. 1933, 2β.

272] Ἀρ. Καμπάνη. Ἱστορία τῆς Νέας Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Ἀθ. 1934 [Ἑστία] 284-9.

273] Σ. Σκίπη. Ὁ Καρκαβίτσας. Βραδυνὴ 23. 5. 1934, 2β.

274] Ἰω. Μ. Παναγιωτοπούλου. Νεοελλ. λογοτεχνία. ΜΕΕγκ. Ι' [Ἑλλάς] 1934, 933 β.

275] Στοιχεῖα ἱστορίας νεοελλ. λογοτεχνίας. Ἀθ. [Κύκλος] 1936, σελ. 113-4.

276] Ἀλκης Θρύλος. Ἀντρέας Καρκαβίτσας [μελέτη] Ν. Ἑστία ΙΕ' 176, 15. 4. 1934 καὶ 177 1. 5. 34, 350-357 καὶ 410-416.

277] Τ. Δόξα. Ἡ προτομὴ τοῦ Καρκαβίτσα. Νέος Κόσμος 20. 12. 1934, 5 ζ-η.

278] Μιχ. Ἡλ. Λυμπεράτου. Ὁ Α. Καρκαβίτσας καὶ τὸ ἔργο του, (μελέτη). Κορινθιακὴ Ἠχώ 23.12.1934, 2δ-3α.

279] Α. Τραυλαντώνη. Εἴδηση διάλεξί του στὸν Παρνασσό. Ἐλευθ. Βῆμα 18.5.1935, 3η.

280] Σ. Μυριβήλη. Καρκαβίτσας. Πρωτὰ 2.6.1935, 1β (σημείωμα γιὰ τὴ Διάλεξη τοῦ Τραυλαντώνη στὴν Ἑνωσὴ Λογοτεχνῶν).

281] Ρ. Γκόλφη. Διάλεξη στὸ Ἑλλ. Ὁδεῖο 28 Ἰαν. 1935, σχετικὰ βλ. 1 Μ. Παναγιωτοπούλου. Οἱ νεοέλληνες πεζογράφοι. Πρωτὰ 5.2.1935, 2.

282] [Κ. Μπαστιᾶ]. Σημείωμα γιὰ τὴ Διάλεξη Τραυλαντώνη στὸν Παρνασσό. Ἠχώ Ἑλλάδος 3.6.1935, 2γ.

283] Α. Τραυλαντώνη. Περίληψη διάλεξίς του. Ἠχώ Ἑλλάδος 4. 6.1935, 2δ-ε.

284] [Κ. Μπαστιᾶ]. Διὰ τὸν Καρκαβίτσαν. Αὐτ. 18.5.1935, 2β.

285] Στ. Στεφάνου. Ἀντρέας Καρκαβίτσας. Φιλολογ. ἀναμνήσεις. Ἀθηναϊκὰ Νέα, 14.3.1936, 3γ-ξ.

286] Χ. Βασιλακάκη. Ἐπανόρθωσις. Ἀθηναϊκὰ Νέα 18.3.1936, 2δ.

287] Ἡ προτομὴ τοῦ Καρκαβίτσα. Νέα Ἑστία Κ' 1936, 1083α.

288] Γ. Γαρδικα. Ἐπίτομος Ἑλλ. Γραμματιολογία ἔκδ. 4α Ἀθ. (Σιδέρης) 1936, 186.

289] Ἐκκλησις ἐπιτροπῆς ἐράνων Λεχαινωτῶν γιὰ τὴν προτομὴ του. Ἐθνικὴ 18.6.1936, 2.

290] Ζ. Παπαντωνίου. Μία ἠθικὴ ἀμοιβή. Ἐλεύθερον Βῆμα 21.6. 1936, 1γ-δ.

291] [Ἀνωνύμου]. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὴν Ρωσίαν. Πρωτὰ 23.6.1936, 1η-2γ.

292] Α. Δελμούζου. Ἡ ἐκπαιδ. μεταρρύθμιση. Πρωτὰ 15.9.1936, 1η.

293] Γ. Βαλέτα. Ὁ Ἀντρέας Καρκαβίτσας στὴ Μυτιλήνη. Ἡλειακὰ Χρονικὰ Α' 3 Σ' βριος 1936, σελ. 63α 5β=Ταχυδρόμος (Μυτιλ.) 26.7. 1936 1γ-ε.

294] Νίκος Α. Βέης (Bees). Δύο μεταφράσεις τοῦ «Ἀφωρεσμένου» τοῦ Καρκαβίτσα. Νέα Ἑστία ΚΑ' 241, 1.1.1937, 5-6.

Δ'. Εἰκονογραφία

295] Θ. Ἀννίνου. Γελοιογραφία.=ΜΕΕγκ.ΙΓ' 842β=Νέος Κόσμος, 23.12.34, 5.

296] Σουόν. Πορτραῖτο=Νέα Ἑστία Α' 1927, 1096.

297] Στεφ. Ξενοπούλου. Σκίτσου. Αὐτ. Α' 1927, 1097.

298] Φωτογραφία του στὴν σειρὰ: Πινακοθήκη τοῦ Νουμᾶ στὸν ἀρ. 80.

299] Φωτογραφία στὸν ἀρ. 5.

300] Εἰκονογράφηση «Θείου ὁράματος» Πολιτεία 25.12.1931.

301] Τὸ σπιτί πού γεννήθηκε. Νέος Κόσμος 20.12.1934, 5 (φωτογραφία Τ. Δόξα).

302] Φωτογραφία του στὸν ἀρ. 35 [σὲ σμίκρυνση] 117.

303] Παλαμᾶ. Φωτογραφία καιωμένη ἀπ' τὸν Καρκαβίτσα στὸν ἀρ. 218, σελ. 1β.

Β'. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

1. Γεννήθηκε στὰ Λεχαινά, μὰ ἡ καταγωγὴ του, κατὰ τὸ Γ. Βλαχογιάννη (271), πού ἀνάγει τὴν πληροφορία σὲ Ἐπαχτίτες, ἦταν ἀπ' τὴ Ρούμελη, ὅπου, στὰ ὄρεινά χωριά τῆς Ναυπακτίας, ὑπάρχουν ἀκόμα μακρυνοὶ συγγενεῖς του. Τὴν πληροφορία αὐτὴ ἐνισχύει ἡ ἀγάπη τοῦ Καρκαβίτσα πρὸς τοὺς Ρουμελιώτες καὶ τὴ Ρούμελη, ὅπου ταξίδεψε καὶ ἔζησε—τὴν μελέτησε καὶ τὴν ἔφαγε μὲ τὸ κοντάλι. Στὸ διήγημα «Πατρίδα» δοξάζει τὸ ρουμελιώτικο πατριωτικὸ μῆτροστὰ στὴν μωραϊτικὴ ἰδιοτελεῖ νοοτροπία. Μιὰ κατάπτωση μῆτροστὰ σὲ μιὰ ἀνάταση!.

2. Ὅλες οἱ πηγές συμφωνοῦνε πὼς γεννήθηκε στὰ Λεχαινά στὰ 1866 (φωτογραφία τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ στὸν ἀρ. 301, ὅπου ἔκαμε καὶ τὶς πρώτες του σπουδές. Στὰ Λεχαινά, στὴ ζωὴ καὶ στὴν ἐθιμολογία τους, στὴ φύση καὶ στὴν ἱστορία τους ἀναφέρονται πολλὰ διηγήματα καὶ ἄρθρα τοῦ Καρκαβίτσα. Σὲ εἰδικὸ δὲ ἄρθρο του (ἀρ. 42) μᾶς ἔδωσε τὶς παραδόσεις καὶ τοὺς θρύλους γιὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Λεχαινῶν. Ἀδερφός του εἶνε ὁ Κώστας Καρκαβίτσας, πού ἔγραψε κι' αὐτὸς στὸν καιρὸ του λογοτεχνήματα. Ἐργάζεται δὲ ἀπὸ χρόνια στὴν ἐφημερίδα Ἑστία ὡς διαχειριστής. Εἶχε καὶ ἓνα ἄλλο ἀδερφό, πού συμμετέσχε στὸν πόλεμο τοῦ 1897.

3. Στὰ 1883—1884 ἦρθε στὴν Ἀθήνα καὶ γράφτηκε φοιτητής. Οἱ

σπουδές του ήταν κανονικές, τακτικές και σίγουρες, παρά τις φιλολογικές του ασχολίες, που αρχίζουν από τα πρώτα του φοιτητικά χρόνια. Τα Χριστούγεννα του 1888 κατά το χρονικό (του αρ. 127) «ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς με βιθμόν λίαν καλῶς». Γι' αὐτὸ ἐσημείωσα ἀμάρτυρα καὶ ἔθεσα τὸν χρόνον τῆς ἐγγραφῆς του στὸ Πανεπιστήμιο καὶ τῆς ἀφίξεώς του στὴν Ἀθήνα στὰ 1883. Γιατί, ἀφοῦ γεννήθηκε στὰ 1866, ἔπρεπε νὰ ἦταν 17 χρονῶν γιὰ νὰ τελειώσει Γυμνάσιο. Οἱ σπουδές του ἦταν πεντάχρονες.

4. Νωρὶς σχετίζεται με τοὺς κύκλους τῆς «Νέας Ἐφημερίδος», ὅπου στέλνει ἀνταποκρίσεις ἀνεξακριβώτες [ἀρ. 271]. Ἐπίσης με τοὺς κύκλους τῆς «Ἐβδομάδος» ὅπου δημοσιεύει τὰ πρώτα ἔργα. Τὸ πρῶτο του εἶνε ἡ Ἀσήμεω [ἀρ. 9].

5. Στὰ 1885 τὸν βρίσκουμε σὲ στενότετη φιλία με τὸν Κώστα Χατζόπουλο. Αὐτῆς τῆς χρονολογίας εἶνε τὰ δυὸ ἀνέκδοτα ποιήματά του, ποὺ δημοσιεύονται ἐδῶ, ἀφιερωμένα στὸ φίλο του, στοῦ ὁποῖου τὸ ἀρχεῖο εὐρέθησαν. Ἡ φιλία του αὐτῆ με τὸ Χατζόπουλο συνεχίστηκε ἀδιάπτωτη ὡς τὸ τέλος. Προγενέστερη εἶνε ἡ γνωριμία του με τὸν Μητσάκη, ποὺ ἐξελίχθηκε σὲ στενότετη φιλία καὶ εἶχε σημαντικὴ ἐπίδραση στὸ ἔργο του.

6. Φοιτητὴς τὰ καλοκαίρια ἔκανε λαογραφικὰ καὶ ἱστορικὰ περιουδεῖες στὴν περιφέρεια τῶν Λεχαιῶν. Ἀναμνήσεις καὶ περιγραφὰς τῆς περιουδεῖας αὐτῆς στὴν Ἠλεία σὺντάσσονται στὰ διηγήματα «Ἡ μάνα», «Ἡ κακὴ ἀδερφή» καὶ σποραδικὰ σὲ ἄλλα.

7. Ἀπὸ τὰ πρώτα του ταξίδια [ἀκόμα φοιτητῆς] ἦταν ἡ περιοδεία του στὰ χωριά καὶ τὶς κορφές τῆς Κυλλήνης. Στὸν ἀρ. 43 μᾶς διασώζει μαρτύρια καὶ σύλλεκτα ἱστορικὰ καὶ λαογραφικὰ τῆς περιοδείας του αὐτῆς στὰ 1886.

8. Ἡ φιλία του με τὸ Χατζόπουλο εἶχε ὡς ἀφορμὴ τὸ ταξίδι του στὸ Βραχῶρι, ἀπ' ὅπου ὡς ἀπὸ κέντρο γυρίσανε με τὸ φίλο του τὴ γύρω ὑπαιθρο. Ἡ ἀλληλογραφία του με τὸν Χατζόπουλο, ποὺ ἀρχίζει πολὺ νωρὶς, θὰ μᾶς δείξει, ὅταν δημοσιευθῆ ἀπὸ τὸν κ. Γ. Μ. Παναγιωτόπουλο, πότε ἔγινε ἡ περιοδεία ἐκεῖνη, μαζὶ με ἄλλες βιογραφικὰ καὶ ψυχολογικὰς πληροφορίες. «Ποῦ εἶναι, τοῦ γράφει στὰ 1894, ἐκεῖνος ὁ καιρὸς, ὅταν δὲν εἴμαστε σὲ τέτοια κρίσιμη κατάσταση καὶ ὅμως τὰ γράμματα ἐσταυρώνοντο κάθε βδομάδα, γεμάτα ἀπὸ ἀρρητὰ ἀθέμιτα, ἀπὸ λόγια τοῦ ἀέρος, λόγια ὅμως, ποὺ ἔδειχναν πῶς εἶχαμε μιὰ πύρινη καρδιά στὰ στήθη» [ἀρ. 95].

9. Στὰ 1888 ἔκανε μεγάλη περιοδεία στὴ Ρούμελη—ἐπισκέφτηκε καὶ τὸ Μεσολόγγι—ἔγραψε δὲ τὶς ἐντυπώσεις του πλατεῖα στὸν ἀρ. 46 καὶ μᾶς ζεψε λαογραφικὸ υἱλικό. Τὸν ἴδιο χρόνον πέρασε τὴν ὑπαιθρο καὶ τὰ χωριά τῆς Δωρίδας [Ἀράχωβα, Ἀμφισσα, Χρυσό, Ἰτέα, Ὑλογαϊδάρα, Ἀρτοτίνη, Μονὴ Προδρόμου, ὅπου βρῆκε τὸν Κωστὴν Διακόν, συγγενὴ τοῦ Ἀθανασίου καὶ πῆρε προφορικὰς πληροφορίες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τοῦ ἥρωος, ποὺ τὶς ἔδωσε στὸν ἀρ. 69. Στὴ Ξυλογαϊδάρα βρῆκε τὸ Γιαν-

νάκη Κουτρούκη, ἀγωνιστὴ ἑκατοχρονίτη καὶ ἔγραψε τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση του (στὸν ἀρ. 69). Ἄλλα ἄρθρα σχετικὰ 67, 68, 70. Εἶχε μαζὶ του, γυρίζοντας ὁδηγὸ, ποὺ τοῦ ἔδινε πληροφορίες τοπογραφικὰς, μυθολογικὰς ἱστορικὰς. «Ἐβραίνωμεν, γράφει στὸν ἀρ. 46, ἐπὶ τῆς εὐρείας ἀμαξιτῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Ἰτέαν, μέσῳ τῆς στενοχώρου πεδιάδος τῆς Ἀμφισσῆς... Ὁ ὁδηγός μου μεσόκοπος τὴν ἡλικίαν Ἀμφισσεύς, βαδίζων παραπλεύρως τοῦ ρωμαλεῦ ἡμιόνου του, ἐπεδείκνυεν εἰς ἐμὲ τὰ χωρία καὶ κατονομάζε τὰς τοποθεσίας, ἀφηγούμενος τὰς παραδόσεις καὶ τὰ γεγονότα μετὰ τῆς αὐτῆς σκυμυλίας καὶ πειστικότητος».

10. Στὰ 1890 τὸν βρίσκουμε «ἐπίκουρον ἀνθυπίατρον». Τότε γύρισε τὰ βορεινὰ τῆς Ρούμελης καὶ πῆγε καὶ στὰ Γκράβαρα, ὅπου μελέτησε τὰ μυστήρια τῆς ζητιανίας. Οἱ ἐντυπώσεις αὐτὲς πῆραν καλλιτεχνικὴ μορφή γιὰ νὰ κἀνουν ἀργότερα τὸ μεγάλο ἀφήγημα «Ὁ Ζητιᾶνος», μὰ ἀμέσως δοτήκανε ὑπὸ μορφήν ἄρθρων στὸ περιοδικὸ «Ἐστία» καὶ προκαλέσανε τὶς διαμαρτυρίας καὶ τὴ δικαστικὴ δίωξη δυὸ θερμοαίμων γραβαριτῶν, τοῦ ἀνθυπιάτρου Καρακουλάκη καὶ τοῦ φοιτητῆ Σούλου. Ἐγίνε δὲ καὶ δημοσιογραφικὸ ζήτημα καὶ οἱ ἐφημερίδες με πλατεῖα ἄρθρα τὸ ἐκμεταλλευσθήκανε ἐπὶ τὸ μυθιστορηματικώτερο (ἀρ. 130, 131).

Ὁ Βλαχογιάννης [στὸν ἀρ. 271] μᾶς μιλά καὶ γιὰ κάποιον Ναυπάκτιον Γραββάνην, φοιτητὴν, ποὺ τὸν προκαλοῦσε σὲ μονομαχία, ποὺ κατὰ τὸν Στεφάνου [ἀρ. 287] ἀποσοβήθηκε με τὴν ἐπέμβαση κοινῶν φίλων. Ἄλλ' αὐτὸς τὸν Γραββάνην, μᾶς τὸν παραδίδει ὡς ἀξιωματικὸ τοῦ πεζικοῦ. Πρόκειται βέβαια γιὰ τὸν Καρακουλάκη καὶ ἔγινε σύγχυση. Τὸ γεγονός ἐκτεταμένα παρακολουθεῖ κανεὶς στοὺς ἀρ. 130 καὶ 131. Τὸ Μάη τοῦ 1890, σύμφωνα μ' ἀνέκδοτο γράμμα τοῦ Μητσάκη ὁ Καρκαβίτσας ὡς ἐφεδρὸς ἀνθυπίατρος μετατίθεται στὴ φρουρὰ Μεσολογγιοῦ, στὴν ἱστορία τοῦ ὁποῖου ἀφίερωσε ἀργότερα τὰ ὠραιότερα διηγήματά του (Ἡ Θυσία, Ὁ Σπαθόγιαννος κ.ά.). Θυμᾶσαι οἱ περιγραφὰς τῶν βουνῶν, τῆς λίμνης κ. λ. π.

11. Ἀπολύθηκε στὰ 1891 καὶ προσλήφθηκε ὡς ὑγειονομικὸς γιατρὸς στὴν ἀτμοπλοικὴ ἐταιρεία. Κυρίως ὑπηρετήσε στὸ ἀτμόπλοιο «Ἀθήναι» τρία χρόνια (ἀρ. 184). Ὡς τὸ Νοέμβρη τοῦ 1894 βρίσκεται στὴν ὑπηρεσία αὐτῆ (ἀρ. 94). Ὁ Μητσάκης ὅμως σ' ἀνέκδοτο γράμμα του μᾶς τὸν φέρνει παραιτημένον ἀπ' τὴν ὑπηρεσία αὐτῆ στὶς 13 Ἰουνίου 1894. «Πρὸς ἡσυχίαν σου, γράφει στὸ Χατζόπουλο, σὲ εἰδοποιῶ ὅτι ὁ Καρκαβίτσας, λιποτακτῆσας ἐκ τοῦ πλοίου του, ἀντὶ νὰ εὐρίσκειται εἰς Ἀμερικὴν ὡς ἐφοβήθης (ἀπὸ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» ὅπου φέρεται ἀναχωρήσας γιὰ τὴν Ἀμερικὴ «μεταξὺ τῶν ἐκ Πελοποννήσου μεταναστεύοντων νέων χωρικῶν ἢ τῶν 20 Ἐβραίων τῶν ἀποδιωχθέντων ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως»), εὐρίσκειται ἀπεναντίας πεζότατα εἰς Ἀθήνας, τὴν πόλιν πλέων καὶ ὄχι τὸ βαπόρι, ὅπου καὶ ἔλαβε τὸ γράμμα μου καὶ μοῦ ἀπήντησε ἤδη μάλιστα». Τὸ ἀπόκρημμά τῆς Ἐφ. τῶν Συζητήσεων ὁ Χα-

τζόπουλος τὸ ἔστειλε στὸ Μητσάκη, ἀπαντώντας σὲ γράμμα του ἀπὸ 27. 5. 1894, ὅπου τοῦ ζητοῦσε ἐπειγόντως τὴ διεύθυνση τοῦ Καρκαβίτσα καὶ τοῦτο ἐπειδὴ οἱ ἐφημερίδες εἶχαν γράψει πῶς πῆγε ταξίδι στὸ Βραχῶρι, τὴν πατρίδα τοῦ Χατζόπουλου. Τὸ γεγονός ὁπωσδήποτε εἶνε ὅτι ὁ Καρκαβ. στὰ 1894 ἔφυγε ἀπ' τὴν ἀτμοπλοϊκὴ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία καὶ ἐξασκεῖ τὴν ἐπιστήμη του.

12. Τὸ Μάη τοῦ 1895 τὸν βρίσκουμε «γιατρὸ τοῦ χωριοῦ» στὴν Ἀμπλιανὴ τῆς Εὐρυτανίας (ὑψος 1350 μ.), τέσσερις ὥρες μακρὰ ἀπ' τὸ Καρπενήσι. Οἱ Ἀμπλιανῆτες, νομάδες κτηνοτρόφοι κατὰ τὸν Μάη ἀνεβαίνουν μὲ τὰ κοπάδια καὶ τὶς οἰκογένειές τους στὰ βουνὰ ἀπὸ τὰ χαμηλὰ κοιπέτικα βροσκοτόπια καὶ πέρνουν μαζί τους ἓνα γιατρὸ κι' ἓνα δάσκαλο. Ὡς τέτοιος λοιπὸν πῆγε ὁ Καρκαβίτσας διὰ Λαμίας κι' ἔμεινε ὅλο τὸ καλοκαίρι, μὲ τὴν πρόθεση νὰ μείνει καὶ τὸ χειμῶνα «γιὰ νὰ ἰδῆ μὲ ὅλην τὴν ἀγριότητά της τὴν φύση». Μὰ ὁ ἐνθουσιασμός του δὲν κρατήθηκε [ἀρ. 95 καὶ 96] καὶ κατέβηκε στὴν Ἀθήνα τὸ φθινόπωρο.

13. Πρέπει, πρὶν προχωρήσουμε, ν' ἀναφέρουμε δυὸ ταξίδια τοῦ Καρκαβίτσα σημαντικὰ. Τὸ ἓνα στὴν Κέρκυρα, στὰ 1891, ὅπου πῆγε νὰ δῆ τὸν Μητσάκη κι' ἐγνώρισε τὸν Πολυλᾶ καὶ Καλοσγοῦρο, τῶν ὁποίων οἱ γλωσσικὲς ἰδέες τὸν ἐπηρεάσανε πολὺ. Τὶς ἐντυπώσεις του ἀπ' τὴν Κέρκυρα μᾶς ἔδωσε στὸ ἄρθρο του (ἀρ. 49). Τὸ ἄλλο στὴ Θεσσαλία στὰ 1892 (ἢ τέλη τοῦ 1891). Γύρισε ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Θεσσαλίας, πού τὰ περιέγραψε μὲ τὶς παραδόσεις, τὴ ζωὴ, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα στὶς Θεσσαλικὲς του εἰκόνες-σειρὰ ἄρθρων στὴν Ἔστια (ἀρ. 50, 51, 52, 53, 54 καὶ 56) κι' ἔστερα στὸ Ζητιᾶνο (1896) μὲ τὸ Νυχτερέμι, τὸ Χασκοῦρι κλπ. Πῆγε καὶ στὴν πατρίδα τοῦ Ρήγα (ἀρ. 52). Τὸν ἴδιο χρόνον πῆγε καὶ στὸ Ναύπλιο, ὅπου μελέτησε τὶς φυλακὲς κι' ἐδημοσίευσε τὶς ἐντυπώσεις του στοὺς ἀρ. 55, 57, 58, 59.

14. Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα δὲν λείπει. Γυρίζει — γυρίζει κι' ὅλο ἐκεῖ βρίσκεται. Τοῦ ἀρέσει ἡ Δεξαμενὴ, ὅπου συναντᾷ τὸν Μητσάκη, τὸν Κρυστάλλη, τὸν Βλαχογιάνη [τὸν πιότερο καιρὸ μαλωμένοι], καταφεύγει δὲ πολλὰς φορὰς στὶς παλιὰς Ἀθηναϊκὰς συνοικίας παρατηρητῆς, μελετητῆς καὶ προσκυνητῆς. Στὸν ἀρ. 47 μᾶς μίλησε στὰ 1892 γιὰ τ' Ἀναφιώτικα «ὅπου ἔβλεπε τὶς γυναικοῦλες τοῦ λαοῦ (ἀρ. 271 σελ. 335). Σύχναζε στὸ σπίτι τοῦ Παλαμᾶ. Ὁ φιλολογικὸς του καυγᾶς (ἀρ. 134) μὲ τὸ Βλαχογιάννη διασπᾷ τὴν παρέα τους, ὁ δὲ Κρυστάλλης τὸν Αὐγουστο τοῦ 1892 (ἀρ. 133) γράφει μὲ χαρὰ ὅτι «τὰ συμβιβάσανε καὶ εἴμεθα ὅλοι μαζί». Ἀγαποῦσε τὶς ἐκδρομὰς. Κρατοῦσε συνήθως ὅπως ἦταν τὸ ἔμβλημα τῆς ἐποχῆς «γκλίτσα», τοῦτο δὲ ἔδωσε στὸ Σουρητὴν ἀφορμὴ νὰ γράψει τὸν τόσο χαρακτηρισμὸν τοῦ στα χρόνια αὐτὰ (1893, ἀρ. 140) :

Ἐγὼ μεγάλως ἐκτιμῶ κι' αὐτὸν τὸν Καρκαβίτσα
ποῦναι γιατρὸς στ' ἀτμόπλοια μὲ λιάρια καὶ μὲ γκλίτσα.

Στὰ 1895—1896 κατατάχθηκε στρατιωτικὸς γιατρός. Μὰ ἡ χρονολογία πρέπει νὰ ἐξακριβωθῇ ἀπ' τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν.

16. Στὰ 1897, στὶς 25 τοῦ Γεννάρη, μέσα στὸ γενικὸ παραλήρημα γιὰ τὴν Κρήτη, ὁ Καρκαβίτσας φεύγει μὲ τὴν «Ἵδρα» [μοίραρχος τῆς θαλασσοκτῆς μοίρας ὁ Α. Ράϊνεκ, ὡς κυβερνήτης ὁ Ι. Βῶκος, ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ γιὰ τὴν Κρήτη, δυὸ ἡμέρες ἔστερα ἀπ' τὶς βιοπραγίαις τῶν Τούρκων στὰ Χανιά]. Φλόγωσε ἀπὸ ἐνθουσιασμό, κέρωσε ἀπὸ συγκίνηση. Ὁ Καμπύσης σὲ σύγχρονον γράμμα του [152] μᾶς περιγράφει τὴ ψυχολογικὴ του κατάστασι: «τὸ ἐμπρεσιονόρισμα τοῦ Καρκαβίτσα!... νὰ τονὲ βλέπω νὰ δακρῶζει, πού περνᾷ ἡ διαδήλωση τῶν φοιτητῶν καὶ νὰ ψέλνει τὸ «ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη...» Τονὲ βλέπω μαρμαριασμένον σὰν κείνη τὴν ἡμέρα, πού ἔφυγε ἡ Ἵδρα καὶ τώρα κεῖ κάτω στὴν Κρήτη μας πάλε τονὲ βλέπω, κατσοφιασμένον τονὲ βλέπω... Καὶ θυμᾶμαι πόσο συνεργήσατε καὶ σεις [ὁ Χατζόπουλος μὲ τὸν Καρκαβίτσα] στὴν πρόωρη αὐτὴ κίνηση». Ἦταν λοιπὸν ὁ Καρκαβίτσας ἀπ' τοὺς πρωτοστάτας τῆς πατριωτικῆς ἐκείνης ἐξόρμησις. Στὴν Κρήτη ἔμεινε [Χανιά κι' ἄλλοι] ἴσαμε τὶς 17 τοῦ Μάη, γιατί στὶς 20 τοῦ ἴδιου γράφει τ' ἀκόλουθα χαρακτηριστικὰ πρὸς τὸν Dieterich [ἀρ. 98]. «Ὀλίγες ἡμέρες πρὶν στείλετε τὸ γράμμα Σας, ἐγὼ ἐθεωροῦμην εὐτυχισμένος γιατί ἐλάβαινα μέρος εἰς τὸν στρατὸν τῆς κατοχῆς τῆς Κρήτης. Τὸ γράμμα σας δὲν μὲ εὗρεν ἐδῶ, ἀλλ' οὔτε νὰ σταλῇ ἐκεῖ, πού ἤμουν, ἦταν δυνατόν ἕνεκα τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Καὶ μόλις προχθὲς πού ἤλθα ἐγύρισα ἐδῶ εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ διαβάσω τὰ ἀρετὰ φιλοφρονητικὰ λόγια σας... Μὰ ἡ Κρήτη τὸν ὠφέλησε στὴν ὑγεία του. Ὁ Καμπύσης σὲ γράμμα του (ἀρ. 153) γράφει σχετικὰ μὲ τὸ γυρισμόν του: «Ἦρθε κι' ὁ Καρκαβίτσας ἀπὸ τὴν Κρήτη ἀγνώριστος. Ἐπάχυνε κι' ὠμόρφυνε, ὅπως κι' ὅλοι τους οἱ ἀξιωματικοὶ κι' οἱ στρατιῶτες. Τὴ κλίμα ἀδερφεῖ ἐκεῖνο τῆς Κρήτης... Ἀπαγορευμένον ὁ Ἀντρέας μὲ χαμένη τὴν illusion του. Σοῦ στέλνει τὰ καρδιακὰ φιλιὰ του καὶ σὲ παρακαλεῖ νὰ τὸν πληροφορήσεις γιὰ δυὸ ἀδέρφια του, πού βρίσκονται αὐτοῦ στὸ στρατό, ἂν σοῦ εἶνε εὐκόλον κι' ἂν ξέρεις τίποτε».

17. Στὰ 1901 τὸν βρίσκουμε διευθυντὴ τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου, στὴν Ἀθήνα. Φυσικὰ εἶχε διοριστῆ πρωτότερα.

18. Στὶς ἀρχὰς τοῦ 1902 ἀποσπάστηκε ὡς γιατρός στὸ στρατὸ τῶν συνόρων. Ἐμεινε κατὰ τὸ γράμμα τοῦ Χατζόπουλου (ἀρ. 186) τέσσερις μῆνες. Τὸ γυρισμόν του ἀγγέλλει στὸ Dieterich σὲ γράμμα του ἀπὸ 3 Ἰουλίου 1902 (ἀρ. 100). «Θὰ ἔμαθες πὸς ἤμουν ψηλὰ στὰ σύνορα ὅλον τὸν χειμῶνα. Κρύο, χιόνια, ἐρημιὰ καὶ σκοτεινιά, πείνα καὶ βρῶμα, ὅλα τὰ τραβήξα». Ἀπὸ δὴ θὰ πῆρε τοὺς ρευματισμούς, ἀπ' τοὺς ὁποίους πάσχει σὲ δυὸ τρία χρόνια. Ξαναδιορίστηκε στὸ νοσοκομεῖο: «Μὰ σοῦ γράφω μέσα στὸ νοσοκομεῖο, στὴν ὑπηρεσίᾳ μου καὶ στὴ σκλαβιά πνιγμένος» (αὐτ.).

19. Αὐτὸ τὸν καιρὸ συχνάζει ταχτικὰ μὲ τὸν Πορφύρα στὸ σπίτι τοῦ Χατζόπουλου στὰ Πατήσια (ἀρ. 185, σελ. 100β) μὰ εἶνε νευρασθενικὸς, ἀπαισιόδοξος κι' ἀπογοητευμένος. Κατὰ τ' ἀνέκδοτα ἀπομνημονεύματα τῆς Κας

Sanny Χατζόπουλου, συμμετείχε και στην έορτή του Χριστουγεννιάτικου δέντρου που γινόταν κατά την ευρωπαϊκή συνήθεια στο σπίτι του Χατζόπουλου. Του άρεσε πολύ—άσυνήθιστη, καθώς ήταν, τότε.

20. Στά 1905 τὸ Φλεβάρη φεύγει γὰ ὑπηρεσία στὴ Θεσσαλία (ἀπὸ τὸ Μάρτη ὡς τὸ Μάη) (ἀρ. 101 καὶ 186 σελ. 118α).

21. Τὸν ἴδιο χρόνο συμμετέχει ἐνεργὰ στὴ κίνηση τῆς Ἑταιρίας ἢ «Ἐθνικὴ γλῶσσα» πού εἶχε ὡς σκοπὸ τὸ ξάπλωμα τῆς δημοτικῆς γλώσσας σὲ ὄλους τοὺς κύκλους τῆς κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς. Ἦταν ἀπ' τοὺς πρωτοστάτες καὶ στάθηκε ἀπὸ τοὺς τελευταίους μετόχους τῆς, ὅταν μὲ τὴ διαφωνία ἢ Ἑταιρεία ἄρχισε νὰ διαλύεται. Ἦταν ὁ Πορφύρας, ὁ Ἰδασ, ὁ Χατζόπουλος, ὁ Κονδυλάκης. Αὐτοὶ κι ὁ Καρκαβίτσας ἀποτελοῦσαν τὴ συντηρητικὴ, τὴν ἀντιψυχαρακὴ παράταξη (ἀρ. 256). Ὁ Καρκαβίτσας περνοῦσε γὰ ἀρχηγός.

22. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1906 τὸν βρίσκουμε νὰ πάσχει ἀπὸ ρευματισμούς, καὶ νὰ τοὺς θεραπεύει «σ' ἓνα βρωμονέρι» στὰ Λεχαινά, ὡς γράφει ὁ Πορφύρας σὲ γράμμα του ἀνέκδοτο πρὸς τὸν Κ. Χατζόπουλον ἀπὸ 12.7.1906.

23. Στὰ 1907 στὶς 15 τοῦ Ἰούνη «γυρίζει ἀπὸ ταξίδι» ὡς ὁ ἴδιος μᾶς πληροφοροεὶ στὸν ἀρ. 86.

24. Τὸ Νοέμβρη τοῦ 1907 τοῦ συνέβη ἓνα δυστύχημα. Σχετικὰ γράφει ὁ Πορφύρας σὲ ἀνέκδοτο γράμμα του ἀπὸ 1.12.1907. «Θάμαθες πὼς τοῦ Καρκαβίτσα τὸ δυστύχημα ἐγράφηκε μὲ πολλὲς ψευτιὲς καὶ ἐξογκωμένο στὶς ἐφημερίδες. Ἐπῆγα τότε καὶ τὸν εἶδα στὸ στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο. Ἦταν λίγο χτυπημένος στὸ πρόσωπο καὶ στὰ χέρια, μὰ ὅλως διόλου ἐπιπόλαια εὐτυχῶς. Ἦταν καὶ πολὺ εὐθυμὸς μάλιστα. Πράγμα πὸν δὲν τοῦ συμβαίνει στὰ καλὰ καθούμενα».

25. Στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάη 1909 πηγαίνει γὰ στρατολογικὴ ὑπηρεσία στὴ Θεσσαλία. Γυρίζει μὲ τὴ στρατολογικὴ Ἐπιτροπὴ τὰ χωριὰ τῆς Μαγνησίας καὶ τοῦ Πηλίου. Πηγαίνει καὶ στὴ Σκιάθου, ὅπου ἔμεινε ἀπὸ τὶς 11—17 τοῦ Μάη. Ἐκεῖ βρίσκει τὸν ἀγαπητὸ του Παπαδιαμάντη. Ὁ τελευταῖος σὲ γράμμα του πρὸς τὸν Βλαχογιάννη (ἀρ. 230) γράφει τὰ ἐξῆς γὰ τὴν ἀπρόοπτη ἐπίσκεψη τοῦ φίλου του: «Ὁ Καρκαβίτσας ἦτον ἐδῶ τὴν περασμένην ἑβδομάδα, 11—17 Μαΐου. Ἦλθε μαζί μὲ τὴν Στρατολογικὴν ἐπιτροπὴν. Τοῦ ἄρεσε τὸ νησί μας, ἂν καὶ ἐστενοχωρήθην ἐγὼ διότι δὲν εἶχα τὰ μέσα νὰ τὸν περιποιηθῶ ὅπως ὄφειλον. Ἦτον δὲ κουρασμένος ἀνὰ τὴν μακρὰν περιοδείαν ἀνὰ τὸ Πήλιον καὶ τὴν Μαγνησίαν, καὶ δὲν εἶχεν ἐπιθυμίαν διὰ νὰ πηγαίνωμεν εἰς ἐκδρομὰς ἀνὰ τὴν ἐξοχὴν». Ὁ δὲ Καρκαβίτσας, ὅταν ἀπέθανε ὁ Παπαδιαμάντης, μὲ ὠραῖες καὶ συγκινητικὲς γραμμὲς (ἀρ. 88) περιέγραψε τὴ συνάντησή του αὐτὴ στὸ νησί καὶ στὸ σπίτι τοῦ Παπαδ. Μόνον πὸν τὴν τοποθετεῖ στὰ 1900 ἴσως σκόπιμα, ἴσως ἀπὸ λάθος. Ἐνῶ ὅλες οἱ ἄλλες πληροφορίες του συμφωνοῦν μὲ τὰ γραφόμενα τοῦ Παπαδιαμάντη.

26. Στὸ κίνημα τοῦ 1909 ὁ Καρκαβίτσας εἶχε λάβει μέρος. Ἐχτύπησ ὅμως (ἀρ. 87) ἀντίρροια ὠρισμένες ὑποχωρήσεις ἀστοχίαι τοῦ κινήματος, ὁμολογῶντας κατηγορηματικὰ τὴν συμπάθεια καὶ τὴν ἀγάπη του πρὸς αὐτό.

27. Εἶνε ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου. Συμμετέχει στὴν πρώτη συνεδρίαση (10.5.1910) καὶ ὑπογράφει μὲ τὰλλα 36 μέλη τὸ καταστατικὸ του. Μὲ τὸ Μαβίλη, τὸν Ἰδα καὶ μερικοὺς ἄλλους ἀποτέλεσε τὴν ὁμάδα τῶν ἐθνικιστῶν, πὸν παραδέχτηκαν τὸν ἐξελιχτισμὸ (ἀρ. 254), ὅπως ὠνόμασαν τὸ σημεῖον ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας μὲ τοὺς κοινωνιστὲς προοδευτικοὺς.

28. Τὸ Νοέμβρη τοῦ 1913 ἔρχεται μὲ τὸ στόλο στὴ Μυτιλήνη. Περιοδεύει τὸ νησί καὶ μελετᾷ τὴν λαογραφία. Τὸ «Καλυβάκι» του (ἀρ. 89) δημοσιευμένο σὲ ντόπιο ἡμερολόγιο μᾶς δίνει τὶς ἐντυπώσεις του.

29. Στὴν Ἄμυνα τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου βρέθηκε, δὲν συμμετέσχε ἢ ἀντέδρασε. Γι' αὐτὸ τὸν πιάσανε καὶ τὸν κλείσανε στὴ φυλακὴ. Τὸν βγάλανε ὕστερα ἀπ' τὴν ἐπίμονη ἀπαίτηση τοῦ Βενιζέλου, πὸν (κατὰ τὸν ἀρ. 285) εἶπε: Δὲν φεύγω ἀπ' ἐδῶ σὰν δὲν μοῦ βγάλετε τὸν Καρκαβίτσα!.. Τὸν ἐκτοπίσανε ὅμως ὑπὸ ἐπιτήρηση στὴ Μυτιλήνη, σ' ἓνα χωριὸ Γέρα. Ὁ λόγιος Μυτιληνῖος Χρ. Βασιλακάκης (ἀρ. 286) γράφει σχετικὰ διαψεύδοντας μάλιστα τὴ φυλάκισή του: «Ὁ μακαρίτης λοιπὸν Καρκαβίτσας κατὰ τὸ κίνημα τοῦ 1916 δὲν ἐρρίφθη εἰς κανένα μπουδροῦμι. Ὁ Βενιζέλος δὲν μποροῦσε νὰ διέπραττε τοιοῦτο ἔγκλημα. Ἀπλῶς μετ' ἄλλων ἀξιωματικῶν μετεφέρθη εἰς τὴν Γέραν τῆς Μυτιλήνης, ὅπου ἐγὼ ὡς βουλευτὴς Λέσβου τότε, μετέβαινα συχνὰ καὶ ἐπεσκεπτόμην τὸν ἀείμνηστον λογοτέχνην κατὰ πάντα καλῶς ἔχοντα καὶ κάλλιστα διαιτώμενον εἰς ἐξοχὴν μοναδικήν. Ἐκεῖ δὲ καὶ πλεῖστοι ἐκ Μυτιλήνης λογοτέχνηι τὸν ἐπισκέπτοντο ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ». Βλ. καὶ ἀρ. 293). Ἡ περιπέτεια αὐτὴ στοίχισε πολὺ στὴν υγεία του. Τοῦ ἐπιτάχυνε τὸ τέλος του.

30. Ὁ θάνατος τὸν βρῆκε στὶς 24 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1922, στὸ Μαρούσι, ὅπου εἶχε τραβηχτεῖ γὰ θεραπεία. Ἔπασχε ἀπὸ φθίση, πὸν (ἀρ. 269) τὴν πῆρε πολὺ νωρὶς ἀπὸ κάποια ἄρρωστη φιλενάδα του στὴν ὁδὸ Λυκαβητοῦ. Τὴν εἶχε καιρὸ ἐρωμένη. Δεκαπέντε μέρες πρὸ τοῦ πεθάνει, ἔμαθε τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του. «Τὸν προαισθάνθηκε τὸ πρωτὶ... Ἦστερα ἔπεσε στὸ κρεβάτι, ὅπου πάλαιψε μερόνυχτα μὲ τὸ Χάρο. Στὴν ἀγωνία του καὶ στὰ παραμιλητά του, καλοῦσε τὴν πεθαμένη μάννα του γὰ νὰ τὸν σώσει. Τέλειωσε γέροντας ἀπάνω στὰ βιβλία του, πούχε γράψει μὲ τὸ αἷμα τῆς ἴδιας του καρδιάς. Τὰ κόκκαλά του μεταφερθῆκανε στὰ πέντε χρόνια, στὴν ἰδιαίτηρη πατρίδα του στὰ Λεχαινά... (Ξύδης 269).

31. Ἔτσι τὸν σκισάει ὁ Στεφάνου (287): Ἐνας ἄνθρωπος ἀσκητικός, ἡσυχος, ψυχρός, ἀδιάφορος, ἐρημητικός. Οὔτε νεῦρα, οὔτε πνεῦμα ἀνήσυχον, οὔτε διάχυσις καμμία, οὔτε ἐγωῖσμός θορυβώδης, οὔτε συζητητικός, οὔτε κᾶν ὁμιλητικός. Μὲ τὴν κανελιά του τὴν ρεμπούπλικα, μὲ τὰ μάτια

του τὰ κινόσοειδῆ, μὲ τὰ γενάκια του, κοντός, μὲ τὸ μπαστουνάκι του—μιά γκλίτσα—ζοῦσε σὰν ἀλιотραβηγμένος μὲ μιὰ παρέα φιλολογικῆ..».

32. Γιὰ τὴ ψυχικὴ του ἀρρώστια θὰ ἔπρεπε νὰ γίνει ἰδιαίτερος λόγος, γιατί συνδέεται ἀμεσώτερα μὲ τὸ ἔργο του, ὅπου βασιλεύει ὁ ψυχικός του τόνος, μιὰ κατῆφεια, πὺ δὲν ἀνοίγει τὰ κλεισμένα της χεῖλη οὐδὲ μπροστὰ στὴ γυναῖκα. Ἡ ψυχολογικὴ κρίση, πὺ τὸν χτύπησε κιόλας ἀπὸ τόσο νέο, στὰ 1895, ὅσο πάει μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ γίνεται συχνότερη κι ἐντονώτερη κι ἐκδηλώνεται μὲ τὴ μορφή τῆς σιωπηλῆς, τῆς βουβῆς μελαγχολίας καὶ τῆς βαριεστιμίας. Τὰ γράμματά του πρὸς τὸ στενότερο φίλο τῆς ζωῆς του ἔχουν νὰ μᾶς προσφέρουν πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν παρακολούθηση τῆς ψυχικῆς του ἱστορίας καίτοι τὰ πιότερα ἀναφέρονται στὰ ἡλιοφωτισμέτα χρόνια τῆς νιότης καὶ τῶν πρώτων ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν του ἐξορμήσεων. «Ἐγώ, γράφει στὰ 1895, εἶμαι πάντα ὁ ἴδιος· δέκα ὥρες πικραμένος χωρὶς λόγο, δυὸ ὥρες χαρούμενος πάλι δίχως λόγο. Μέσα στὴ μικρὴ καμπίνα μου μαζεύω ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ ὅ,τι μπορεῖ νὰ μεθῆ τὰ μάτια μου, μαζεύομαι κι ἐγὼ ὁ ἴδιος καιμοιρολογῶ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ πρῶτα τὸν ἑαυτό μου». Ἦταν κυκλοθυμικός. Στὰ 1902 ἡ κατάστασίς του εἶνε ἀνησυχαστικὴ. «Ὁ Καρκαβίτσας, γράφει ὁ Χατζόπουλος, εἶνε τελευταῖα τελείως ἀπογοητευμένος καὶ μελαγχολικός ὑπὸ τὰς περιστάσεις, πὺ ζῆ. Τὸ πνεῦμα του θέλει κίνηση, ἂν μποροῦσες νὰ τοῦ γράψης (ὁ Dieterich) ἐνθαρρυντικὰ λόγια χωρὶς νὰ τοῦ κάμης ὑπαινιγμὸ ὅτι ξέρεις τὴν κατάστασή του ἀπὸ μένα. Ἀλλὰ νὰ τοῦ πεῖς: γιατί δὲν γράφει;» Σπάνια ἦταν εὐδιάθετος—τοῦλάχιστο ὁμιλητικός. Ὁ Πορφύρας μ' ἐκπληξῆ του (ὁ. π.) τὸν βρίσκει μιὰ φορὰ εὐθυμο. Αὐτό, λέγει, δὲν τοῦ συμβαίνει στὰ καλὰ καθούμενα. Μετὰ τὸν Ἀρχαιολόγο (1904) παύει νὰ γράφει. Ὁ Ἀρματωλὸς του, ὅ,τι καὶ ὅσος ἦταν—εἶχε γραφεῖ ὅταν βγῆκε ὁ Ἀρχ. κι ἀναγγέλλεται στὸ ξῶφυλλο. Τὰ γραψίματά του ἀπὸ τότε περιορίζονται σὲ μερικὰ ἄρθρα, ξεσπάσματα κι αὐτὰ τῶν νεύρων καὶ τῆς ιδεοληψίας του κι' σ' ἕνα-δυὸ λογοτεχνήματα. Ἡ καλλίτερη ἐποχὴ τῆς ὀριμότητός του—πέρασε ἄγονος καὶ ξερὴ. Ὁχι γιατί ἐξαντλήθηκε, μὰ γιατί ἔπασχε. Τοῦ ἦρθαν κοντὰ στὸ ψυχικὸ καὶ ὀργανικὰ νοσήματα. Στομάχια, ρευματισμοὶ καὶ σὰν κορωνίδια ἡ φυματίωση. Ἡ ἀπαισιοδοξία του εἶχε ξεγράψει κάθε προσπάθεια. Ἦταν μιὰ βαριεστιμία, πὺ τὸν ἔρριχνε στὴν ἀδιαφορία, στὴν τεμπελιά, στὴν ἀποξένωση.

Γ' ΚΡΙΤΙΚΑ

Τὸ μεγαλείτερο λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Καρκαβίτσα εἶνε τυπωμένο σὲ βιβλίο (1—8). Ἐξω μένουν λιγοστὰ λογοτεχνήματα, πὺ δὲν τὰ ἐθεώρησε ἄξια δημοσίευσης σὲ βιβλίο. Ἐπίσης ἀνέκδοτα μένουν τὰ ἄρθρα κι' οἱ περιγραφές του, οἱ ἱστορικὲς κι οἱ λαογραφικὲς μελέτες του, οἱ ἀνταποκρίσεις του, πὺ πρέπει μιὰ μέρα νὰ μὴ χωροῦν ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ, πὺ εἶνε σκορπισμένα καὶ νὰ ἐκδοθοῦν σὲ τόμο.

Μὰ ὁ κριτικὸς ἐκδότης τοῦ ἔργου του, ἂν θελήσει νὰ λάβει ὑπ' ὄψη

του πρώτες ἐκδόσεις δὲν θὰ βρῆ λογαριασμό. Ὁ συγγραφεὺς πρόσθετε καὶ ἀφαιροῦσε, ἄλλαζε καὶ διόρθωνε, τροποποιοῦσε καὶ ξανάχυνε τὰ δημοσιευμένα ἔργα του, οἱ δὲ γλωσσικὲς τους μορφὲς ἀκολουθοῦνε κάθε τόσο καὶ τὶς γλωσσικὲς πεποιθήσεις τοῦ συγγραφέα, πὺ ἔχουν ἕνα σωρὸ στάδια καὶ μεταβολές. Πιστεύω πὺς πρέπει νὰ σεβαστοῦμε τὴν τελικὴ ἐπεξεργασία, τὴν τελειωτικὴ μορφή κάθε ἔργου, πὺ προέρχεται ἀπ' τὸν ἴδιο συγγραφέα. Οἱ πρώτες λ.χ. ἐκδόσεις τοῦ Κολλάρου (1918 κ.), ὅπου ὁ συγγραφεὺς θέλησε νὰ ἐπιθεωρήσει γλωσσικὰ καὶ μορφολογικὰ κάπως τὸ ἔργο του, πρέπει νὰ γίνουν οἱ βάσεις κάθε μελέτης καὶ ἐκδοτικῆς ἐργασίας. Πολλὰ διηγήματά του (Χρῦσανθος κλπ.) γραμμένα στὴν καθαρεύουσα, παρουσιάζονται ἀργότερα ἀγνώριστα μ' ἄλλο τίτλο, μ' ἄλλη μορφή—μεταφρασμένα στὴ δημοτικὴ.

Γι' αὐτὸ κρίνοντας τὸ ἔργο τοῦ Καρκαβίτσα δὲν πρέπει νὰ κολουθοῦμε τὴ σειρά—χρονολογικὴ καὶ μορφολογικὴ—τῶν ἐκδόσεών του σὲ βιβλία, μὰ τὶς ἐκδόσεις κομματιῶν. Ἔτσι μόνο μπορεῖ νὰ καθοριστῆ ἡ ἐξέλιξη τῆς τέχνης του—ἂν ὑπάρχει—κι οἱ σταθμοί, ἀπ' τοὺς ὁποίους αὐτὴ πέρασε. Ἡ Λυγερὴ λ.χ. πρωτοφάνηκε στὰ 1890 μὰ τυπώθηκε στὰ 1896, τὸν ἴδιο χρόνο μὲ τὸ Ζηϊάνο, πὺ εἶνε ἔργο γραμμένο στὰ 1896 καὶ βγαλμένο τὸν ἴδιο χρόνο σὲ βιβλίο. Τὰ «Διηγήματα τοῦ γυλιοῦ» εἶνε τὸ πιότερο κομμάτια γραμμένα καὶ δημοσιευμένα σὲς ἐφημερίδες πρὶν ἀπ' τὰ 1890, βγῆκαν ὁμῶς σὲ βιβλίο στὰ 1926. Οἱ «Παλιὰς ἀγάπες» περιέχουν καὶ διηγήματα πολὺ παλαιότερα ἀπ' τὰ διηγήματα τῆς συλλογῆς «Λόγια τῆς Πλώρης», μὰ τυπώθηκαν ὕστερα ἀπ' αὐτὰ (τὸν Α' τόμο), ἐνῶ πάλι πολλὰ ἀπ' τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης» γραφτήκανε πολὺ νωρίτερα ἀπ' τὰλλα (1891—3).

2. Ὁ «Ἀρματωλὸς», τὸ κλέφτικο μυθιστόρημα τοῦ 1750, ἀναγγέλλεται στὸ ξῶφυλλο τοῦ Ἀρχαιολόγου, ὡς ἔτοιμο γιὰ τύπωμα. Ἦταν λοιπὸν ἀρχινημένο καὶ ἂν ὄχι τελειωμένο, τοῦλάχιστο σχεδιασμένο στὰ 1904. Στὰ 1905 (21 Μῆν) μαθαίνουμε πὺς ἦταν ἔτοιμος, ἀπ' τὸν ἴδιο συγγραφέα. «Γιὰ τοῦτο, γράφει (ἀρ. 101), καὶ στὸν Ἀρματωλὸ μου ἂν καὶ τὸν ἔχω ἔτοιμο, δὲ μοῦ κάνει καρδιά νὰ τοῦ δώσω τὸ τελευταῖο χέρι». Ἡ τύχη τοῦ ἔργου ἀπ' τοὺς πιότερους μελετητῆς ἀγνοεῖται. Ὁ «Ἀρματωλὸς» ἄρχισε νὰ τυπώνεται σὲς ἐπιφυλλίδες τῆς Ἀκρόπολης τοῦ 1906 (ἀρ. 40), μὰ σταμάτησε ἀπὸ τὸν πρόλογο κι ὄλας. Τὸ ἔργο δὲν ἦταν τελειωμένο. Τὰ χειρόγραφα του δὲ βρέθηκαν. Ἀπ' τὰ παραπάνω λόγια του ὁ συγγραφεὺς φαίνεται νὰ θέλει νὰ τοῦ δώσει ἰδεολογικὸ χαραχτήρα μὲ θέση—τὸν πόλεμο τῆς προγονοπληξίας—μὰ τὸν ἀπασχολεῖ ἡ μορφή, ὕστερα μάλιστα ἀπ' τὴν ἀποτυχία τοῦ Ἀρχαιολόγου».

Δ' ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Σὲ φυσικὲς κόλλες (27,5X21) μὲ τὴν ὑπογραφή του βρεθῆκανε στὸ ἀρχεῖο Χατζοπούλου τ' ἀκόλουθα ποιήματα τοῦ Καρκαβίτσα, πὺ δημοσιεύονται ὅδω

ἀπαράλλαχτα μὲ τὴν ὀρθογραφία τους. Ὁ Καρκαβίτσας—ὅσο ξέρω—ἔχει δημοσιεύσει ἕνα μόνο ποίημα στὰ 1910. Τὰ τραγούδια αὐτὰ χρονολογικὰ εἶναι ἀπ' τὰ πρωτόλειά του.

Η ΤΥΦΛΗ

Γέρνουν τ' ἀπόσκια 'ς τὰ βουνά, ὁ ἥλιος βασιλεύει...

Καὶ ἡ τυφλὴ τὴ ἀγκαλιὰ τῆς μάνας της γυρεύει.

Μ' ἕνα ῥαβδί 'ς τὸ χέρι της καὶ μὲ κομμένο βῆμα

Κοντοζυγώνει στ' ἄχαρο, χορταριασμένο μνήμα.

5 Σκύφτει φιλεῖ τὸ χῶμα του καὶ δέρνεται καὶ κλαίει

Καὶ μὲ πικρὸ παράπονο τὴ συμφορὰ της λέει :

Βαρεῖά κοιμᾶσαι, μάνα μου,

Βαρὺν ὕπνο ποὺ κάνεις·

"Ἀχ! τί κακὸ ποὺ μοῦ 'καμες

10 Νὰ πέσης νὰ πεθάνης

Καὶ νὰ μ' ἀφίσης μοναχὴ

Σὰν καλαμιὰ 'ς τὸν τράφο,

Σὰ θαλασσόδαρτο κορμί,

"Ὁπου γυρεύει τάφο.

15 Καὶ νὰ μ' ἀφήσης ἄρφανή.

Μονάχη νὰ μ' ἀφήσης·

Γιατί νὰ ξεψυχήσης,

Μανούλα μου φτωχή!...

"Ὁ κόσμος μοιάζει θάλασσα

20 Πλατεῖα, σκοτιδιασμένη,

Ποὺ πέφτουνε ἀπάνου της

"Ἀνεμοὶ λυσσασμένοι

Καὶ τῆς φουσκώνουν τὰ νερά

Καὶ δέρνεται κ' ἀφρίζει

25 Βογγᾶ, μανιάζει φοβερὰ,

"Ἀγριοκυματίζει,

Πνίγει καράβια στὰ βουνά...·

Κ' ἐμένα τὴ βαρκοῦλα,

"Ἀμοιρὴ κ' ὀρφανούλα,

30 Μὴ θὰ μὲ λυπηθῆ!...

Σὰν τὸ λουλούδι 'ς τὸ βουνό

Κ' ἐγὼ 'ς τὴ ἀγκαλιὰ σου

Μὲ τὴ γλυκειὰν ἀγάπη σου

Μὲ τὰ γλυκὰ φιλιὰ σου

35 "Ἄξινα κ' ἐμεγάλωνα

Δίχως καὶ μὸ 'ς τὰ στήθια

Χωρὶς μιὰ πίκρα 'ς τὴν καρδιά..

"Ἀχ! τί ζωὴ ἀλήθεια!..

Μὰ 'μίσειψες σὲ μακρυνὸ

40 Κι' ἀτέλειωτο ταξίδι·

Μανούλα... μαῦρο φίδι

Θὰ φάη τὴν ὀρφανή!..

"Ἀχ! πειὸ λουλούδι τὴ δροσιὰ

Τοῦ Μάη δὲ ζηλεύει

45 Καὶ ποιά καρδοῦλα τρυφερὴ

'Ἀγάπη δὲ γυρεύει!..

Εἶχα καρδιά κ' ἀγάπησα

Κι' εἶχα χαρὰ μεγάλη·

Μὰ κεῖνος μόνον ζήλεψε

50 Τὰ τρυφερά μου κάλλη·

Τῶδινα τὴν ἀγάπη μου

Κ' ἐκεῖνος... ἄχ! αἰώνια

Ντροπὴ καὶ καταφρόνια

Μῶδωκε μοναχή!...

55 "Ραγίσου, δύστηχη καρδιά,

Σβύσου ζωὴ μου, σβύσου·

Καὶ σὺ μαννούλα ἄχαρη

Συχώρα καὶ σπλαχνίσου·

4) Χγφ. **Κοντοζυγώνει**. 8 **κοῦ** 10 **Νὰ πέσης** (ὅπως καὶ πολλές ἄλλες ὑποταχτικῆς). 11 **ἀφίσης**.

30 **Μὲ** τὸ θαυμαστικὸ χγφ. ἔβαλα κ' ἐρωτηματικὸ, γιατί τὸ ζητᾷ ἡ ἐκφορά. 33 **γλυκειά**. 35 ἄξινα τὸ σωστό: **ἄξινα** (ἀξαινω, αὐξάνω). 44 **Μάη**,

Κ' ἐσὺ ὅπου φαρμάκωσες

60 Τὴ νειότη, τὴ ζωὴ μου

"Ἀχ! ν' ἀγαπήσης μιὰ φορὰ

Γιὰ νὰ χαρῆ ἡ ψυχὴ μου.

Νὰ κρουσταλλιᾶζης 'ς τὴ φωτιά

Νὰ καίγεται 'ς τὸ χιόνι,

65 Σὰ σὲ σφυρὶ κ' ἄμῶνι

Νὰ ζῆς καὶ νὰ μὴ ζῆς!...

Πές μου μανούλα, πές μου το

Πρασίνησαν οἱ κάμποι;

Πές μου ἀνθίσαν τὰ κλαριά;

70 Λάμπει ὁ ἥλιος, λάμπει;

"Ἦρθαν οἱ βλάχ' ἀπ' τὰ βουνά

"Ἐλώσανε τὰ χιόνια;...

"Ἀχ, ἡ τυφλή!.. γιὰ ἐκείνονε

ψυχοπονῶ αἰώνια.

75 "Ἐπῆρ' ἀγκάθι τῆς ροδιᾶς

Καὶ ἔχουσα τὸ φῶς μου

Νὰ μὴν τὸν βλέπω 'μπρός μου.

"Ἀχ! μὴ μοῦ λυπηθῆς!

Τώρα σκοτάδια γύρω μου

80 "Ἀπλώνονται μὲ λύσσα...

Ψυχὴ καμμία πουθενὰ δὲ φαίνεται... Λυγᾶνε

Τὰ κυπαρίσσια τὴν κορφή καὶ θλιβερά βογγᾶνε.

105 Τὸ χιόνι πέφτει περισσὸ κ' ὄλη τὴ γῆ πλακώνει

Καὶ τὴν τυφλὴ μὲ σάββανο λευκὸ τὴ σαββανώνει.

Κ' ἡ φουντωμένη 'μυγδαλιὰ κουνάει τὰ κλαριά της

Καὶ ρίχνει ἄνθια 'ς τὴν τυφλὴ τὰ μόνα δακρυὰ της.

Τώρα κοιμοῦνται ἀγκαλιὰ μάνα καὶ θυγατέρα

110 Δὸς τους μικρὴ παρηγοριὰ ἐσὺ γλυκὲ Πατέρα.

65 **σὲ**: κατοπινὴ προσθήκη. 75 **ροδιᾶς**. 78 ὄλος ὁ στίχος κατοπινὴ προσθήκη ἀντὶ τοῦ οἰθυσμένου: **Μαννούλα μου μὴν τὸ εἰπῆς...** 79 **τώρα**. 8 **"Ἀπλώ-**
νουντε.

90 **Τὴν πόρτα**: ἀντὶ τοῦ οἰθυσμένου: **Τὰ μάτια** 103 **Λιγᾶνε** 107 **φουντω-**
μένη 109 **τώρα κοιμοῦντε** 110 **γλυκειά**.

Τ' ΑΗΔΟΝΙ

(Τῷ φίλῳ μοι κ. Κωνσταντίνῳ Χατζοπούλῳ)

Ἄπάνου ᾗς τῆ φασκομηλιά
 Πουλάκι ζηλεμένο
 Ἄχαρο κάθεται, βουβό,
 Σάν παραπονεμένο·
 5 Μαράζι ἔχει ᾗς τῆς καρδιάς
 Τὸ μαῦρο ῥημοκκλήσι
 Δὲν ξέρει νὰ λαλήση
 Σάν τᾶλλα τὰ πουλιά.

Τριγύρω του χαρούμενα
 10 Τᾶλλα πουλιά πετοῦνε
 Ἄπ' τὰ χορτάρια ᾗς τὰ κλαριά
 Καὶ γλυκοκελαϊδοῦνε,
 Τσιμπιοῦνται, τσιτσιρίζουνε,
 Χτυποῦνε τὰ φτερά τους
 15 Καὶ δείχνουν τῆ χαρά τους
 Ἄλλάζοντας φιλιά.

Καὶ τὸ πουλί μαζεύεται
 Θέλει νὰ τραγουδήση
 Ἄνοιγοκλεῖ τὸ στόμα του
 20 Δὲν ξέρει πῶς ν' ἀρχίσῃ,
 Ἔχει μπαρούτι μέσα του
 Μιά σπίθα ποιὸς τοῦ δίνει,
 Ν' ἀνάψῃ σάν καμίνι,
 Ἄς τούς πόνους νὰ καῖ;!..

25 Σιμά του πῆγε κ' ἔκατσε
 Πουλάκι πλουμισμένο
 Κι' ἀρχίνησε μὲ λάλημα
 Δειλὸ κ' ἐρωτεμένο
 Νὰ λέει πῶς ἡ ἀγάπη του
 30 Πάντα χαρὰ τοῦ δίνει.
 Καὶ πῶς χωρὶς ἐκείνη
 Βαριέται τῆ ζωῆ.

13 Τσιμπιοῦντε

27 Λάλημα 29 πῶς 31 πῶς 48 μαζῆ 50 [δὲν δίνει] Ιαϛ.

56 ποῦ 56 νειώθει ἀντὶ τοῦ σβυσμένου ἔχει 66 μαρμαρωμένα.

Τὴν ἀσημένια του λαλιά,
 Ἐκεῖνο τὸ γροικάει.
 35 Τρέμ' ἡ καρδιά σὰ ληρόφυλλο
 Στὰ στήθια του... τηράει,
 Τὰ δένδρα καὶ τὰ λούλουδα
 Τοῦ φαίνοντ' οὔλα μαῦρα
 Νειώθει καῦμὸ καὶ λαῦρα
 40 Γιὰ ἔκεινο τὸ πουλί...

Τὸ ξεροβόρι κι' ἄν φυσᾶ
 Κι' ἄν ἀνεμίξει χιόνι
 Κι' ἄν ὁ ἀγέρας τοῦ βουνοῦ
 Τῆ θάλασσα παγώνει,
 45 Ἐκεῖνο τρέχει ἄσκοπα
 Καὶ τὸ πουλί ἀκλουθάει
 Κι' ἄν θέλει τὸ ῥωτάει
 Νὰ ζήσουνε μαζί.

Μὰ ἔκειὸ πολὺ περήφανο
 50 Ἄπόκρισι δὲν δίνει
 Καὶ δέρνεται καὶ θλίβεται
 Κι' ἀνάφτει σάν καμίνι,
 Λυώνει ᾗς τὰ δάκρυα, χάνεται
 Μὲ λάλημα ἀρχινάει,
 55 Τους πόνους νὰ σκορπάῃ,
 Ποῦ νειώθει ᾗς τὴν καρδιά.

Καὶ εἶνε τὸ τραγούδι του
 Φωτιὰ κι' ἀνεμοζάλη.
 Ἄραχ' σὲ ῥάχ' ἀντιλαλεῖ,
 60 Τὸ πέρνει τ' ἀκρογιάλι,
 Ξαναγυρίζ' ἡ ἄνοιξις,
 Φουντώνει τὸ λουλούδι,
 Ἄκούεται τραγούδι
 Ἄπάνου ᾗς τὰ κλαδιά.

65 Τῆς θάλασσας τὰ κύματα
 Στέκουν μαρμαρωμένα·
 Τὰ λαγκαδίσια τὰ νερά
 Μένουν λησμονημένα·
 Ἐρωτάει τσῦθι τὸ κλαρί
 70 Καὶ τὸ βουνοὶ τῆ Ἄραχη
 Τὶ ὄνομα θεὸ νᾶχει
 Ἐκεῖνο τὸ πουλί...

Στὸ ῥώτημα ὁ ἀντίλαλος
 Ἄμέσως ἀπαντάει :
 75 — Ἄηδόνι λένε τὸ πουλί
 Ποῦ γλυκοκελαϊδάει.
 Ἄηδόνι λέν καὶ τὴν καρδιά
 Ποῦ ν' ἀγαπάη ξέρει
 Φριχτὰ νὰ ὑποφέρῃ
 80 Καὶ νὰ γλυκολαλή.

Ἄκτώβριος 1937

Γ. ΒΑΛΕΤΑΣ

ΑΜΙΑΗΤΟ ΔΕΙΛΙΝΟ

Κάθου βουβή· κι' ἀνάμιχτο τ' ἀχειλί τῆς σιγῆς
 μὲ τὸ φιλι τοῦ δειλινοῦ φωτὸς ἄς σοῦ σφαλίσῃ
 τῆς ὀμιλίας τὴν πηγῆ; σάν ἄνθος νὰ κυλήσῃ
 ὁ λόγος σου στὴ γῆς,

νὰ μὴν κοποῦν τῆς σιωπῆς οἱ πορφυρὲς κλωστῆς
 ποῦ σοῦδεσαν τὴν ὄψῃ; τὸ σοῦρπο ὡς ἀχτιδορραίνει
 τοὺς δρόμους, ἄκου το—καθὼς περνᾶ, δὲν ἀνασαίνει
 τ' ἀνέμι στῆς ἰτιές...

Τώρα εἶσαι σύ. Π' ἀντάμωσα τὸ στίχό σου (μορφῆ)
 στῆς ἄσπρες νύχτες κι' ἔπλασα—φεγγάρι καὶ μετὰξι—
 ἓνα κορίτσι μέσα μου, ποῦ βγήκε νὰ συνάξῃ
 τὴν ἴδια μου ψυχῆ.

Στῆς ὄρες ἔτσι στάσου: μήπως στὸ σχέδιο τοῦ νοῦ
 κάποια γραμμὴ τὸ σάλεμα ταραξῆ καὶ σοῦ σβύση
 μιὰν ἀρετὴ κι' ἀνέλπιστα στὰ μάτια σου λυγίσῃ
 τὸ χρῶμα κοθενοῦ

ὀνείρου μου, ποῦ γαληνὸ νὰ φέγγῃ τὸ θωρῶ
 στὴ σιωπῆ σου (θάλασσα χρυσοῦ, ποῦ δὲ σαλεύει
 ἀπ' τῆς ἀγόπης τῆ φωνῆ, π' ἀγάλια ταξιδεύει
 καὶ μένει στὸ νερό...)

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΜΑΒΙΛΗΣ

Ὁ Μαβίλης εἶν' ἓνας ἀπ' τοὺς αἰσθαντικότερους καὶ τοὺς πιὸ τρυφεροὺς νεοέλληνας ποιητᾶς. Ἡ ὑπερευαίσθησία του τὸν βοήθησε νάγγιξη τίς λεπτότερες χορδὲς τῆς λύρας. Ἐνας συγκρατημένος λυγμὸς καὶ μιὰ φλόγα κι' αὐτὴ συγκρατημένη, εἶν' ὄλο του τὸ ἔργο. Ἡ τεχνικὴ του ἄψογη.

Ἡ Λήθη, τὸ Μούχρωμα, ἡ Εὐθανασία, τὸ Exelsior, ἡ Κρήτη, εἶναι τραγούδια πού δὲν οβύνουν εὐκόλα, εἶναι τραγούδια πού τὰ διεκδικεῖ ἡ Ἀθανασία.

Ἄξιζει ἀληθινὰ νὰ μᾶς ἀπασχολεῖ περισσότερο ἢ σεμνὴ καὶ ἀπεριττῆ αὐτὴ ποίηση, εἶναι ἀνάγκη νὰ διδάσκεται καὶ στὰ σχολεῖα νὰ ἐννοηθῆ καὶ ν' ἀγαπηθῆ ἀπ' τὰ παιδιὰ πού καὶ κεῖνα τότε μὲ τὴ σειρά τους, θὰ μάθουν μιὰ μέρα καὶ τὰ δικά τους παιδιὰ νὰ τὸν ἀγαποῦν. Θυμᾶμαι πὼς τὸ πρῶτο ποίημα πού ἔμοθα στὸ γυιό μου ὅταν ἦταν μικρὸ παιδάκι, εἶναι ἡ Καλλιπάτειρα. Καὶ θυμᾶμαι ἀκόμα τὴ συγκίνηση τοῦ ποιητῆ σὰν ἄκουσε κάποια μέρα νὰ τὴν ἀπαγγέλλουν δειλὰ δειλὰ τὰ παιδικὰ του χεῖλη...

Ὡστόσο ὁ ἄνθρωπος στέκει ἀπάνω ἀπ' τὸν ποιητῆ. Μιὰ εικοσιπενταετία ἔχει περάσει ἀπ' τὸ θάνατό του κι' ὅμως δὲν ἔχω παρὰ νὰ κλείσω τὰ μάτια μου γιὰ νὰ τὸν ἰδῶ νὰ στέκει ὀλοζώντανος μπροστά μου...

Τὶ θεϊκὸ κεφάλι! Σοῦ γεννοῦσε τὸ δέος καὶ σ' ἔκανε νὰ τὸν κυττᾶς ἀμίλητα. Κ' ἐκεῖνος σάμπως νὰ ντρέπονταν γιὰ τὸ φυσικὸ του αὐτὸ μεγαλεῖο, γιὰ τὴν ἐντύπωση πού δημιουργοῦσε σ' ὄσους τὸν πρωτόβλεπαν, ἢ ἐπιβλητικὴ του κορμοστασιά καὶ τ' ἀντίκρουσμα τοῦ βλεμμάτου του χυμογελοῦσε, κι' ἦταν τὸ χαμογέλιο του ἄπειρα ἀγαθὸ κι' ὦραϊο.

Ὅλα τότες ἄλλαζαν. Γινόταν ξάφνου παλιὸς γνώριμος, φίλος τρισυγάπητος. Ἐνας τρυφερὸς Κορφιάτης πού καθρέφτιζε στὰ μάτια του τὴν ἀπεραντώσυνη καὶ τὴ γλύκα τῆς θάλασσάς του. Ἐνας ἡμερὸς γίγαντας, ἓνας ἀπλὸς καὶ ἀπόλυτα κολὸς ἄνθρωπος, ἓνα πλάσμα δικό μας.

...Τὸν εἶχε ἡ ζωὴ πολὺ βασανίσει; Ποῦθε πηγάζει αὐτὸς ὁ πεσοιμισμὸς του; Τὸ ἔργο του δὲ μᾶς τὸ λέει καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἐμίλησε ποτὲ γι' αὐτό.

Στὰ ἰδανικά του ζητοῦσε τὴν ἀπολύτρωση κι' ἀναζητώντας σταμάτησε σ' ἓνα ἀπ' τὰ μεγαλύτερα: στὴν Πατρίδα. Ἐγινε πατριδολάτρης μέχρι μανίας. Ἐκεῖθε πηγάζει καὶ τὸ ἄλλο, τὸ τελευταῖο, τὸ ὑπέρτατο ἰδανικὸ του: ὁ θάνατος. Ἡ λατρεία τοῦ θανάτου! Κι' ἄδραξε τὴν εὐκαιρία μιὰν ἀκόμη φορά.

«Τὸν ἀγαπᾷ ὁ θεὸς πεθνήσκει νέος,
Μὴν ξυπνᾶς· εἶμαι ὁ θάνατος ὁ ὦραϊος.»

Δὲν πέθανε νέος, μ' ἀγκάλιασε τὸ θάνατο πολεμώντας γιὰ τὴν Πατρίδα!

Θυμᾶμαι πὼς κεῖνο τὸν καιρὸ κοντά, εἶχε χαθεῖ ἓνα ἐξάισιο παλληκᾶρι, ἓνας ἀπ' τοὺς πρῶτους ἀεροπόρους μας, ὁ Καραμανλάκης. Ὁ Μαβίλης πού ζήλευεν ἓνα τέτοιο χαμὸ, μοῦ εἶπε κάποτε:

«Ὁ Καραμανλάκης πέθανε κ' ἐμεῖς εἰμάστενε ἀκόμα ἐδῶ!»

Τέτοιος πῶθος τοῦ θανάτου τὸν κρατοῦσε!

Ὅταν ὁ κόντε Ρώμος τὸν ζήτησε γιὰ συμπολεμιστῆ, δέχθηκε μὲ περηφάνεια καὶ χαρὰ. Ἦρθε νὰ μᾶς ἀποχαιρετήσῃ ντυμένος τὴ στολὴ τοῦ Γαριβαλδινοῦ. «Ἡ ἀδερφή μου» μᾶς εἶπε, «σὰν τὴν ἀποχαιρετοῦσα στοὺς Κορφοὺς μοῦλεγε: Λορέντσο, τώρα δὲ γυρίζεις ἄλλο!» (1).

Μὰ κι' ἀπ' τὰ δικά του λόγια καταλάβαινα ὅτι δὲν πίστευε κι' οὔτε εὐχόταν νὰ ξαναγυρίσει. Μᾶς κύτταξε ὄλους μας μὲς στὰ μάτια σὰ νᾶθελε νὰ μαντέψῃ τὴ σκέψη μας. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπὸ μιὰν ἀνέκφραστη εὐτυχία...

Ἐφυγε. Ἀπ' τὸ παραθύρι μου εἶδα νὰ χάνεται σιγὰ σιγὰ τὸ μεγαλόπρεπο κορμί του μὲ τὸν πορφυρὸ χιτῶνα, σύμβολο τοῦ φοβεροῦ θανάτου πρὸς τὸν ὁποῖον ἐβάδιζε μὲ τόσην ἀνυπόμονη λαχτᾶρα!

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ἼΚΕΙΟ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΚΕΝΤΟΥΣΕΣ...

Καθισμένη μονάχη, πέρα 'κεῖ στὴ γωνιά,
σ' ἓνα τοῦλι λευκὸ ροδανθάκια κεντοῦσες
καί, προσέχοντας στὴν λεπτὴ βελονιά,
οὔτε κᾶν μοῦ μιλοῦσες.

Πεισμωμένος σιγοῦσα, μὴ μπορώντας νὰ 'δῶ,
τὴν φλογάτη ματιὰ πού κρυμμένη κρατοῦσες. .
—Τὴν κλωστή νὰ ξεμπλέξῃς, μὲ καλεῖς, μὰ ἔλα 'δῶ!
Καὶ λοξὰ μὲ κοιτοῦσες.

Καθισμένοι κι' δυό, πέρα 'κεῖ στὴ γωνιά,
σὲ κοιτοῦσα καὶ γὰ καθὼς σὺ μοῦ γελοῦσες,
μὴ προσέχοντας ὅτι, μὲ λεπτὴ βελονιά,
στὴν καρδιά μου κεντοῦσες...

ΠΑΝΟΣ ΠΑΤΡΙΝΟΣ

(1) Σημ. Ἀχ. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ὁ ἠρωϊκὸς ποιητῆς εἶχε πολεμήσει ἐθελοντῆς στὴν Κρητικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1896 καὶ γιὰ δευτέρη φορά πολέμησε στὰ 1897 στὴν Ἠπειρο, ἀρχηγὸς ἐθελοντικοῦ σώματος, καὶ τραυματίστηκε στὸ χέρι στὴ μάχη τῶν Πέντε Πηγαδιῶν.

Η ΦΥΓΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Φεύγουμε. Τὸ τραῖνό μας θὰ κάνη ὀγδόντα χιλιόμετρα τὴν ὥρα. Γι' αὐτὸ ἴσως νοιώθω κάθε τόσο τὸ σῶμά της ν' ἀκουμπᾶ ἔπάνω μου. Τὰ τηλεγραφοῦλα φαίνονται νὰ παροξενεῦονται στὸ γρήγορο πέρασμά μας. Κάτι σάν σφύριγμα μᾶς στέλνουν καὶ χάνονται βιαστικά τὸ ἕνα ὕστερα ἀπὸ τᾶλλο καὶ τὰ σῦρματα χοροπηδοῦν δίπλα μὲς ἀβέβαια καὶ ἄσταθα. Κι' ὄλο φεύγουμε... Ἀπέναντί μου ἕνας χοντρός κύριος μὲ ξυρισμένο κεφάλι—θᾶναι βέβαια Γερμανὸς ἀπὸ τὸν Ρῆνο—καπνίζει τὸ χοντρό του ποῦρο ἄθυμα καὶ μεθοδικά. Δίπλα του ἕνας λιγνὸς παραγγελιοδόχος διαβάζει τὴν ἐφημερίδα του μὲ ἕνα βαλιτσάκι πολυτελείας στὰ γόνατα. Σκέφτομαι γιατί νὰ μὴ τὸ βάζη στὸ φιλὲ ἀφοῦ ἔχει θέση. Εἴμαστε μόνο τέσσαρες στὸ διαμέρισμα... Περιεργο! Θᾶχη ἴσως τίποτε πολῦτιμο κεῖ μέσα. Προσπαθῶ νὰ τὸ μαντέψω. Χρεώγραφα ἴσως ἢ ἐρωτικὲς ἐπιστολές... Οὐφ! Τὶ μὲ μέλλει ἐμένα τὸ βαλιτσάκι ἐνὸς παραγγελιοδόχου. Βγάζω ἕνα τσιγάρο. Προσφέρω σὲ κείνη. Ἀρνεῖται. «Εὐχαριστῶ» μοῦ λέει καὶ κυττάζει μακρυά, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ θσμπὰ τζάμια. Τ' ἀνάβω ἐγώ. Μοῦρχεται βήχας. Θᾶναι γιατί δὲν εἶμαι συνειδημένος στὸν καπνὸν αὐτό. Ζητῶ συγγνώμη "Ἦστερα συλλογίζομαι ὅτι, ὅπως τὴ ζήτησα, πιθανὸν νὰ μὴ μᾶκουσε κανεὶς. Νὰ ξαναζητήσω; Θᾶταν γελοῖο. Κι' ἀναδιπλώνομαι στὸ παλτό μου. Τὰ δακτυλίδια τοῦ καπνοῦ ἀναβαίνουν ὡς τὸ ταβάνι. Ἐκεῖ τὰ χάνω. Εἶναι γιατί στ' ἄσπρο χρῶμα τοῦ ταβνιοῦ ἢ διαφορά μὲ τὸ γκρίζο κυανὸ τοῦ καπνοῦ δὲν φαίνεται, ὅπως ἕνας ἀσήμαντος ἀνθρωπάκος, πού δὲν ἔχει κανένα τίτλο καὶ καμμιάν ἀξιοπρέπεια οβένεται δίπλα στὴν χτυπητὴ προσωπικότητα μιᾶς ὤμορφης γυναίκα.

Φεύγουμε. Κι' ἐπειδὴ τρέχουμε γρήγορα σὲ δυὸ ὄρες θᾶμαστε στὸ Παρίσι. Βάλε καὶ τρεῖς πού τρέχουμε, ἔχουμε πέντε ὄρες ταξειδί. Σταματήσαμε μονάχα στὰ σύνορα. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ τελωνείου ἦσαν εὐγενικοί. Μὲ ρώτησαν ποῦ πηγαίνω καὶ γιὰ ποιὸν σκοπὸ. Ὄταν τοὺς εἶπα γιὰ ταξειδί ἀναψυχῆς χαμογέλασαν κάτω ἀπὸ τὰ μουστάκια τοὺς διακριτικά—ἦσαν δυὸ—κι' ἔρριξαν μιὰ περιεργὴ ματιὰ σὲ κείνη προτοῦ κυτιάζουν τὴ βολίτσα της. Τὸ χέρι τοῦ ἐνὸς ἀνασκάλεψε τὰ ἀσπρόρρουχά της ριγμένα ἀνάκατα κεῖ μέσα. Τὰ δάχτυλά του μοιάζανε νὰ χαδεύουν μὲ βουλιμία τὸ ἀπαλὸ μετάξι. Εἶπαν ὕστερα ἕνα ὤμορφο «καλά, μερσί», χαιρέτισαν στρατιωτικά καὶ βγήκαν. Ἐγὼ ἔνοιωθα τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς μου ποῖο δυνατοῦς. Δὲν ἦταν ἀπὸ τὸ αἰσθημα ὅτι ὁ κίνδυνος—ἕνας κίνδυνος ὁποιοσδήποτε—πέρασε. Γιατί τάχα; Μήπως εἶχα κρυμένα τίποτα λαθραῖα

στὶς φόδρες τοῦ παλτοῦ μου; Ὁχι. Ἦταν... ἦταν. Θέλησα νὰ διώξω αὐτὴ τὴ σκέψη. Ἀδύνατο. Βέβαια θᾶταν ἀπὸ ζήλεια. Κι' ἐγὼ θὰ χάδευα, τοῦτο τὸ βράδυ ἴσως, τὸ ἴδιο μετάξι... Ἀλλὰ—κι' ἐδῶ σίγουρα θᾶταν ἢ ζήλεια—δὲν θᾶμουνα κι' ἐγὼ ἕνας ξένος καὶ τυχαῖος ὅπως ὁ ὑπάλληλος τοῦ τελωνείου μὲ τὸ παχὺ μουστάκι; Αὐτὴ ἢ σκέψη μοῦ ζάλιζε τὰ νεῦρα. Κι' ὅταν τὸ τραῖνο ξαναπῆρε τὰ ὀγδόντα τοῦ χιλιόμετρα τὴν ὥρα δὲν τῆς ξασμίλητα. Γιατί τάχα; Τὶ θᾶβγαίνε ἀπὸ μιὰ τέτοια περιπέτεια; Γιατί νὰ τὴν ἀρχίσω; Τὶ βλακεία ἀλήθεια! Μήπως τὴν ἀγαποῦσα τούτῃ τὴ γυναῖκα πού δίπλα μου κουνιώταν ρυθμικά σύμφωνα μὲ τὸ κάθε τράνταγμα τοῦ τραίνου; Μήπως τίποτα μ' ἔβιασε νὰ συνδέσω τὴ ζωὴ της μὲ τὴ δική μου;

Κι' ἂν ἀκόμα κάμουμε τὴν ὑπόθεση, πῶς αὐτὸς ὁ σύνδεσμος δὲν θὰ κρατήσῃ παρά λίγο καιρὸ, μήπως ἀκόμα δὲν λέγεται κι' αὐτὸ μιὰ ἠλίθια πράξη, ἀφοῦ δὲν ἔχει κανένα σκοπὸ;

Σκοπός! Ὁμορφὴ σι' ἀλήθεια λέξη! Ἀλλά, τί κενὴ! Μήπως ἔχω κανένα σκοπὸ στὴ ζωὴ μου ἐγώ; Μήπως εἶχα ποτέ μου; Δὲν θυμᾶμαι ποτέ τέτοιο πρᾶμμα. Εἶμαι φοιτητὴς στὸ Βορρᾶ, ὅπως θᾶμουνα πεταλωτῆς στὸ Κάϊρο. Οἱ φιλοδοξίες μου ἦσαν τόσο ἀβέβαιες πού μ' ἐγκαταλείψανε προτοῦ ἀκόμα ἀρχίσω νὰ τίς νοιώθω. Ὅλες μου οἱ φιλοδοξίες στάθηκαν τέτοιες. Καὶ οἱ ἱστορίες μου δὲν μᾶψαν τίποτα ἄλλο ἀπὸ μεταμέλεια. Ἀλλὰ καὶ τούτῃ ἦταν τόσο νωθρὴ πού κατάντησα γρήγορα νὰ μὴ νοιάζῃ. Ἀπὸ κάθε γυναῖκα πού γνώρισα δὲν μοῦμεινε παρά ἢ θύμηση τῆς γεύσης τοῦ σάλιου καὶ τοῦ καπνοῦ τῶν τσιγάρων πού κάπνισα δίπλα της. Τὶ γελοῖα ἀνάμνηση! Καὶ ἀπὸ τούτῃ τί τάχα θὰ μοῦ μείνῃ; Δὲν φαντάζομαι τίποτα περισσότερο. Μὰ τότε γιατί νὰ ξαναρχίσω αὐτὴ τὴν ἱστορία; Ὅσο πάω καὶ νοιώθω τὸν ἐχυτὸ μου πιὸ γελοῖο. Γιατί;

Ὅπως καθόμαστε δὲν ἔχω παρά νὰ στρίψω τὸ κεφάλι μου γιὰ νὰ ἰδῶ τὸ προφίλ της. Εἶναι καλύτερα πού δὲν καθόμαστε κατὰ πρόσωπο. Ἴσως νὰ ξέρῃ νὰ διαβάξῃ τὴ σκέψη στὸ βλέμμα ἢ στὶς γκριμάτσες πού θὰ κάνω σίγουρα τούτῃ τὴν ὥρα. Καὶ ντρέπομαι νὰ μὲ καταλάβῃ. Ἴσως θυμῶσῃ. Ἴσως μὲ μισήσῃ. Κυττάζω τὸ προφίλ. Ἡ μύτη εἶναι ἐλαφρὰ σηκωμένη. Τὸ πηγούνι δείχνει ἀποφασιστικότητα. Τὰ χεῖλια σχεδιάζονται καθαρὰ στὸ ἄσπρο δέρμα. Καὶ δὲν εἶναι μακιγιαρισμένη. Αἰσθάνομαι κάτι σάν μίσος γιὰ αὐτὴ. Γιατί νὰ μὴν εἶναι μακιγιαρισμένη σήμερα; Σήμερα ἴσα-ἴσα πού ἔπρεπε. Νὰ τὴ ρωτήσω;... Καὶ γιατί τάχα; Ἴσως νὰ μὴν πρόφτασε στὴ βιασύνη της.... Μοῦ φαίνεται γελοῖα ἢ ἀπέχθεια πού ἔχω πάντα γιὰ τίς ἀμακιγιαριστέες κυρίες. Δὲν βρίσκω τώρα σωστὴ τὴ δικαιολογία πού εἶχα γι' αὐτὴ μου τὴν ἀπέχθεια, ὅτι δηλαδή ἢ ἔχουν πολλὴ ἐμπιστοσύνη στὴν ὀμορφιά τους ἢ ὅτι δὲν ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὴν ἱκανότητά τους νὰ μακιγιαρισθοῦν.... Μολαταῦτα τὸ

μισος πού νοιώθω να ξεχύνεται στην καρδιά μου δεν είναι από τούτη την παρατήρηση. Περισσότερο υποθέτω θ'άνα από την ιδέα που αρχίζει να ριζοβολάει μέσα μου ότι αυτή ή γυναίκα με παρέσυρε σαν γυμνασιόπαιδα σε μιὰ ανόητη περιπέτεια.

Δεν φταίει ούτ'ή; "Ίσως. Μά μήτε κι'έγώ θ'ά φταίω. "Όταν την πρωτογνώρισα πρό ενός μηνός δέχτηκε δίχως αντίρρηση τήν ραντεβού! Τι να είπω; Τό ζήτησα όπως ζητάμε μιὰ όκ'α φασόλια σ' ένα φαρμακείο, όταν μεθυσμένοι θέλουμε να διασκεδάσουμε. Ξέρουμε πώς δεν θ'ά μ'ας δώσουν, πώς θ'ά μ'ας κυττάζουν παρά ξενα και θ'ά σταυροκοπηθοῦν. Κι'έμεϊς θ'ά φύγουμε γελώντας. "Ετσι τής τό ζήτησα. Κι' σ'αυτή μου τ'ώδωσε. Φταίω γ'αυτό; "Όταν ήρθε ατήν αρχή χασμουρήθηκα. "Υστερα ή καλή της κουβέντα μ' άνοιξε τήν όρεξη.... κι' ύστερα ξαναϊδωθήκαμε πολλές φορές.... "Αλήθεια πόσες φορές! "Ήταν τόσο τρυφερή... "Ας είναι. "Όλες οι γυναίκες είναι τρυφερές με τό φίλο τους. Γιατί συλλογίζομαι αὐτά τά πράγματα πού δεν έχουν καμμιά σημασία; "Ας δοῦμε τή συνέχεια. .. Προχτές τό βράδυ ήρθε σπίτι μου, μόνη της, άπρόοπτα κι' άπρόσκλητα. "Επεσε στην άγκαλιά μου. "Εκλαψε κάμποσο και μου ζήτησε να τήν σώσω, να τήν πάρω να φύγουμε μακριά... Είχε τσακωθ'ή με τόν άντρα της. Κι' ή ιδέα σφηνώθηκε στο μυαλό μου. Μακριά με μιὰ γυναίκα στο πλευρό. Μιὰ γυναίκα άλλου. Αυτή ή φράση με γοήτεψε: ή γυναίκα ενός άλλου! Φανταζόμουνά ένα αυτοκίνητο με οβυστά φώτα να τρέχει στο σκοτάδι τής νύχτας, τούς σκύλλους μι'ας φέρμας να γαυγίζουν κι' ένα κεφάλι γυρτό στον ώμο μου.... Τό φόβο του ουζύγου. Ταξειδι. Μιὰ καινούργια περιπέτεια, πρωτότυπη για μένα, πού όλες μου οι ιστορίες έζησαν στους τέσσαρες τοίχους μι'ας κάμαρας με κατεβαστά στόρια.... "Η γυναίκα ενός άλλου δική μου! Και ή σκέψη ότι μιὰ μέρα ή γυαλιστερή κ'άνη ενός μπράουνιγκ θ'ά χ'άιδευε τόν κρόταφό μου!.. "Η άρρωστημένη φαντασία μου βρήκε εύκαιρία να λάμψη. Και δέχτηκα. Τό φιλί της μου φάνηκε καινούργιο κι' όταν τό τραίνο μ'ας τράβηξε από τήν πόλη μου φάνηκε πού ξανάγεινε ή πρόωρα γερασμένη καρδιά μου.... "Επί τέλους βρήκα τήν εύτυχία πού μου χρειαζότανε. Μόνον ή ιστορία των ύπαλλήλων του τελωνείου μ' άνοιξε τά μάτια.

Ξανακοιτάζω τό προφίλ της. Είμαι πρός τά μέσα και ή πλευρά του προσώπου της πού βλέπω είναι άφώτιστη. Δεν μπορώ να μαντέψω τήν έκφραση του ματιού της. "Ίσως κι' αυτή ν'άχη μετανοιώση... Τά χαρακτηριστικά της όμως τή δείχνουν άποφασισμένη. Τό σαγόνι της πρό πάντων. "Η βροχή χαράζει σ'υλάκια στο τζάμι πού κατεβαίνουν σε ζικ-ζάκ ως τό ξύλο. "Ενα αίσθημα κρύου με πιάνει κι' ανασηκώνω τό γιακά του παλτου μου... "Αλήθεια, γιατί να ντύνομαι πάντα σε άπόχρωση γκρι πρός τό μαυρο; Να μιὰ ιδέα

πού μοῦρχεται για πρώτη φορά στή ζωή μου. "Ο άπέναντί μου κύριος με τό ξυρισμένο κεφάλι κυττάζει τό ρολόι του. Μηχανικά σηκώνω τό χέρι μου και ρίχνω μιὰ ματιά στο ρολόι μου... Σε μι'άμιση ώρα θ'άμαστε στο Παρίσι. Τής τό λέω. Μάταια περιμένω μιὰ της λέξη. Και... σιάνω τό γιακά του παλτου μου.

Τό τραίνο μ'ας κουνάει ρυθμικά. "Ο παραγγελιοδόχος κάθε τόσο φτιάνει τό βαλίσάκι του «Ιμιτασιόν κροκοντίλ» στα γόνατά του και διαβάζει περισπούδαστα τήν έφημερίδα μου. Βγάζω τσιγάρο και του προσφέρω. Τό πέρνει. Ψιθυρίζει ένα χαμηλό μερσί, βγάζει τόν σναπτήρά του άνάβει τό δικό του κι' έγώ μένω με τό δικό μου.. άναφτο. "Ενα «παληχωριάτη» άνεβαίνει ως τά δόντια μου. Μόλις συγκρατιέμαι από του να μή τό φωνάξω. Προτιμώ να βγάλω τά σπύρτα μου.

Παρίσι, σταθμός του βορρά. Κατεβαίνω πρώτος. "Εκείνη άργεί. Είναι γιατί φτιάνει τό καπέλλο της και δένει τή ζώνη του παλτου της. Κατεβαίνει και πέρνει τό μπράτσο μου. Προχωρούμε άνάμεσα στους ταξιδιώτες, τούς άχθοφόρους και τούς σιδηροδρομικούς ύπαλλήλους. "Η βαλίτσα μου βαραίνει τό χέρι. Κι' όμως δεν πρέπει να ζυγίση περισσότερο από όχτώ κιλά! "Εχω πονοκέφαλο. Οι φωνές μου δίνουν στα νεύρα. Κι' ακολουθώ μηχανικά δλον αυτό τό θορυβώδικο κόσμο στην έξοδο.

"Εκείνη κάτι μου λέει, αλλά δεν καταλαβαίνω. Ψάχνω με τό μάτι για κανένα ταξι. Τίποτα. "Αβουλα στέκομαι εκεί στο πεζοδρόμιο. "Ο πονοκέφαλος, οι φωνές... Θεέ μου, τί ζαλάδα!

—Πήγαινε να φέρης ταξι. Σε περιμένω 'δώ.

Μηχανικά τά πόδια μου προχωρούν. Βαδίζω άνάμεσα στον κόσμο και μου φαίνεται πώς διαρκώς ζητάω συγγνώμες. Στρίβω άριστερά. Τό κεφάλι μου γυρίζει. Και γυρίζουν γύρω του με αντίθετη φορά δλα....Φωνάζω.

—Ταξι!

"Ενα ταξι σταματάει μπροστά μου. "Ο σωφέρ άνοίγει τήν πόρτα. Χώνουμαι μέσα... Δεν έχω καμμιά συναίσθηση, μά καμμιά, σας λέω, άπολύτως καμμιά....

—Πού να πάω τόν κύριο; "Ακούω σαν σε όγειρο τόν σωφέρ να με ρωτάει. Βάζω όσες δυνάμεις μου μένουν για να ψιθυρίσω:

—Στό σταθμό του μιντί...γρήγορα.

ΚΡΑΤΗΣ ΔΑΝΗΛΟΣ

Ο ΠΕΤΡΟΠΟΛΕΜΟΣ

ΠΑΤΡΙΝΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Πρὸ σαράντα πέντε χρόνων πού ἤμουν μαθητῆς—φοιτοῦσα στὸ Σχολαρχεῖο τοῦ Κανελλοπούλου—ἦταν μιὰ ἐποχὴ πού διέφερε πολὺ ἀπὸ τὴν σημερινή. Στὴν ἐπάνω χώρα, ἀπὸ τὴν πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἕως τὸ Κάστρο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μέχρι τὰ Καμίνια, ἔδινε κι' ἔπαιρνε ὁ πετροπόλεμος. Ἦταν τὸ σπῆτι τῆς τότε νεολαίας.

Ποιὸς ἀπὸ τοὺς παλινοὺς Πατρινοὺς δὲν θυμᾶται τὸ ἄγριον αὐτὸ ἔθιμο, ἀπομεινάδι τῆς μετεπαναστατικῆς ἐποχῆς τοῦ 1821; Οἱ παλιότεροι λένε πὼς κρατεῖ ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Ἀποκαταστάσεως. Εὐτυχῶς τώρα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἐξέλιπεν, ἀλλὰ μένει πάντα στὴ μνήμη τῶν παλιῶν γιὰ τὴν θυμίζη τις τρομάρες καὶ τις περιπέτειες πού δοκίμασαν ὡς νέοι σ' αὐτόν, περιπέτειες μὲ τόσον ἐνδιαφέρον, ὥστε νὰ τοὺς κἀνῃ μ' εὐχαρίστησι νὰ τὶς διηγοῦνται τώρα ξαναζῶντας τὰ παλιὰ.

Στὴν ἐποχὴ λοιπὸν αὐτῇ, ὄνειρο γιὰ κάθε νέο καὶ κάθε παιδί ἦταν πὼς νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς πετροπολεμιστῆς, νὰ πάρῃ μέρος στὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ νὰ στριφογυρίσῃ στὸ χέρι του τὸ περίφημο ὄπλο τῶν πετροπολεμιστῶν πού ἐξεσφενδόνιζε τὴν πέτρα πολὺ μακριά, τὴν ἀθάνατη σφεντόνα, πού εἶχεν ἀναλόγως καὶ δυὸ καὶ τρεῖς μαννάδες. Ἡ σφεντόνα ἦταν ἓνα σχοινί, τὸ ὁποῖον ἔπλεκαν ἐπίτηδες ἀπὸ λινάρι, μακρὸν ἐνάμισον μέτρο περίπου. Στὸ μέσον ἀκριβῶς ἐπλέκοντο δυὸ ἢ τρία ἢ πέντε σχοινιά μὲ μικρότερο πάχος. Ἐκεῖ ἔβαζαν τὴν πέτρα καὶ τὰ ἔλεγαν μαννάδες. Ἀλλὰ ἀπὸ τὶς μαννάδες αὐτές, πύσες πραγματικῆς μαννάδες δὲν ἔκλαψαν τὰ παιδιά τους...

Ἀκριβῶς λοιπὸν, ὅταν ἤμουν στὸ Σχολαρχεῖο, ὁ πετροπόλεμος εἶχε καταντήσῃ μανία ὄλων γενικῆ. Στὰ διαλλείματα τὰ λίγα παιδιά τοῦ Λυκείου μας πού πῆγαιναν στὸν πετροπόλεμο, διηγοῦντο μὲ ὑπερηφάνεια—ἦταν παλληκαρισμὸς νὰ εἶσαι πετροπολεμιστῆς—τὰ ψεύτικα πολλὲς φορὲς κατορθώματά των καὶ ἀναβαν τὴν παιδική μας φαντασία καὶ περιέργεια. Ὁ ἓνας περιέγραφε πὼς οἱ Παντανασῶτες μὲ τοὺς Ἀηνικολαῖτες πού εἶχαν συμμαχία, γιὰτὶ ἦσαν ἐνορίες τῆς κάτω πόλεως, ἔσπασαν τοὺς Παντοκρατορῖτες κι' Ἀηδημητριῶτες, πού εἶχαν κι' αὐτοὶ παλιὰ καὶ ἀδιάσπαστο συμμαχία ὡς ἐνορίες τῆς Ἐπάνω πόλεως, πὼς κατῶρθωσαν καὶ τοὺς ἔφεραν κυνῆγι ὑπὸ τὸ Σχατοβοῦνι ἕως τὴν Δεξαμενὴ. Δὲν πρόφθασε νὰ τελειώσῃ ὁ πρῶτος, ὅταν ἀρχίζεν ὁ ἄλλος.

—Σῶπα βρὲ, οἱ Παντοκρατορῖτες ἐπίτηδες ἤρθαν στὴ Δεξαμενὴ γιὰ νὰ τοὺς τραβήξουν στὰ νερά τους.

Ἐν τῷ μεταξὺ τρίτος δὲν τὸν ἄφινε νὰ τελειώσῃ τραβῶντας τὸν ἀπὸ τὸν γιακά :

—Μπορεῖ βρὲ νὰ τὰ βάλουν μὲ τὸν Νίκο τὸν Παππᾶ, πού εἶναι ὁ ἀρχηγός. Χαρὰ στοὺς ψευτοπαλληκαράδες τοὺς Ριζολαίους καὶ τοὺς κοπρίτες τοῦ Γκέκα πού θέλουν κι' αὐτοὶ νὰ λέγονται παλληκαράδες.

Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι μαθηταί, γιὰτὶ στὸ Λύκειο πῆγαιναν παιδιά καλῶν οἰκογενειῶν, γι' αὐτὰ τὰ ἀνδραγαθήματα οὔτε ξέραμε, οὔτε καταλαβαίναμε τίποτε. Τὸ μόνο πού καταλάβαμε ἦταν ὅτι τὰ διαβολόπαιδα αὐτὰ μᾶς ἔβαλαν στὸν πειρασμὸ νὰ λάβουμε καὶ ἡμεῖς τὸ βίπτισμα τοῦ πετροπόλεμου. Προσωπικὰ ἐμένα πού σὰν Ἐπαναχωρῖτης τὰ ἀρχοντόπουλα—συμμαθηταί μου τῆς κάτω χώρας μου εἶχαν παρατσούκλι—χωρὶς νὰ θυμοῦμαι γιὰ ποῖαν ἀφορμὴ—τραμπούκω, τὸ εἶχα κρυφὸ ὄνειρο νὰ ξανουχτῶ στὶς πολεμικῆς ζῶνες τῆς χώρας μου. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν εὐκολο γιὰτὶ ἀπὸ τοῦ πατέρα μου τὸ μάτι δὲν μπορούσε νὰ ξεφύγῃ καμμιά κίνησί μου. Αὐτὸς μὲ ἔφερνε στὸ σχολεῖο, αὐτὸς μὲ ἔπαιρνε, ὅταν σχολοῦσα τὸ μεσημέρι καὶ μὲ συνώδευε στὸ σπῆτι. Ἀκόμη καὶ στὰ διαλλείματα πολλὲς φορὲς—τὸ Λύκειο λειτουργοῦσε στὸ σημερινὸ μέγαρο τοῦ Εἰσαγωγικοῦ στὴν πλατεῖα Γεωργίου—ἔκανε βόλτες καὶ ἐπιτηροῦσεν ἀπ' ἔξω. Ἡ καλὴ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τοῦ ἦταν γι' αὐτὸν ἡ μοναδική του ἀπασχόλησις. Ἄλλ' ἡ εὐκαιρία πού ἀργοῦσε νᾶρθῃ, βρέθηκε ἐπὶ τέλους ἓνα μεσημέρι. Ὁ δάσκαλος μ' ἐκράτησε νηστεία καὶ μὲ παράδωσε ἀντὶ τὸν πατέρα μου πού ἤφθε νὰ μὲ πάρῃ, στὸν ἐπιμελητῆ, ἓνα ἀγαθὸ Ἡπειρώτη συνάδελφό του. Ὁ πατέρας μου ἡσυχος γύρισε στὸ σπῆτι καὶ ὁ ἐπιμελητῆς μὲ ἔβαλε μαζί μὲ δυὸ—τρεῖς ἄλλους συμμαθητάς μου συγκαταδίκους στὸ δωμάτιο τῶν τιμωρημένων. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνη ἡ νηστεία ἦταν ἡ συνειθισμένη τιμωρία γιὰ κάθε μαθητῆ πού θὰ βρισκόταν νὰ μὴ ξέρῃ τὸ μάθημα.

Καθήσαμε ἀρκετὰ ἐκεῖ μέσα μελετῶντας δὴθεν τὸ μάθημα πού βρεθήκαμε νὰ μὴ ξέρουμε, ὅσπου κατὰ τὴ μία τὸ μεσημέρι ὁ ἐπιμελητῆς μας θέλοντας νὰ βγῆ ἔξω γιὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἐξαιρετικὴ λιπαρὰ τῆς ἡμέρας, μᾶς ἄφησεν ἐλεύθερους καὶ ἡμεῖς, πηδῶντας τέσσαρα—τέσσαρα τὰ σκαλιὰ, βρεθήκαμε στὴν πλατεῖα. Ἡ ὥρα ἦταν περασμένη, στὰ σπῆτια μας ἦσαν ἡσυχιοὶ γιὰ τὴν ἀπουσία μας. Ἡ πείνα εἶχεν ὑποχωρήσῃ στὴ χαρὰ μας. Ἦταν μιὰ ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία νὰ τὸ στρίψουμε γιὰ τὸν πετροπόλεμο. Μὲ ἀλλαγαμοὺς χαρᾶς ξεκινήσαμε ἀκάθεκτοι καὶ ἐνθουσιώδεις γιὰ τὸ μεγάλο ὄραμα. Ἐλάβαμε γιὰ κάθε περίστασι τὶς ἀναγκαιῆς προφυλάξεις μὴ μᾶς ἰδῆ κανένας γνωστός, ἐφθάσαμε στὸ Μαρκάτο, ἐπειτα ἐτραβήξαμε κατὰ τὰ Εἰσόδια καὶ γρήγορα βρεθήκαμε λίγο πέρα ἀπὸ τὸ Κάστρο, στὸ σπῆτι τοῦ Παπαβοριά. Σταθήκαμε νὰ πάρουμε ἀνασασμὸ καὶ ἡ πρώτη μας δουλειὰ ἦταν νὰ σηκώσουμε τὰ σακκάκια μας καὶ νὰ κρύψουμε πίσω ἀπὸ τὴ ζώνη μας τὰ βιβλία πού κρατοῦσαμε στὰ χέρια μας. Ἀπόλυτος ἡσυχία ἐβασίλευε γύρω. Εἶχαμε ἔρθῃ πρὶν ἀρχίσῃ ὁ πετροπόλεμος. Στεκόμαστε σὲ ἀμηχανία γιὰ τὸ τί νὰ κάμουμε νὰ περάσῃ ἡ ὥρα, ὅταν παρατηρήσαμε ὅτι ἐκεῖ κοντὰ ἦταν ἓνα καφενεδάκι μὲ δυὸ

ξύλινα ξεθωριασμένα τραπέζια και καμιά δεκαριά ξέφτιες καρέκλες. Τρέξαμε να τις καταλάβουμε, αλλά καφεντζή δεν είδαμε να ρθῆ να μᾶς ἐνοχλήσῃ. Ὅπως ἐμάθαμε ὕστερα ἀπὸ λίγο, βρισκόταν πίσω ἀπὸ τὸ Σχατοβοῦνι και μάζευε μαζί μ' ἄλλους πέτρες γιὰ τὴν μάχη τῆς ἡμέρας. Ἦταν να ποῦμε ἢ ἐπιμελητεία τῆς παρατάξεώς του και τὸ καθῆκον τὸν καλοῦσε να τρέξῃ γιὰ τὸν ἐφοδιασμὸ τοῦ στρατοῦ του,

Θὰ πλησίαζε τρεῖς ἢ ὦρα, ὅταν βλέπουμε ἀπὸ μακρὰ κατὰ τὸ Σχατοβοῦνι μιὰ μάζα παιδιῶν να προχωροῦν κατὰ τὸ μέρος τοῦ Κάστρου. Πίσω και σὲ ἀπόστασι πενήντα μέτρων, ἄλλη μάζα φάνηκε ἀπὸ νέους εἰκοσι χρονῶν και ἐπάνω και πάλι πίσω ἀπὸ αὐτοὺς ἀραιότερη μάζα ἀπὸ ἄνδρες τοῦλάχιστον τριαντάρηδες και ἐπάνου, με γένεια και ἀγκρία ὄψι. Οἱ τελευταῖοι σφύριζαν και χειρονομοῦσαν στοὺς μπροστινοὺς σὰν να ἔδιναν ὁδηγίες. Πραγματικὰ αὐτὸ ἦταν, γιὰ τὰ μπροστινὰ παιδιά ἀζαίωναν εἰς φάλαγγα και ἐπροχωροῦσαν με πολλὰς προφυλάξεις προσέχοντας τις ὁδηγίες τῶν μεγάλων, Ὅταν ἐπλησίαζαν τὸ Κάστρο, ἄρχισαν να βαδίζουν πολὺ σκυφτὰ και σ' ἓνα σφύριγμα ἐνὸς κόντακιανοῦ με πυρόξανθο μυστάκι ἢ φάλαγγα τῶν παιδιῶν—ἢ πρώτη γραμμὴ—ἐσταμάτησε, τὰ παιδιά ἔπαισαν χάμω, ἐνῶ σιγὰ—σιγὰ ἐπλησίασαν οἱ μεγαλύτεροι και στάθηκαν σὲ κάμποση ἀπόστασι.

Ἐμεῖς ἀπὸ τὸ παρατηρητήριό μας κυτταχθήκαμε ἐρωτηματικὰ γιὰ τὴ θέσι μας, γιὰ τὴ ἔφοδος ἐρχόταν καταπάνω μας, ἀλλὰ δεν προφθάσαμε να σκεφθοῦμε κἄν, ὅταν μᾶς πλησίασαν δυὸ ψηλοὶ, ἐργατικοὶ φαινόταν να εἶνε, και με τὸ πιὸ ἄγριο και ὑποπτο ὕφος μᾶς ρώτησαν πῶς βρεθήκαμε ἐκεῖ. Δεν φάνηκαν ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τις πρόχειρες δικαιολογίες μας και μᾶς διέταξαν να τοὺς ἀκολουθήσουμε. Θέλοντας και μὴ και με κοιμένα πόδια φθάσαμε ὑπὸ τὴν αὐτοτηρὴ φρουρήσι τους στο στρατόπεδόν τους, ὅπου μᾶς ὑπεχρέωσαν να σταθοῦμε κοντὰ σ' ἓνα θάμνο.

Ἐν τῷ μεταξὺ στο στρατόπεδο ἐπικρατοῦσε σύγχυσις, φωνές, πολεμικὰ σχέδια, πρὸ παντός δὲ βλαστήμιες. Ὁ κοντὸς με τὸ πυρόξανθο μυστάκι ποὺ διεύθυνε τὸν τομέα ὅπου μᾶς εἶχαν αἰχμάλωτους, κινεῖται διαρκῶς, φωνάζει, χειρονομεῖ, ἀπειλεῖ τὸ σύμπαν. Δεν πρόφθασε να τελειώσῃ τις διαταγές του, ὅτε να σου τὸ ἀντίθετο στρατόπεδόν τῶν Ἐπαναχωριτῶν! Ἄρχισαν να σφύριζον οἱ πρῶτες πέτρες και να ἀκούωνται φωνὲς ἄγριες και βραχνισμένες. Σὲ λίγο φάνηκε και ἡ ὀπισθοφυλακὴ των και ἄναψε ὁ πετροπόλεμος.

Ἡ θέσι μας ἦταν προβληματικὴ και ἔγινε χειρότερη, ὅταν εἶδαμε δίπλα μας ἓνα παιδὶ να τοῦ ἔχη ἀνοίξει τὸ κεφάλι μιὰ πέτρα γεμίζοντας τὸ πρόσωπό του αἵματα. Τὴν ἴδια στιγμὴ ἓνας ψηλὸς με ζωνάρι ἔρριξε μιὰ πιστολιά στον ἀέρα γιὰ να ἀναχαιτίσῃ τὴν προέλασι τῶν ἀντιπάλων. Μέσα στην σύγχυσι αὐτὴν, ἢ παρέα μας τῶβαλε στὰ πόδια και δὲ θυμοῦμαι πῶς βρέθηκα να ξεμείνω κατὰμονος. Ἐπιασα μιὰ γέριχη ἐλῆθὰ γιὰ να τὴν ἔχω ταμποῦρι και ἔμεινα ἐκεῖ καρφωμένος, μὴ μπορῶντας να κάμω τίποτε

ἀπὸ τὸν φόβο μου. Νέες τραγικότερες εἰκόνες ποὺ ἐξετυλίχθηκαν μπροστά μου μ' ἔκαναν να ἀρχίζω και πάλι να ὑλοχωρῶ γιὰ να βρῶ μιὰ διέξοδο. Ἡ ὦρα εἶχε περάσει και ὁ πατέρας μου θὰ με ζητοῦσε στο σχολεῖο. Τὰ πόδια μου ἔτρεμαν και ἡ καρδιά μου κτυποῦσε δυνατὰ, ὅταν ἔξαφνα βρέθηκα σὲ μιὰ περίπολο ἐπίππων στρατιωτῶν. Ἀνῆκαν στην ἴλη ἵππικὸν ποὺ ἦταν τότε στην Πάτρα και εἶχαν βγῆ γιὰ καταδίωξι τῶν πετροπολεμιστῶν. Ὁ πρῶτος ποὺ εἶχε τὴν τιμὴ να πέσῃ στὰ χέρια τους ἦμουν ἐγώ. Ὁ λοχίας διέταξε να με πιάσουν χωρὶς καμμιὰ προανάκρισι και ἀπὸ αἰχμάλωτος τῶν πετροπολεμιστῶν ἔγινε αἰχμάλωτος τοῦ τακτικῶν στρατοῦ και τῆς ἀστυνομίας. Ὡδηγήθηκα στο καφενεδάκι τοῦ Παπαβοριά, τὸ ὁποῖον μεταβλήθηκε σὲ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τῶν πετροπολεμιστῶν. Ἐκεῖ οἱ στρατιωτικοὶ εἶδαν τὴ διαφορὰ τοῦ ὑποφαινομένου ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀρειμανίους πολεμιστὰς, ἔδωσα τις δέουσες «ἐξηγήσεις» και χάρις στη φιλικὴ ἐπέμβασι τοῦ λοχία ποὺ γνώριζε τὴν οἰκογένειά μας ἀπολύθηκα τῶν τάξεων τῶν αἰχμάλωτων και κατὰκοπος και συντετριμμένος ξαναγύρισα στο σχολεῖο, εὐχαριστῶντας τὸν Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία μου.

Τὸν λοχίαν αὐτὸν—εἶναι τώρα ἀπότακτος ἀξιωματικὸς—βλέπω τακτικὰ στον δρόμο και ἢ συνάντησί μου μαζί του εἶναι ἀδύνατο να μὴ μοῦ ξαναθυμίσῃ τὴν πρώτη και τελευταία κίθε ἄλλο παρὶ ἡρωικὴ ἐκστρατεία μου στο πετροπόλεμο.

ΜΗΤΣΟΣ ΝΕΖΕΡΙΤΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΟΥ

Τὸ μάγο τὸ τραγοῦδι σου στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι
μοῦ δὲλῶχει ἀναπάντεχα κάθε βιθειά μου ὀδύνη.
Μοιάζει γιὰ μὲν' ἀληθινὰ παρηγοριά και χάδι
και στο θλιμμένο εἶναι μοι χαρίζει τὴ γαλήνη.

Κι' ἂν εἶναι τόσο πένθιμη τοῦ τραγουδιοῦ σου ἢ ὦρα
κι' ἂν μοιάζῃ ἢ φωνούλα σου σὰν πονεμένου κλάμα,
Μένα, καλή μου, μ' ὀδηγεῖ σὲ παραδείσια χώρα
ὅπου ξεχνῶ τῆς ζήσης μου τ' ἀτέλειωτο τὸ δρᾶμα.

Μὴν παύεις τὸ τραγοῦδι σου, θυμίζει κάποιαν ἄκρη
ποὺ ἓνα φιλι ἀλλάχτηκε σὲ χρόνια περασμένα...
Κι' εἶναι ἢ στιγμὴ ποὺ εὐλαβικά θὰ στάξῃ κάποιον δάκρυ
γιὰ κάποια χρόνια ποῦσβυσαν, γιὰ χρόνια εὐτυχισμένα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΙΑΣΙΟΣ

ΑΝΑΠΛΙΩΤΙΚΟ

Στά νερά της ήσυχίας,
τόν καιρό που ό επιλοχίας
ψάρυεν ό Κεχαγιᾶς
—μέ σπαθιά και μέ κορώνες—
και σύ του 'σκαζες κοτρῶνες,
ἔτσι «χάριν παιδιᾶς»
τότες ἦτανε καλά,
γέλοια, χάχανα πολλά...

Τώρα που και σύ ψτρεύεις
κι' ανακούφιση γυρεύεις
στά νερά του Κεχαγιᾶ,
σάν σοῦ σκᾶν' καμιά κοτρῶνα
—που δέν ἔχεις και κορώνα—
τά καημένα τά παιδιᾶ,
δέ σοῦ φαίνεται καλά
και τό κέφι σου χαλᾷ...

Πάρ' τήν πέτρα φίλησέ την,
που σοῦ σκᾶνε τά παιδιᾶ
κι' ἄν μπορῆς. Ξανάριξέ την
στό φτωχό τόν Κεχαγιᾶ.

A. ΑΝΑΠΛΙΩΤΗΣ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Τά «Αχαϊκά» στό τελευταῖον αὐτό τεῦχος τοῦ α'. ἔτους σάν συμπλήρωμα και ὑστερόγραφο στήν προσπάθειά τους που συμπλήρωσεν ἕνα χρόνο, κράτησαν νά δημοσιεύσουν ἕνα βαθυστόχαστο απόσπασμα από τό Essay of studies τοῦ μεγάλου Bacon (1561—1626) μή γνωστό σέ ἑλληνική μετάφραση που πρώτος φιλοτέχνησε ἕνας από τούς στενά συνδεμένους μέ τό περιοδικό μας συνεργάτες.

Οἱ μελέτες χρησιμεύουν για εὐχαρίστηση, για στόλισμα και για ἀξιωσύνη.

Ἡ κυριώτερη χρήση τους για εὐχαρίστηση εἶνε στόν ἰδιωτικό βίο, για στόλισμα στίς συζητήσεις και για ἀξιωσύνη στήν κρίση και στή διάταξη τῶν ὑποθέσεων. Γιατί οἱ ἔμπειροι ἄνθρωποι μποροῦν νά ἐκτελοῦν και ἴσως νά κρίνουν τίς λεπτομέρειες μιᾶ—μιῖ, ἀλλά τά γενικά διανοήματα και τά σχέδια και ἡ διοίκηση τῶν ὑποθέσεων προέρχονται καλύτερα από τούς διαβασμένους ἄνθρώπους.

Νά χάνη; πάρα πολὺν καιρό σέ μελέτες εἶνε ἀδράνεια, νά τίς παραμεταχειρίζεσαι για στόλισμα εἶνε προσποίηση και νά κρίνης ἀποκλειστικά μέ τούς κανόνες τους εἶνε σχολαστικισμός. Τελοιοιοῦν τή φύση και τελειοιοῦνται από τήν πείρα. Γιατί οἱ φυσικές ἰκανότητες χειρίζονται σάν τά φυτά κλάδεμα μέ τίς μελέτες. Κι' αὐτές ὁμως δίνουν κατεύθυνσεις σέ μεγάλη ἔκταση, ὅταν δέν περιορίζονται από τήν πείρα.

Οἱ ἐπιτήδειοι ἄνθρωποι περιφρονοῦν τίς μελέτες, οἱ ἀπλοῖκοι τίς θαυμάζουν και οἱ σοφοὶ τίς μεταχειρίζονται, γιατί δέν διδάσκουν τή χρήση τους ἀλλά πῶς ὑπάρχει μιᾶ σοφία ἔξω ἀπ' αὐτές και παραπάνω ἀπ' αὐτές που κερδίζεται μέ τήν παρατήρηση.

Διάβαζε ὄχι για νά ἀντιλέγη και νά ἀνασκευάζη οὔτε για νά πιστεύη και νά τὸ παίρνη για βέβαιο οὔτε για νά βρῖσκη ὁμιλία και συζήτηση ἀλλά για νά ζυγίση και νά σκέπτεσαι.

Μερικά βιβλία πρέπει νά δοκιμάζονται, ἀλλά νά καταβροχθίζονται και κάτι λίγα νά μασοῦνται και νά χωνεύονται. Δηλαδή μερικά βιβλία πρέπει νά διαβάζονται κατά μέρη μόνον, ἀλλά νά διαβάζονται ἀλλά ὄχι μέ περιέργεια και κάτι λίγα νά διαβάζονται ὁλόκληρα μέ ἐπιμέλεια και προσοχή. Μερικά βιβλία ἀκόμη μπορεῖ νά διαβαστοῦν μέσῳ τρίτων και σέ ἀποσπάσματα βγαλμένα ἀπό ἄλλους, ἀλλ' αὐτὸ θά ἐταίριαζε μόνο για τά λιγότερο σπουδαῖα θέματα και για βιβλία κατώτερου εἴδους. Ἄλλωστε λαμπικαρισμένα βιβλία εἶνε σάν τά κοινὰ λαμπικαρισμένα νερά, ἀνούσια πράγματα.

Τὸ διάβασμα κάνει τὸν τέλειον ἄνθρωπο, ἡ συζήτηση τὸν εὐστροφον ἄνθρωπο και τὸ γράψιμο τὸν ἀκριβῆ ἄνθρωπο. Για τοῦτο ἄν ἕνας ἄνθρωπος γράφη λίγο, πρέπει νά ἔχη μεγάλη μνήμη, ἄν συζητῆ λίγο, πρέπει νά ἔχη ἔτοιμο πνεῦμα κι' ἄν διαβάξη λίγο, πρέπει νά ἔχη μεγάλη ἐπιτηδειότητα νά φαίνεται πῶς ξέρη ὅ,τι δέν ξέρη.

Ἡ ἱστορία κάνει τούς ἄνθρώπους σοφούς, ἡ ποίηση πνευματώδεις, τά μαθηματικά ὀξεῖς, ἡ φυσική φιλοσοφία βαθεῖς, ἡ ἠθική σοβαρούς, ἡ λογική και ἡ ρητορική ἰκανούς ν' ἀνταγωνίζονται. «Abeunt studia in mores» Δέν ὑπάρχει σταθμός ἢ ἔμπόδιο για τὸ πνεῦμα. Μέ τίς κατάλληλες σπουδές μπορεῖ νά καλλιεργηθῆ, ὅπως μποροῦν νά γιατρευτοῦν οἱ σωματικές ἀρρώστειες μέ τίς πρόσφορες ἀσκήσεις. Τὸ παιχνίδι τῆς μπάλας κάνει καλὸ για τὰ νεφρά, τὸ κυνήγι για τὰ πλεμόνια και τὸ στήθος, ὁ περίπατος για τὸ στομάχι, ἡ ἵππασία για τὸ κεφάλι και τὰ παρόμοια. Ἔτσι, ἄν τὸ πνεῦμα ἑνὸς ἀνθρώπου περιπλανιέται, ἄς σπουδάση μαθηματικά, γιατί στίς ἀποδείξεις, ὅταν ὁ νοῦς του ἀφαιρεῖται, θά πρέπει νά ξαναρχίξη. Ἄν τὸ πνεῦμα του δέν εἶνε ἰκανὸ νά διακρίνη τίς διαφορές, ἄς μελετήση τούς σοφιστές, γιατί αὐτοὶ εἶνε «Cymini sectoies». Ἐάν δέν εἶνε ἰκανὸς νά ὑπερνικᾷ τὰ πράγματα και νά προσεπικαλεσθῆ μιᾶν ὑπόθεση για ν' ἀποδείξη και νά ἐξηγήση μιᾶν ἄλλη, ἄς σπουδάση νομικά. Ἔτσι καθε ἐλάττωμα τοῦ νοῦ μπορεῖ νά εὔρη εἰδική θεραπεία.

ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟΝ

Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΜΑΒΙΛΗ

Στις 28 Νοεμβρίου συμπληρώθηκαν εικοσιπέντε χρόνια από τον ήρωικό θάνατο του Λορέντζου Μαβίλη στο Δρίσκο. Η Έταιρία Έλλήνων Λογοτεχνών δεν έλησμόνησε την ημερομηνία αυτή και όργάνωσε στο Βασιλικό Θέατρο με κάθε έπισημότητα το όφειλόμενο μνημόσυνο με διάφορους όμιλητάς, άπαγγελίες και τραγούδι.

Την ίδια ημέρα στα Γιάννινα ή Ζωσιμοσία Σχολή έκασε άλλο φιλολογικό μνημόσυνο μπροστά στον τάφο του, στα ύψώματα του Δρίσκου. Ο γυμνασιάρχης μίλησε για τη ζωή, το έργο και το θάνατο του ήρωα. Έγιναν και άπαγγελίες από μαθητάς.

Στόν ημερήσιο και περιοδικό τύπο έγράφησαν πολλά με την εύκαιρία αυτή σχετικά. Έμεις ξεσηκώσαμε από την «Νέα Έστία» λίγες γραμμές από το συγκινητικό Ιστορικό των τελευταίων στιγμών του άθανάτου ήρωα που έδημοσίευσεν εκεί ο κ. Φ. Ρώκ.

Ο ποιητής είχε πληγωθή με δυό σφαίρες στο πρόσωπο. «Την ίδια στιγμή, έφθανε κι' ο άρχηγός του Σώματος (των Γοριβαλδινών) Άλέξανδρος Ρώμας, περιγράφει ο κ. Ρώκ, πληγωμένος στο βραχίονα. Τότε έγινε μιά σκηνή άλησμόνητη και άξια Ιπποτικών χρόνων. Ο Ρώμας έσφιξε το χέρι του Μαβίλη.

«Λοχαγέ, τά συχαρητήριά μου» του είπε. Ο Μαβίλης με μιάν ύπερτοτη προσάθεια έλαβε στάσιν προσοχής και άπάντησε με ζωηρότητα στη χειραφία του άρχηγού. Λίγα δευτερόλεπτα άργότερα ο Λορέντζος Μαβίλης άνηκε πιά στην άθανασία».

Τά «Άχαικά» αισθάνονται ιερό χρέος νά συμμεθέξουν στον έορτασμό της μνήμης του ύπεροχου αυτού Άνθρώπου, Ποιητή και Έλληνα Πολίτη. Και είνε εύτυχη γιατί δημοσιεύουν σέ άλλη σελίδα του τεύχους σχετικό άρθρο της έκλεκτής συνεργάτισσάς μας κυρίας Μυρτιώτισσας (της γνωστής Έλληνίδας λογίας που είνε και Πατρινά από καταγωγή).

Όταν ή Πολιτεία, ή Κοινωνία και ή Νεολαία (πρό πάντων ή τελευταία) θυμούνται νά τιμούν τη μνήμη Έλλήνων σαν τον άσύγκριτο Λορέντζο Μαβίλη, θαρρούμε πως μπορεί νά στηρίξη κανείς έλπίδες για τό μέλλον αυτής της Φυλής.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Στά τέλη του περασμένου μήνα πέθανε στην Άθήνα ο άκαδημαϊκός Παύλος Νιρβάνας (Ιατρός Πέτρος Άποστολίδης). Το έργο του έκλεκτου λογοτέχνη, έργο πολυσύνθετο γιατί δούλεψε και για τό στίχο και για τό διήγημα και για τό θέατρο, καθώς και για τό διδακτικό και έπιστημονικό βιβλίο και ή άξια του είνε γνωστά σέ κάθε Έλληνα που έχει και την παραμικρή άγάπη στα Νεοελληνικά Γράμματα και σχέση μ' αυτά. Άλλά ο Νιρβάνας ήτανε γνωστός και παρέξω, σέ κύκλο πολύ εύρύτερο, στην όπωσδήποτε μορφωμένη κοινωνία με τό χρονογράφημά του που μ' αυτό έρχότανε σέ καθημερινή πνευματική έπαφή μαζί της για δεκαετηρίδες όλόκληρες. Άληθινά πνευματικός και πολιτισμένος Άνθρωπος, πέρασε την πλούσια σέ ποιοτική και ποσοτική από-

δοση ζωή του χωρίς νά μπλεχθή σέ προστριβές, προκλητικούς άγώνες και όξύτητες που θεωρούνται άπαραίτητες, τουλάχιστον στα τελευταία χρόνια, για την άνάδειξη και προκοπή των Έλλήνων λογοτεχνών και έπρόσφερε κάθε ημέρα στο άναγνωστικό κοινό του με τη μορφή των έφήμερων γραφομένων του μιά δόση πολιτισμού, άνθρωπισμού, λεπτότητας, ήμερότητας, έξευγενισμένου ύφους, μιά δόση άπ' τό ίδιο του τό ζηλευτό ήθος.

Κάθε καλλιεργημένος Άνθρωπος αίστάνθηκε λύπη για τον θάνατό του που τον εύρηκε σέ μιά ηλικία που δέ μπορούμε νά είπούμε πως είχε άρχισει ο χρόνος νά μειώνη την άξια του αισθητά.

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. ΒΕΗ

Άπό τον καιρό (Άπρίλιος 1936) που στη Φιλαρμονική δόθηκε ή έξαιρετη εκείνη φιλολογική γιορτή για τά πενήντα χρόνια της φιλολογικής ζωής του Πατρινού ποιητή Κωστή Παλαμά, ή πόλη μας δέν είχε την εύκαιρία νά δηγή άλλη τόσον έκλεκτή φιλολογική συγκέντρωση από εκείνη που διοργάνωσεν ή έδω έπιτροπή Έράνων για την άνέγερσι της προτομής στα Λεχαινά του Άντρέα Καρκαβίτσα. Την Κυριακή 19 Δεκεμβρίου κατέβηκε και έμίλησε, εύγενικά άναποκρινόμενος στην πρόσκληση της Έπιτροπής, ο καθηγητής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Λογοτεχνίας κ. Ν. Βέης. Για την έπιβλητική έπιτυχία της γιορτής, για τη συγκέντρωσι των Πατρινών θαυμαστών του μεγάλου Ήλείου λογοτέχνη και την άξέχαστη όμιλία του σοφού καθηγητού έγγραφον τώρα πιά όλες οι τοπικές έφημερίδες, ο «Νεολόγος» μάλιστα εκράτησεν ειδικά τη διάλεξη, άν και ο κ. Βέης έμίλησε δίχως χειρόγραφο και τη δημοσίευσεν σέ συνέχειες, οι όποιες διαβάστησαν με ένθουσιασμό που έπεσφράγισε την άριστη έντύπωσι που άφισεν τό πέραςμα του κ. Βέη. Για τό τελευταίο αυτό μιλάνε κοντά στα άλλα τά έπίσημα εύχαριστήρια της Έπιτροπής και της Κοινοήτος Λεχαινών που διαδηλώνουν τον γενικό σεβασμόν προς τον μεγάλο μας σοφό φιλόλογο που δέν έδέχθηκε ούτε λεπτό νά πάρη για τά έξοδα του ταξιδιού του και άφισεν όλες οι εισπράξεις νά πάνε στον προορισμό τους. Έτσι ή «πόλις των Πατρών» όπως γράφουν οι κατάλογοι των Λεχαινών, εισέφερε περίπου δέκα χιλιάδες δραχμές (τό 1/10 της δαπάνης) για την άνέγερση της προτομής του μεγάλου διηγηματογράφου.

Όπως άκουσαν και είδαν κατόπιν στον «Νεολόγο» οι Πατρινοί, ο καθηγητής κ. Βέης τελειώνοντας την όμιλία του εύχήθηκε στην έπιτροπή (άναφέρουμε έδω τά όνόματά της, κ. κ. Ήλίας Λάγιος, Χαρίλαος Κακούρης, Μενέλαος Κυριακόπουλος, Θάνος Βουρλούμης, Κωνστ. Τριανταφύλλου) νά μη θεωρήση τερματισμένη την άποστολή της αλλά νά συγκεντρώσι και έπιμεληθή τό έργο του Καρκαβίτσα. Τά «Άχαικά» θέλησαν στο τεύχος αυτό νά δώσουν μιά άπλη άπαρχή του έργου αυτού δημοσιεύοντας την μακρά και πλούσια βιβλιογραφική και βιογραφική μελέτη του έκλεκτου συνεργάτη τους κ. Γ. Βαλέτα. Διαβάζοντας κανείς τη μελέτη του κ. Βαλέτα, βλέπει ποίο σημαντικόν έργο μās άφισεν ο Καρκαβίτσας. Αυτής της μεγάλης και πολύτιμης κληρονομιάς θά σταθομε άξιοι κληρονόμοι ή θά την άφίσουμε «σχολάζουσα» και παρατημένη; Νά τό έρώτημα, στο βαθύτερο νόμά του, του καθηγητού, κ. Βέη, έρώτημα που γίνεται και δικό μας.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΜΑΣ ΧΡΟΝΟΣ

Με τό τεύχος αυτό τά «Άχαικά» συμπληρώνουν τον πρώτο χρόνο της

ζωής τους. "Αν ικανοποίησαν τις προσδοκίες τών συνδρομητῶν καὶ ἀναγνώ-
στῶν τους ἐναπόκειται σ' ἐκείνους τοὺς ἴδιους νὰ ἐκτιμῆσουν. Ἀπὸ τὴν πλευ-
ρὰ τῆ δικῆ μας, τοῦ ἐκδότου, ἡ ἀγάπη μας καὶ ἡ στοργή μας γι' αὐτὰ φυσικ-
κὰ ἐμεγάλωσαν, ὅπως ἀξιάζει ἡ ἀγάπη καὶ ἡ στοργή τῶν γονιῶν γιὰ τὸ νεο-
γέννητο πλασμάτι τους, ὅσο περνάει ὁ καιρὸς. Ἀλλὰ γιὰ νὰ εἰποῦμε πὼς
ἡ ἔκδοσή μας εἶχε μιὰν ἐπιτυχία, χρειάζεται νὰ κερδίῃ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ
στοργή τοῦ ἀναγνώστου μας κοινοῦ. Ἐνα πρᾶγμα εἶνε βέβαιον γιὰ τὴν ὥρα,
ὅτι μὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Ἀχαϊκῶν» ἄρχισε νὰ δημιουργηθῆ, ἔστω καὶ μικρῆ,
μιὰ πνευματικὴ κίνηση στὴν Πάτρα, ποὺ ἔλειπε ὀλίγον. Ἀρχισαν νὰ μᾶς μα-
θαίνουν καὶ νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ μᾶς πνευματικοὶ κύκλοι ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια
τῆς Πάτρας, νὰ μιλάνε μὲ συμπάθεια κ' ἐκτίμηση γιὰ τὸ ἔργο μας, ἄνθρωποι
ἀνώτεροι.

Κάθε ἀρχὴ εἶνε δύσκολη. Αὐτὸ εἶνε γνωστὸ. Ἀλλὰ ἐμεῖς ἐπεράσαμε ἀπὸ
τις δυσκολίες τῆς ἀρχῆς. Στὴν Ἑλλάδα ὅμως δὲν εἶνε δύσκολη μονάχα ἡ ἀρ-
χή. Δυσκολώτερη εἶνε ἡ συνέχεια "Ὅ,τι μᾶς λείπει εἶνε ἡ συνέχεια. "Ὅ,τι μᾶς
χρειάζεται εἶνε ἡ παράδοσις. Προσπάθειες ἔγιναν καὶ γίνονται πολλές, ἀλλὰ
ἐμεῖς δὲν θέλομε, δὲν πρέπει νὰ μείνομε στὴν πνευματικὴ ἱστορία τῆς Πάτρας
σάν μιὰ προσπάθεια, ἐπιτυχημένη ἢ ἀποτυχημένη, ἀδιάφορον. Καὶ γιὰ τὴ συ-
νέχεια, τὴ δημιουργία παραδόσεως ἔχομε τὴν ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τῆς
κοινωνίας μας. Ἐτσι συμπληρώνοντας τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ζωῆς μας κά-
νομε μιὰν ἔκκλησιν τοὺς φίλους μας, στὴν ἐκλεκτῆ, στὴν καλλιεργημένη με-
ρίδα τῆς κοινωνίας μας, στὸν διανοούμενον κόσμον μας, νὰ μὴν ἀφίσουν ἀπρο-
στάτευτη τὴν προσπάθειά μᾶς. Θέλομε νὰ βυθίσουμε πρὸς κάτι ὀριστικὸ
καὶ μόνιμον. Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ πληρωμὴ τῆς, ἐλαχιστοτάτης ἀλλωστε, ὕλικῆς
συνδρομῆς ἀπὸ τοὺς φίλους μας. Χρειαζόμεστε τὸ ἐνδιαφέρον τους, τὴν ἀ-
γάπην τους, τὴν παρακολούθησίν τους, τὴν προπαγάνδα τους. Ἀκόμη καὶ τὴν
προσθήκην τοὺς κόπους μας καὶ τὴς ὕλικές θυσίας μας, τῶν κόπων καὶ τῶν ὕ-
λικῶν θυσιῶν καὶ τῶν φίλων μας. Ἐτσι μαζί τους θὰ χειραγωγῆσωμε τὰ
«Ἀχαϊκὰ» πρὸς κάτι, ἐπαναλαμβάνομε, ὀριστικὸ καὶ μόνιμον. Καὶ τὸ ἔργο
μας θὰ εἶνε κοινὸ ἔργο, δικό μας καὶ τῆς Πατρινῆς Κοινωνίας. Τὸ ἔργο αὐτὸ
μπορεῖ νὰ φαίνεται μικρὸ γιὰ τὴν ὥρα ἀλλὰ εἶνε ἐντούτοις κάτι καὶ μπορεῖ
νὰ γίνῃ κάτι καλλίτερον.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ

Ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης, τὴ ζωντανὴ πνευματικὴ αὐτὴ φωνὴ τῆς
μεγαλοήσου μας, μᾶς ἤρθανε τοῦ κ. Ἄρη Δικταίου ἡ «Ἀγνεία» ἓνα τομίδιον
ὠραίων ποιημάτων, τὰ «Φύλλα Τέχνης» τοῦ κ. Μηνᾶ Δημάκη, τοῦ ἰδίου εἴ-
δους καὶ τὸ τελευταῖον ἐξαιρετὸ πανηγυρικὸ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ Σ. Σκίπη
τεῦχος τῶν «Κρητικῶν Σελίδων» ποὺ ἐκδίδει ἐκεῖ ἡ κ. Θάλεια Καλλιγιάννη,
ἓνα τεῦχος ποὺ τιμᾷ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπαρχίαν.

Ἀπὸ τὴ Ζακύνθον μᾶς ἔρχεται τὸ «Ξεκίνημα» τοῦ κ. Γρυπάρη καὶ αἱ
«Μοῦσαι», τὸ σοβαρὸ καὶ ἀρχαῖον αὐτὸ φύλλον τοῦ γηραιοῦ καὶ γεραροῦ μας
φίλου κ. Λ. Ζῶη. Ἡ συμπολιτισσά μας δ. Λοῦλα Κοτσέτσου μᾶς στέλνει τὸ
τελευταῖον τῆς ἔργου τὰ «Ἀπωλότα» ποὺ ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν Πατρι-
νῶν χωριῶν. Ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, τὴ Μακεδονικὴ πνευματικὴ πρωτεύουσα,
μᾶς ἔρχονται τὰ ἐπιμελημένα περιοδικὰ τῆς. Ἡ Πάτρα χαιρετᾷ ἀπ' ἐβῶ τοὺς
λάμπρους πνευματικοὺς ἐργάτας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαρχίας, ποὺ δείχνουν τώρα
τελευταῖα τέτοια λαμπρὴ δράση.